Sorularla

Gitar

Yıldız Elmas

pan

SORULARLA GİTAR

Yıldız Elmas

Pan Yayıncılık: 108

ISBN 975-8434-63-2

• Birinci Basım: Mayıs 1994
• Gözden Geçirilmiş Yeni Basım: Haziran 2003
• Kapak Grafiği: Fatih Durmuş
• Baskı Hazırlık: Nurettin Koç
• Baskı: Ayhan Matbaası
• Cilt: Fatih Mücellit

Pan Yayıncılık Barbaros Bulvarı 74/4
Beşiktaş 80700 - Istanbul
• Tel: (0212) 261 80 72 • Faks: (0212) 227 56 74
• www.pankitap.com

Sorularla Gitar

Yıldız Elmas

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

TARİHÇE

II. BÖLÜM

FARKLI KÜLTÜRLERDE GİTAR

III. BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

IV. BÖLÜM

GİTAR EĞİTİMİ

Yeni baskıya girerken büyük bir mutlulukla eskiye göre daha çok okulda gitar dersleri verilmekte olduğunu, üniversitelerde kurulan gitar kulüplerinin gitar günleri düzenlemekte olduğunu, yarışmalar yapıldığını, daha çok gitar konserleri verilmekte olduğunu, gitar festivalleri düzenlendiğini görerek mutluluk duymaktayız.

Aradığınız cevapları bulmuş olacağınızı umarak, gitarla geçen günlerinizin bol olmasını dilerim.

Prof.Dr. Yıldız Elmas
Mayıs 2003

ÖNSÖZ

Meslek yaşamım boyunca birlikte çalıştığım çeşitli yaş kesimlerinden kişilerin, özellikle gençlerin klasik gitarla ilgili pek çok konuyu merak ettiklerini, bazı soruların cevapsız kaldığını fark ettim.

Ülkemizde klasik gitarla ilgili kaynakların azlığı bilinen bir gerçek ve bulunabilen eserlerin çoğu da yabancı kaynaklı. Gitar meraklılarının, ilgi duydukları konuları araştırırken, yabancı kaynaklı olanları anlayamama ve bulunabilen kısıtlı kaynaklarla sınırlı kalma açısından güçlüklerle karşılaşmaları kaçınılmaz.

İşte, klasik gitar konusundaki bu bilgi boşluğunu biraz olsun kapatabilmek amacıyla, merak konusu olduğunu düşündüğüm çeşitli soruları, birikimlerim ve araştırmalarım ışığında, bu kitapçık çerçevesinde cevaplamaya çalıştım.

Klasik gitar konusunda ilk olduğunu düşündüğüm bu tür bir çalışmanın bilimsel bakış açısını benimseyen yeni eserlerin başını çekmesini diliyor, beğenilerinize sunuyorum.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmamda da desteğini esirgemeyen Prof.Dr. Selçuk Mülayim'e, yardım ve katkılarından dolayı İrkin Aktüze ile PAN Yayıncılık'ın değerli editörleri Işık ve Ferruh Gençer'e, yabancı kaynakları taramamda en büyük yardımı aldığım kızım Esi'ye ve çalışmalarımın her aşamasında bana destek olan eşim Prof.Dr. Yücel Elmas'a teşekkür ediyorum.

Doç.Dr. Yıldız Elmas
Şubat 1994

GİRİŞ

Gitar, her zaman her yerde birçok meraklı bulmuş, şarkı söylemeyi seven herkes için sevimli ve rahat taşınabilen bir eşlik çalgısı olmuştur. Başlangıçta basit bir eşlik çalgısı olarak görülmüş, uğradığı değişikliklerle çok ilerleme kaydederek, rahat çalınışı, armonik müzik yapma imkânı zamanla onun bir solo enstrüman olarak gelişmesini sağlamıştır. Gelişimi esnasında uğramış olduğu şekil, tel ve akort değişikliklerinin getirdiği daha kolay ve mükemmel çalma imkânları bugün tanıdığımız gitarı ortaya çıkarmıştır.

Tarih içerisinde sanat, edebiyat, tiyatro ve müzik dünyasının ünlü simalarının pek çoğu gitarın cazibesine kapılmış, bu saz için iyi bir literatür oluşmasını sağlamıştır. Ünlü tiyatrocu Fröhlich Kardeşler ve ressam Schlotthaur gitar konserleri vermişlerdir. Kendi enstrümanları yanında gitarı çalan ve onun için beste yapan pek çok ünlü besteci vardır. Berlioz gitar yardımıyla beste yapmaktaydı. Paganini kemanının ustası olduğu kadar gitara da hâkimdi ve gitar için pek çok beste yapmıştı. Schubert, Rossini ve Saint-Saëns gibi ünlü besteciler de bestelerini yaparken gitarı kullanmışlardı. 14. Louis, Benjamin Franklin, İskoçya Kraliçesi Mary, Aragonlu Katherina da enstrümanı çalan tarihi simalardan birkaçıdır. 8. Henry'nin özel kolleksiyonunda 21 adet gitar bulunduğu belirtilmektedir.

Gitar yapımında hiçbir zaman denemeler ve icatlar eksik olmamıştır. Bu denemeler, gelişimin en erken dönemlerine kadar uzamaktadır. Birçok tavsiye ve teşvik, gitarı çalanlar tarafından gelmiş, bunların büyük bir kısmı yararlı görülerek yapımcılar tarafından benimsenmiştir. Usta yapımcıların elinden çıkma çok değerli, tonlarının güzelliği dolayısıyla çok takdir edilen gitarlar halen profesyonel gitaristlerin elinde bulunmaktadır.

Gitar, bugün ülkemizde de özellikle gençler arasında çok büyük ilgi gören bir çalgı olup mazisi oldukça kısadır. Ancak giderek daha çok tanınıyor ve taraftar topluyor. Gitar konserleri-

ne olan ilgi her gün biraz daha artıyor. Son yıllarda yapılan festivalleri, gerçekleştirilen resitalleri, radyo ve televizyon programlarını, ünlü yabancı sanatçıların çalışmalarını ve gitarla yapılan müziğin her türlü örneğini izleme fırsatı bulan kişiler, birçok yönü ile toplumumuza yakın gelen bu tınıyı benimsemektedir.

Ayrıca okullarda da artık bu çalgı ile ilgili eğitim veriliyor olması (konservatuvar ve üniversitelerde), buralardan yetişen gençlerin, müzik öğretmenlerinin çevreye ve öğrencilere olan önemli katkıları oldukça umut vericidir. Gitar, gerek çoksesli olması, gerek taşınabilir ve temininin kolay olması gibi nedenlerle öğrenciler için çok uygun bir çalgıdır.

Müzik öğretmeni, gitarı doğru bir teknikle ve iyi çalıyor olması koşulu ile, gitardan çeşitli şekillerde yararlanabilir:

a) Sınıfta şarkı öğretirken,

b) Öğrettiği parçalara eşlik ederek,

c) Ders içerisinde çalacağı parçalarla öğrencilerine zevk eğitimi yaparken,

d) Sınıf çalgısı olarak öğrencilerine öğreterek,

e) Eğitsel kol çalışmalarında grup çalışmaları yaparak.

Ülkemizde gitara olan ilginin daha da artırılması ve yaygınlaştırılabilmesi için,

a) Radyo ve televizyon programlarında gitara daha geniş ve daha sık yer verilerek, açıklamalı programlar düzenlenmeli;

b) Festivaller çerçevesinde verilmekte olan resitaller ve diğer organizasyonlardaki gitar etkinliklerine daha çok yer verilmeli, bunların daha çok kişi tarafından izlenebilmesi için imkânlar yaratılmalı;

c) Çeşitli vesilelerle yurtdışından gelen önemli gitar sanatçıları ile bu işe gönül vermiş gençlerin bir araya gelebilmelerini temin etmek için kurslar düzenlenmeli, yeni yetişen öğrencilerin bu kişilerin bilgi, tecrübe ve tekniklerinden yararlanabilmeleri sağlanmalı; gitara ilgi duyan kişilerin yurtdışında düzenlenen festival, kurs ve seminerlerden yararlanabilmeleri, özellikle oradaki yayınları takip edebilmeleri için imkânlar ya-

ratılmalı, eğitimleri için burslar verilmeli;

d) Genç ve yetenekli gitaristleri desteklemek amacıyla yarışmalar yapılmalı, besteciler gitar için beste yapmaya teşvik edilmeli;

e) Yetişmiş gitaristlerimiz yurtiçi ve yurtdışında lanse edilip desteklenmeli;

f) Eğitim kurumlarının gitara daha fazla eğilmeleri sağlanmalı;

g) Gitarla ilgili yayınların (nota, dergi, plak, kaset, CD vb.) kolaylıkla bulunabileceği merkezler oluşturulmalı;

h) Etkinliklerin birkaç şehirle sınırlı kalmayıp çok daha geniş kitlelere ulaşmasının gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Ancak bu sayede gitar, ülkemizde de değişik yaş kesimlerinde ve okullarımızda yerini alacak, yaygınlaşacak ve arzulanan seviyeye ulaşacaktır.

1

TARİHÇE

1. ***Gitarın kökeni ne kadar eskiye dayanmaktadır?***

Gitarın kökeninin ne kadar eskiye dayandığı konusundaki görüşler çoğunlukla bir varsayım olarak kalmaktadır. Bu sazın kökeniyle doğrudan bağlantılı bir biçim hipotezi geliştirebilmek oldukça zordur. Bu zorluk yıllar boyunca gitarist ve müzikologların konuyu incelemelerine engel olmamış, bu yolda çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Gitar diye adlandırılmakta olan perdeli ve telli, parmakla ya da mızrapla çalınan en eski çalgıların, bugünkü klasik gitarla olan akrabalık ilişkisi her zaman tartışılabilirliğini korumaktadır.

Gitara benzer çalgıların Mısırlılardan eski Yunanlılara ve Romalılara, nihayet 8. ve 9. yüzyıllarda Arapların İspanya'ya girmeleriyle Avrupa'ya ulaştığı belirtilmektedir.

2. Avrupa'da bugünkü gitarın atası sayılabilecek ilk çalgılar hangileridir?

Ortaçağda Avrupa'da bir dizi ilginç enstrüman bulunmaktaydı. Bunların bir kısmı Avrupa kökenli, bir kısmı da başka kültürlerden gelmişti. Bu enstrümanların birbirleriyle melezleştirilmeleri ve etkileşimleriyle değişik çalgılar ortaya çıkmıştı.

Gitara benzer enstrümanlar 12. ve 13. yüzyıl Fransa ve İspanya katedrallerindeki kabartmalarda görülmektedir. Bu

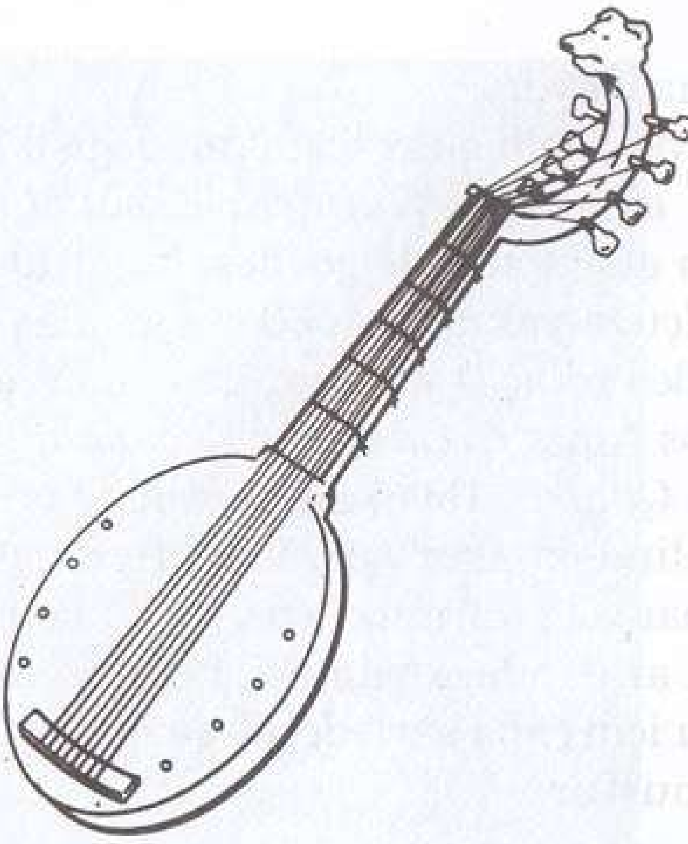

Santiago de Compostela Katedrali'nin batı yüzü-12.yüzyıl

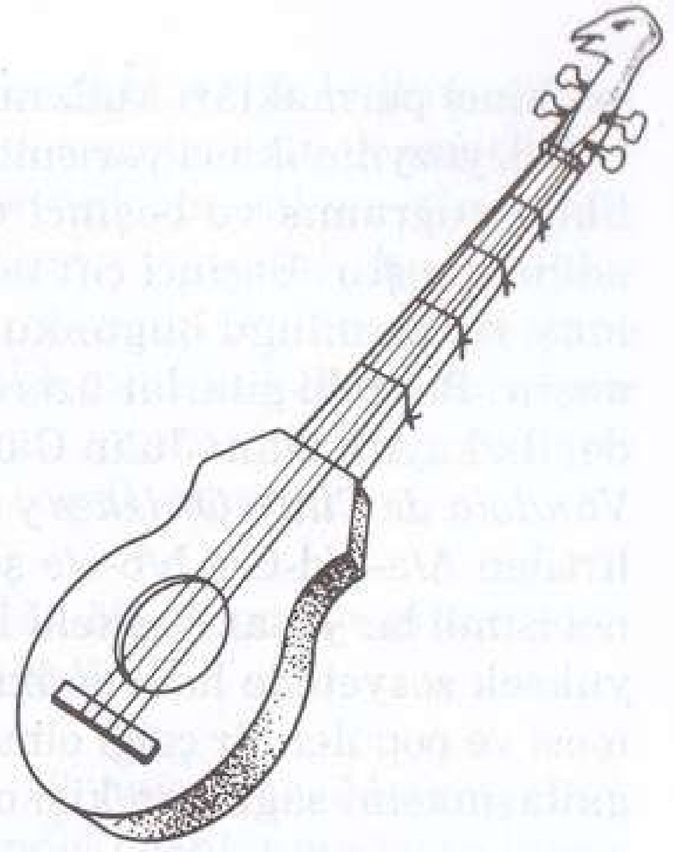
enstrümanlar İspanya'da *guitarra morisca* ve *guitarra latina* olarak iki ayrı adla biliniyordu. *Guitarra morisca*'nın gövdesi ovaldi ve üzerinde birçok ses deliği bulunmaktaydı. *Guitarra latina*'nın ise, gövdesi iki yandan içe doğru kıvrımlıydı ve gitarlara has yassı yapısı ile *vihuela*'ya da benzeyen çalgılar genellikle bu isimle anılmaktaydı.

Zamanla *guitarra morisca*, lavta türüne doğru gelişerek, *mandora* veya *mandola* adını almış, *guitarra latina* ise *vihuela de plactro* adlı çalgıya dönüşmeye başlamıştı. Pek çok çalgı değişik ülkelerde sürekli gelişip çeşitlenerek, her ülkede farklı tipler oluşturmuştur.

Guitarra latina'nın bir çeşidi olan, küçük gövdeli, dört telli bir şekli İspanya'da halk tarafından çok tutulmakta, İtalya hariç tüm Avrupa ülkelerinde dört çift telli olarak kullanılmaktaydı. İtalya'da kullanılan tipte ise en üstteki tek; alttaki üç çift

Guitarra morisca

Guitarra latina

olmak üzere yedi adet tel bulunmaktaydı. 10 perdeli olarak bilinen bu çalgının perde çubukları bağırsaktan yapılmış olup sap üzerinde hareket edebilir bir düzene sahipti (O zamanki lavta ve diğer *vihuela* çeşitlerinde olduğu gibi). Perde sayısı çalınmak istenen müzik türüne göre değişebilirdi. Lavta ve *vihuela* için yazılmış eserler arasında dört telli gitar için de yazılmış eserlere rastlanmaktadır.

3. *16. yüzyılda gitar nasıl gelişti?*

16. yüzyılda dört telli gitar İspanya dışında Fransa'da, İtalya'da, Hollanda'da, İngiltere'de de sevilmiş ve çalınmıştır. Ortaçağ döneminin sonunda dört telli gitar en gözde enstrüman olarak ortaya çıkmıştır. Müzik yayınlarının artması ile gitar çalanların da sayısı artmaya başlamıştır. Napolili Antonio Miscia'nın çok iyi bir dört telli gitarcı olduğu belirtilmektedir. Fransa'da görülen dört telli gitar için basılmış gitar besteleri bu çalgının o ülkede oldukça tutulmuş olduğunu göstermektedir. Telleri çekmek için sadece sağ elin baş parmağı ile birinci

ve ikinci parmakları kullanılmaktaydı.

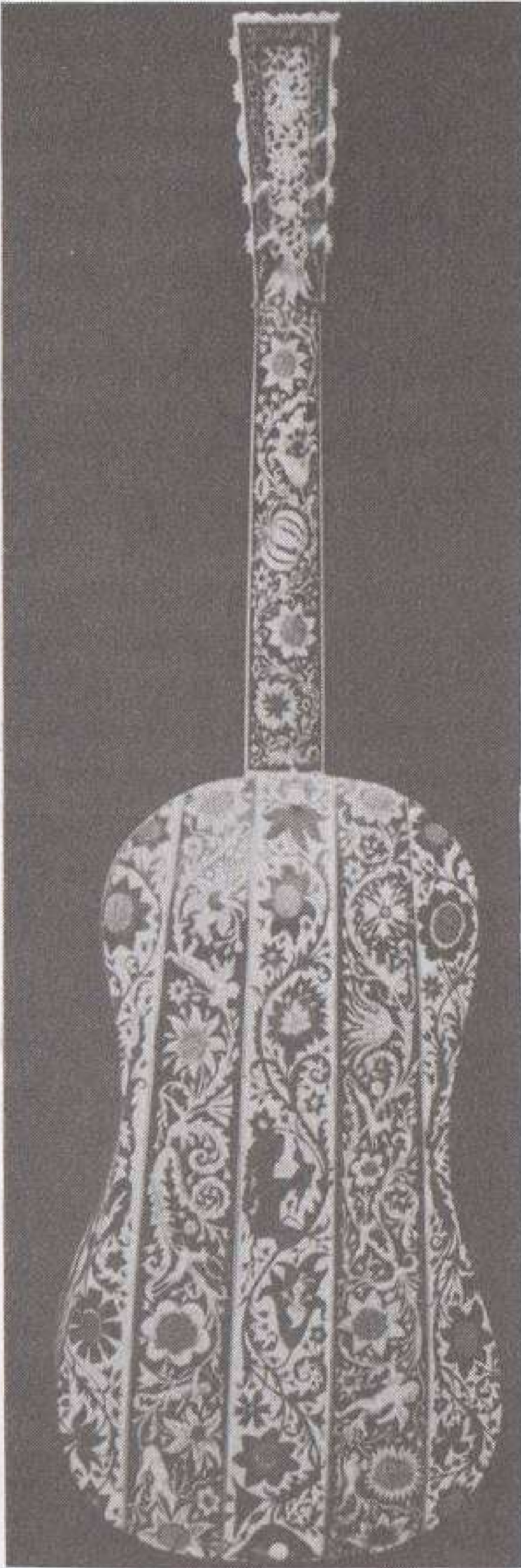
16. yüzyılın ikinci yarısında dört telli gitar birtakım değişikliklere uğramış ve beşinci tel eklenerek *Guitarra Española* adını almıştır. Beşinci çift telin eklenmesiyle gövdesi büyütülmüş, tel uzunluğu bugünkü ölçüye yakın olan 63 cm'ye ulaşmıştır. Beş telli gitarlar üzerinde birkaç çeşit akort denenmişse de, ilk kayıtlı olanı Juan Carlos Amat'ın *Guitarra Española y Vándola de Cinco Ordenes y de Quatro* (1596) adlı eserinde belirtilen A/a-d/d-G/g-b/b-e/e şeklindeki akorttur. Vicente Espinel isimli bir yazar, beş telli İspanyol gitarının, İspanya'da hem yüksek sosyetede hem de halk arasında sevilmesi, benimsenmesi ve popüler bir çalgı olması için çaba sarfederek sazın yaygınlaşmasını sağlayan kişi olmuştur.

4. 17. yüzyılda gitar nasıl gelişti?

Gitar büyük zaferine 17. yüzyılda ulaşmıştır. Bu durum o yüzyıldan günümüze kadar gelmiş çok sayıdaki gitar ve bestelerden anlaşılmaktadır. 17. yüzyılda gitar, kralların saraylarına, zengin ailelerin salonlarına girmiş, sosyetenin geniş kitlelerine hitap etmeye başlamıştır. Dolayısıyla, bu enstrüman için beste yapanların, gitar yapımcılarının ve gitaristlerin sayısı da oldukça artmıştır.

Hamburglu Joachim Tielke (1641-1719) üstün bir işçilik ve karmaşık desenlerle gitarlar yapmıştır. Bu gitarların çoğu fildişi, sedef ve incilerle süslüdür. Özellikle İtalyan yapımcılar çalgılarını süslemede sedef, abanoz, fildişi kullanarak çok karmaşık şekiller ve sembollerle süslü gitarlar yapmıştır. Ancak çok farklı malzemelerin biraraya getirilmesiyle parçalı bir yapıya bürünen bu gitarlarda süslemelerin gitarın sesini olumsuz olarak etkilediği düşünülmektedir.

17. yüzyılın ikinci yarısında tanınmış motifler üzerine çeşitli varyasyonlar ortaya çıkmıştır. Pek çok besteci kendi yaratıklarından çok opera aryalarını ve piyano parçalarını gitara uygulamıştır. Virtüozlar tarafından konser salonlarına soku-

lan gitar, artık halkın, şairlerin, sanatçıların ve çeşitli müzisyenlerin çalgısı olmuştur*. Gitarın yumuşak, hassas, ince ve duygulu tonları, bir şarkıya eşlik etme imkânı ve rahat çalınışı gitara olan ilgiyi ve hevesi teşvik etmiştir.

5. *18. yüzyılda gitar nasıl gelişti?*

18. yüzyılda Alman müziğindeki canlanma lavta literatürünü zenginleştirdi. Zamanla lavtanın telleri on bir çift, iki tek olmak üzere yirmi dörde çıkmıştı. İcra için, daha çok yetenek ve eğitim gerektiriyordu. Bazen akort işleminin çalınan parçadan uzun sürdüğü belirtilmektedir. Bunun farkına varanlar gitara yöneldiler, böylece gitaristlerin ve gitar için eser yazan kompozitörlerin sayısı da artmış oldu.

Beş telli gitara altıncı telin Alman Jakob August Otto (1760-1829) tarafından takıldığı belirtilmektedir. Frederico Moretti 1799'da yazdığı *Principios* adlı eserinde Fransız ve İtalyanların çift tel yeri-

Tielke yapımı süslü bir gitar

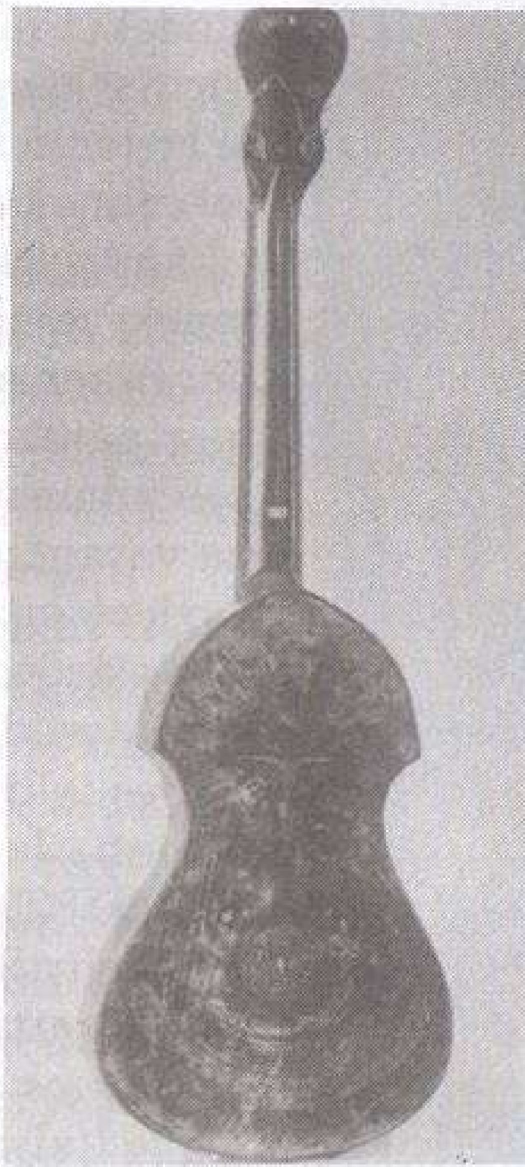
ne tek tel kullandıklarını belirtmektedir.

18. yüzyılın sonlarına doğru altı tek telli gitar bütün çeşitleri gölgede bıraktı. Bu tel düzenlemesi günümüze kadar değişmeden geldi. Gövde, yukarı ve aşağı yuvarlaklarının genişletilmesiyle daha da belirginleşti. Süsleme en aza indirildi ve 18. yüzyılın zarif rozetleri yerini büyük, açık ses deliklerine bıraktı. Tuşe üzerine on iki perde çubuğu yerleştirildi. Düz arka standartlaştı ve akort için kullanılan ağaç burgular yerini metal dişli ve silindirlere bıraktı.

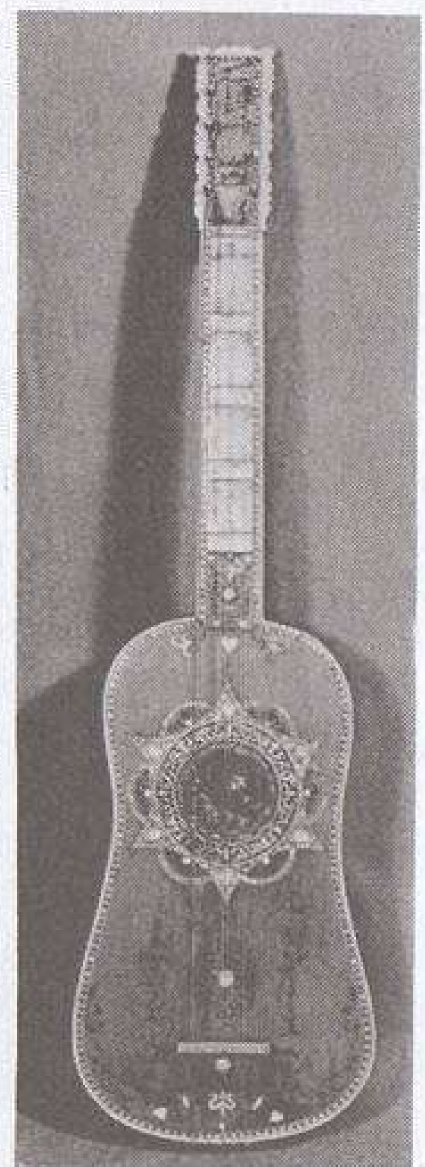
18. yüzyılda Fransız İhtilali (1789) sonrası Fransa'da gitar soyluların elinden çıkıp halka mal olmuştu. İspanyol gitar yapım sanatında da dikkat çekici ilerlemeler olmuş, bu bakımdan

Guitarra battante (İtalyan tarzı)

Çarmıhta İsa tasvirli gitar (17.yüzyıl)

Georgio Sellas yapımı süslemeli gitar (1627)

İspanya gitar tarihine çok şey katmıştır. Bu yüzyılda gitar artık yeni dünyaya özellikle Güney Amerika'ya gitmiş, hattâ Arjantin'de birkaç ünlü gitarist yetişmiştir. Manuel Maciel ve Antonio Guerrero gibi.

18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlangıcında İspanyol gitarı, kıtanın çok popüler ve sevilen bir çalgısı olmuştur.

6. 19 ve 20. yüzyıllarda gitarın gelişimi nasıl devam etti?

Gitar, 19. yüzyılda İspanya sarayına girdi. 20. yüzyılda ise, bu ülkede birçok gitarcı yetişti.

19. yüzyıl başında gitar, yeniden doğuşunu, bir seri yapısal değişimlere borçludur. Bu değişimler gür sesli, kuvvetli, altı tek telli çalgıyı yarattı. Yeni gitarlar yeni yetişen gitaristlere birtakım avantajlar sağlıyordu. Altıncı telin "mi"ye akort edilmesi, enstrümanın akordunda bir simetri yarattı ve akor seslendirilmesi şansını arttırdı. Böylece modern standart gitar akordu E (mi), A (la), D (re), g (sol), b (si), e (mi) olarak kesinleşmiş oldu. Günümüzde kullanılan akort da budur. Çift tellere nazaran, tek tellerin akordu büyük bir rahatlık getirmiştir.

19. yüzyılın ilk yarısı gitar müziği için olağanüstü bir çağ oldu. Bu dönemde kompozitörler ve virtüozlar, sonat, konçerto ve varyasyonlar bestelediler.

İspanyol yapımcı Antonio Torres'in (1817-1892) 1863 yılında gitara getirdiği standart ölçüler günümüze kadar ulaşmıştır. Torres stili gitar, standart olarak kabul edilmişse de, daha sonra bazı garip dizaynlar ve telleme sistemleri de denenmiştir. Gitar yapımındaki bu arayışlar, daha iyi bir ses tonu elde edebilme ve yenilik yaratmaya yöneliktir.

7. Bilinen gitar biçimi dışında ne gibi değişik biçimler denenmiştir?

Beş telli gitarın değişik bir türü de *guitarra battante* denilen, ses kutusunun arka kısmı hafifçe dışa doğru kavisli olan gi-

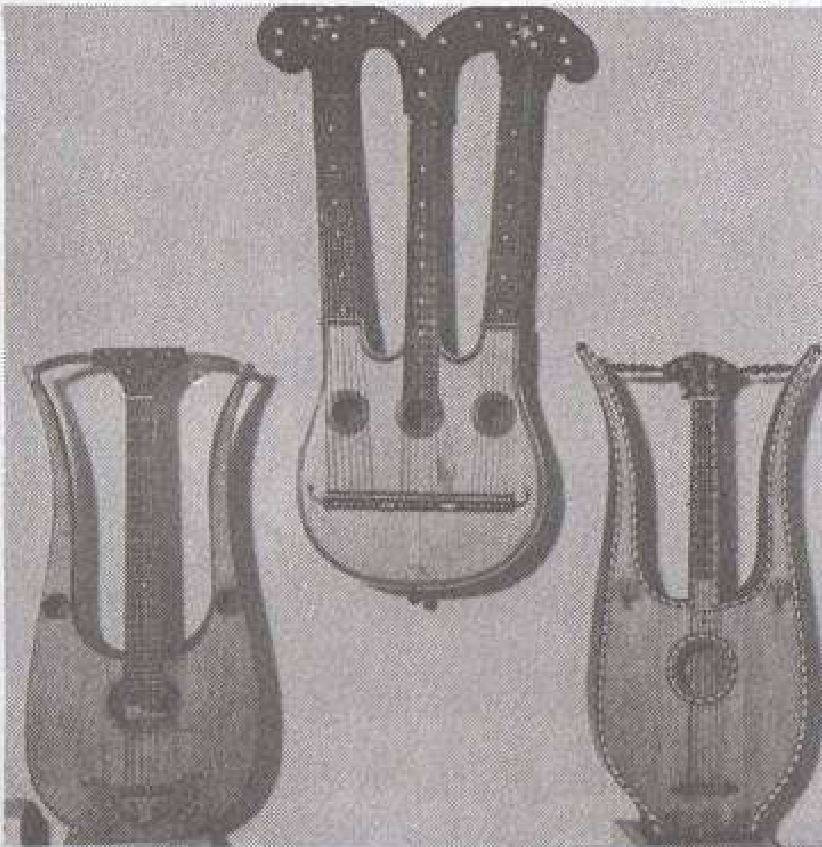
tarlardır (16. yy.). Gövdesinin kavisli olmasının, ses kutusunun hacminin genişletilmek ve lavtaya benzetilmek istenmesi açılarından tercih edildiği düşünülmektedir. Özellikle İtalyan beş telli gitarları ve *guitarra battante*'leri oldukça şık ve süslemelidir.

Hollanda ve Almanya'da da gitar için çalışmalar yapılmıştır. Alman Jacobus Stadler beş telli *battante* gitarlar imal etmiştir. New York Metropolitan Sanat Müzesi'nde bulunan bir 17. yüzyıl gitarının arkasında çarmıhta İsa tasviri bulunmaktadır.

Özellikle İtalyan yapımcılar çalgılarını süslemede sedef, abanoz, fildişi kullanarak çok karmaşık şekiller ve sembollerle süslü gitarlar yapmıştır. Georgio Sellas tarafından 1627 yılında yapılmış bir *guitarra battante*'de şaşılacak derecede zengin süslemeler bulunmaktadır.

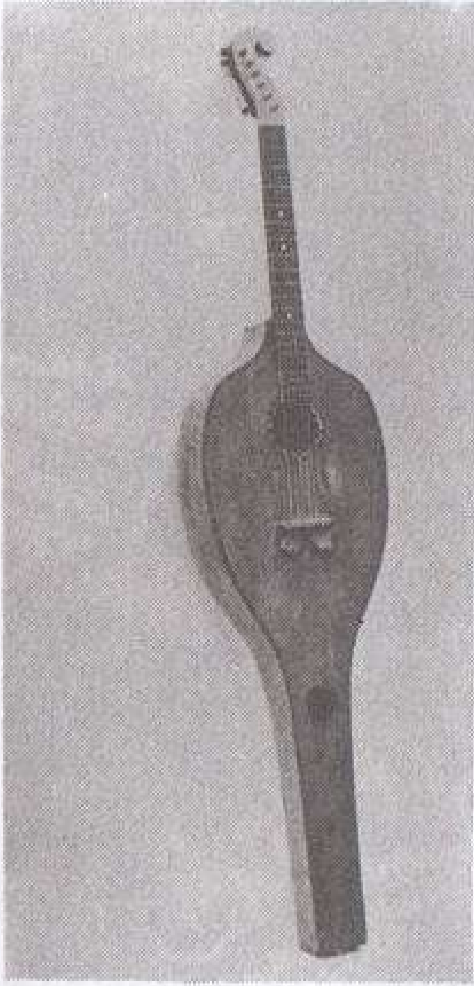
Gerard J. Develangue tarafından 1782'de yapılan bas gitarda altı tek tel ve dört bas tel vardır. Bu tür on telli gitar sonraları 19. yüzyılın ikinci yarısında çok sevilmiştir ve 20. yüzyılın ilk zamanlarına kadar yaşamıştır.

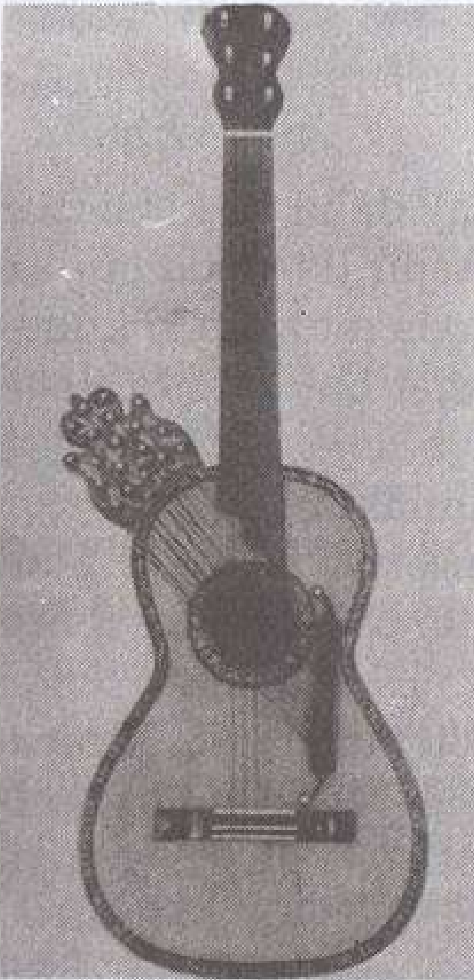
Denenen değişik dizaynlar arasında lir ve arp şeklindeki gitarlar da sayılabilir. Lir gitarların kanat gibi çıkıntıları arasında tek bir sapı vardır. Bunlar, eski Yunan tasvirlerinde görülen lirden esinlenmiş, ismini de oradan almıştır. "Arp gitar" denilen türde ise üç adet sap bulunmaktaydı ve her bir sapa altı veya yedi tel takılırdı. İngilte-

soldan sağa: Fransız lir gitar, İtalyan arp gitar, İtalyan lir gitar

re'de bu tür gitar imal etmiş yapımcılar vardı. Yine İngiltere'de ses kutusu uzatılmış gitar da imal edilmiştir.

Gitarın sesini iyileştirmek için İspanyol lavta yapımcısı José Porcel 19. yüzyılın ikinci yarısında gitarlarına rezonans telleri eklemişti. Bu teller çekilmemekte, fakat rezonans yoluyla titreşmekteydiler.

1828 yılında A.B. Ventura isimli bir kişinin yapmış olduğu bir gitarda da ses kutusunun üst omuzları hilâl şeklinde kesilmişti. Fransız yapımcı Mirecourt'lu Beau'nun da böyle bir enstrüman yapmış olduğu belirtilmektedir.

Normal boyutlu gitarlarda görülen bir başka gelişme de gitara klavye eklenmesiydi. Klavyeli gitarlar ses kutusunun alt kısmında bulunan tuşlarla çalıştırılıyordu. Belirli bir telden ses çıkarmak için karşılığı olan tuşa basmak yeterliydi. Kapalı çekiç cihazı saye sinde ses vermekteydiler. New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'nde böyle bir klavyeli gitar bulunmaktadır.
Staufer, gitarın sapının dip kısmına taktığı bir vida ile sapın yükseltilip indirilmesini sağlamıştır.

Bas gitarların yanında, normal gitardan daha küçük ve akordu daha tiz "terz" gitarlar da kullanılmıştır (sol-do-fa-si bemol-re-sol). Ayrıca "kuart" gi-

üstte, ses kutusu uzatılmış gitar; altta José Porcel'in rezonans telli gitarı (1867)

Narcisio Yepes

tarlar da kullanılmıştır. Bunlar ölçü olarak daha da küçüktür ve modern gitardan ikibuçuk ses daha incedir (la-re-do-mi-la). Bu tür gitarlar normal gitarlarla birlikte oda müziğinde kullanılmaktaydı. Bas gitarlar iki veya altı adet bas telinin ilave edildiği standart bir gitar türüydü. Eklenen teller, ek bir akort mekanizmasına veya ikinci bir sapa takılmaktaydı.

Bas gitar, terz gitar ve kuart gitar diğerlerine nazaran daha çok yaşamış olmalarına rağmen 20. yüzyılın başlarından sonra varlıklarını sürdürememişlerdir.

19. yüzyılın en ilginç gitar modellerinden biri İngiliz generali T. Perronet Thompson'un 1892'de yaptığı "enharmonic guitar"dır. Bu sazın zik zak tuşesi vardı ve oktav 53 eşit parçaya bölünmüştü.

Diğer bir enstrüman Jose Gallegos'un *guitarpa*'sıdır. 35

telli olan bu enstrümanda gitar, arp ve çello birleştirilmişti.

Alışılmışa biraz daha yakın olanlar daha geniş tuşeli ve daha çok sayıda tele sahip olanlardır. Bu gitarlar, bir süre yaygınlaşmış, ünlü gitaristlerce çalınmış olmasına rağmen genel olarak kabullenilmemiştir.

Napoleon Coste, en alt teli re'ye akort edilen yedi telli bir gitar kullanmıştır. Daha küçük bir yedi telli gitarı re-sol-si-re-sol-si-re şeklinde akort eden Andrei Ossipoviç Sihra, bunu ülkesi Rusya'da yaymış ve bunun için bir de metot yazmıştır. Aynı dönemlerde F. Carulli Paris'te, Johann Kaspar Mertz Viyana'da on telli gitar kullanmışlardır.

20. yüzyılda İspanyol gitarist Narcisio Yepes (1927-1997) kendisinin geliştirdiği bir gitar formunu 1963'lerde kullanmaya başladı. Akordu sol-la-si-do-mi-la-re-sol-si-mi olan enstrüman, ölçüleri bakımından daha büyükçeydi: Bu gitarda amaç, alt tellerin sağladığı pekiştirme ile daha gür bir ton elde etmek ve fazla tellerin verdiği değişik ses imkânlarından yararlanmaktı. 1970'lerde bu gitarı başka gitaristler denemiştir. 1970' lerin sonunda İsveçli gitarist Göran Söllscher de Yepes'in enstrümanını temel alarak 11 telli bir gitarı değişik bir akort ile kullanmıştır.

8. *Antonio Torres kimdir? Gitara getirdiği yenilikler neydi?*

Bugünkü klasik şekliyle gitarın babası İspanyol Antonio Torres'tir. 1817 yılında Almeria'da doğmuş, 1892'de ölmüştür. Torres profesyonel bir gitarist değil her şeyden önce bir alet yapımcısıydı, fakat gitara âşıktı. Zamanın gitarlarının tamamen yanlış olduğuna ve belli bir standardın getirilmesi gereğine inanıyordu. Özellikle üst tablanın ses açısından gitarın en önemli bölümü olduğunu ileri sürerek, geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmış ve bir teori öne sürmüştü. Bunu ispatlamak için de 1863 yılında yanlığını ve alt tablasını mukavvadan yaptığı bir gitarın üst tablasını, kendi geliştirdiği sistemle ladinden yaparak, üst tablanın alt tarafına da yelpaze destek ki-

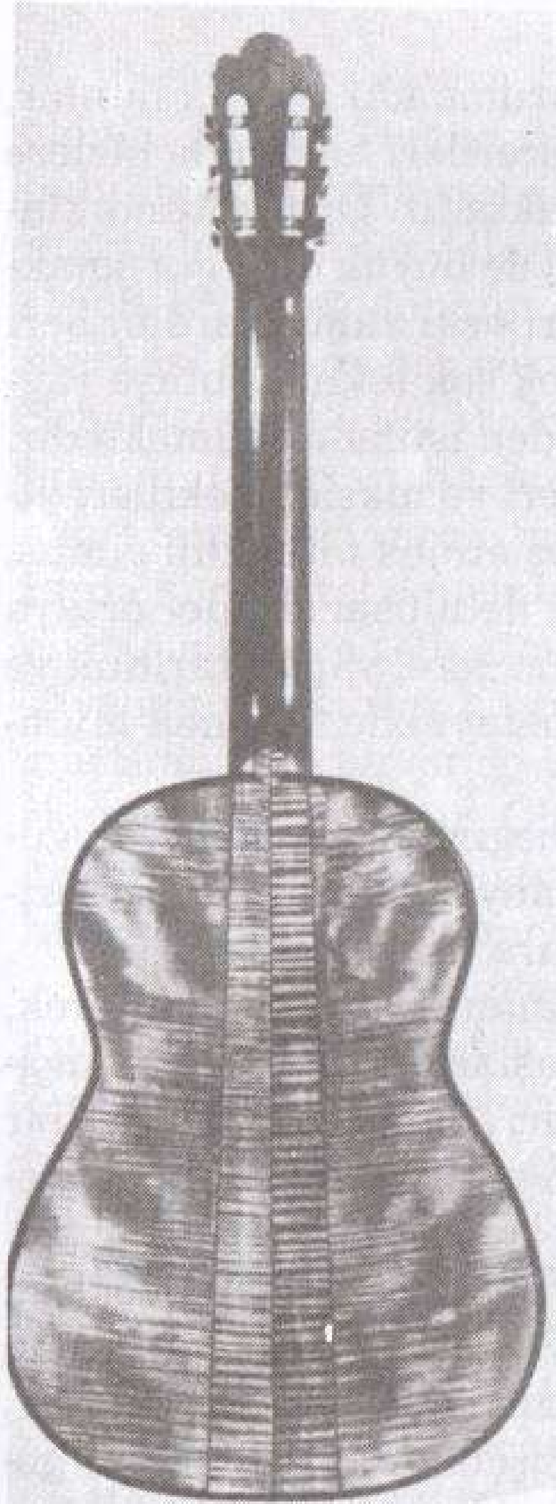
rişlerini yerleştirmişti. Yapmış olduğu bu mukavva gitarla güzel tonlu sesler elde etmiş böylece üst tablanın önemini vurgulamıştı. Bu gitar halen Barcelona Konservatuvarı'nın Enstrüman Müzesi'nde bulunmaktadır. Torres üst tablaya konulan destek kiriş sayısını yediye çıkarmış ve konumlarını çok iyi ayarlayarak gitarın altı telinin de en iyi biçimde titreşim yapmasını sağlamıştır. Ayrıca ses deliğinin iki yanına da iki çubuk eklemiştir.

Torres enstrümanın ölçülerini çok az büyütmüş ve sapını genişletmiştir. Standart tel uzunluğu olan 65 cm'yi o saptamış ve modern eşiği bularak, daha önce çivilerle tutturulan tellerin köprüye bağlanmasını sağlamıştır. Torres'in standardize ettiği ölçüler sonraki yapımcılar için esas olmuş, onun yaptığı gitarlar çok beğenilip sevilmiştir. Hiçbir yapımcı onun ününe ulaşamamıştır. Çok sayıda gitar imal ettiği halde hepsi aynı değerde değildir. İmal etmiş olduğu ekstra enstrümanların kalitesi bugün dahi çok yüksek seviyededir. Sayıları yirmi adet olduğu tahmin edilen bu gitarlar yüksek fiyatlarla el değiştirmektedir. Torres'in standart ölçüleri getirmesinden sonra, Francisco Tárrega da modern çalma biçimini yaratmış ve böylece birbirini tamamlayan bu iki kişi kendilerinden sonra gelen gitaristlere ortam hazırlamışlardır.

9. *Ünlü gitar yapımcıları kimlerdir?*

Bütün enstrümanlarda olduğu gibi, gitarın yapımcılığı da başlıbaşına bir sanattır. Bu iş için sadece mesleği öğrenmiş olmak yeterli değildir, kişisel bir yetenek de gereklidir. İmal edilen gitar, ustasının damgasını taşır ve onun kişiliğini yansıtır. Bu nitelikler el yapımı gitarlar için özellikle sözkonusudur. Fabrikasyon üretim, zaten olağanüstü enstrümanlar ortaya çıkaramaz. Çünkü seri imalat öteki alanlarda olduğu gibi gitarın yapımında da her türlü kişiselliği ortadan kaldırmıştır.

Eski usta imalatçılar tarafından yapılmış olan gitarların bir kısmı müzelerde bir kısmı ise özel kolleksiyonlarda korunmak-

Antonio Torres yapımı gitar (1883)

tadır. Pek çoğu artık kullanılmaz durumdadır. Ancak bunlar, dönemlerinin sanatsal zevkleri ve becerileri hakkında bizlere bilgi vermekte ve ustalarını tanıtmaktadır. Örnek alındıklarında, modern enstrüman yapımı için de büyük önem taşımaktadırlar. Gitar yapımının prensipleri eski zamanlardan beri pek fazla değişime uğramamıştır. Pek çok teknik buluşa rağmen yine de çoğu kez eski tecrübelerden istifade edilmektedir. Enstrüman yapımında zaman kesitleri ve ülkeler, şekilleri etkilemiş, böylece değişik stillerden söz etmek mümkün olmuş, sonuç olarak dizayn ve süslemelerde de ulusal çizgiler ortaya çıkmıştır. Enstrümanın yapım şekline göre, yapım tarihini ve yerini, hattâ bazı karakterlerinden ustayı bile tanımak mümkün olabilmektedir.

Gitarın vatanı olan İspanya, geleneğini en uzun süre uygulayan ve ona sadık kalan ülkedir. İspanyol gitarları, geçen yüzyılın ortalarında imal edilmiş gitarlara benzemektedir.

İtalyanlar gövde yanlarında bulunan girintiyi küçülterek, daha düz ve yassı bir yanlık kullanmışlardır. Fransız yapımcılar ise İtalyanlardan etkilenmişlerdir. Almanlar bağımsız bir yol tutmuş, bazen da başka ülkelerin örneklerini benimsemişlerdir.

Bilinen en eski ve önemli gitar yapımcısı Alman Joachim Tielke'dir (1641-1719). 1700 yılında yapmış olduğu gitarlardan bir örneği Köln'de Heierschen Müzesi'nde bulunmaktadır. Yaptığı gitarlar genellikle çok iyi bir işçilikle, çok süslü bir görüntü sunar. 17. yüzyılın ilk yarısında Venedik'te çalışan Matteo ve Giorgio Sellas da süslü, geometrik şekilli kaplamaya sahip gitarlar imal etmişlerdir. Jakob August Otto (1760-1829) Almanya'da gitar imal eden ilk yapımcılardandır. Fischer (1769-1834) isimli imalatçı da Regensburg'da iyi gitarlar imal etmiştir. İspanya'da, 18. yüzyılın sonlarına doğru Cadiz, gitar yapımının merkezi olmuş ve orada 1780'lerde José Benedict yelpaze destek kirişlerini kullanmış ve tanıtmıştır.

Lacote (1785-1855) Fransa'da doğmuş, F. Sor ve Carulli gibi ünlü icracılara gitar yapmıştır.

Viyanalı üç yapımcı, Staufer, Scherzer ve Schenk'in yapmış olduğu gitarlar bugün dahi profesyonel gitaristlerin ellerinde bulunmakta, tonlarının güzelliği nedeniyle değerlerini korumaktadır. Staufer Ailesinin en önemli iki ismi Johann Georg (1800-1850) ve Johann Anton'dur. Bu iki yapımcı "Staufer" markası altında pek çok gitar imal etmiştir. Johann Gottfried Scherzer (1843-1870), Johann Georg Staufer'in çıraklarından biri idi. Gitarları hacim olarak büyüktür, tahtadan yapılan akort burguları yerine mekanik düzen kullanan ilk kişidir. Gitarda kontra tel denemiştir. Brüksel'deki bir yarışmada imal ettiği üç kontra telli gitarıyla birincilik ödülünü kazanmıştır. Viyanalı yapımcıların üçüncüsü Friedrich Schenk de, Scherzer gibi Staufer'in bir çırağı idi. Etkinliği daha çok 1839-1850 yılları arasında olmuştur. Gitara yeni biçimler vermeye uğraşmış, lir türü gitarlar yapmıştır. Keman yapımcısı Lemböck de tezgâhında işçiliği mükemmel gitarlar yapmıştır.

Değişik gövde biçimleriyle denenen gitarların kısa sürelerle kullanılmasından sonra yine '8' biçimli gitarlara dönülmüştür. Zira o dönem gitaristlerinden Llobet ve Mozzani ilgi toplayan çalışmalarıyla sahneye çıkmışlar ve sekiz şeklindeki gitar biçiminin üstünlüğünü tekrar ispatlamışlardı.

Fransız yapımcı Lacote, Paris'e göç ettiği zaman enstrümanlarını Fernando Sor kullanmıştır. Lacote, ayarlanabilen perde çubukları olan ilk tuşeyi imal etmiştir. Başka bir Fransız yapımcı da Robert Buchet'tir.

İtalyan keman yapımcıları Stradivarius ve Guarneri'nin de gitar yapımı üzerinde çalışmış olmaları dikkat çekicidir. Mozzani, iyi bir virtüoz olduğu kadar gitar yapımı üzerinde de çalışmış, tecrübesi ile daha iyi gitar yapımı için denemeler yapmıştır. Londra'da Panormo Ailesi 1875 yılına kadar en iyi gitarları imal etmiştir.

19. yüzyılın başlangıcında ortaya çıkan lir biçimindeki altı telli gitarlar sanatkârların merakından ileri gelen fantezi biçimlerdi ve enstrüman yapım alanına önemli bir yenilik getirmiyordu.

Rus enstrüman yapımcısı Paserbski'nin enstrüman yapımında bir dahi olduğu söylenmektedir. Gitarın yapımını bitirdiğinde büyükçe bir odada tecrübeli bir gitariste çaldırır, gitarın tonunu çeşitli mesafelerden dinleyerek beğenmediği yönlerini düzeltinceye kadar tekrar tekrar uğraşırmış.

Torres'in yapım alanında yetiştirdiği öğrencileri de vardır ve prensipleri kendisinden sonraki nesil tarafından konser gitarlarının yapımı için temel olarak kullanılmıştır. Torres'ten sonra Vicente Arias ve José Ramirez görülmektedir.

Ramirez geleneği 19. yüzyılın ikinci yarısında I. José Ramirez'in Madrid'de kurduğu atölye ile başlar. Çocukluğunda yapımcı Francisco Gonzales'in çırağı olduğu belirtilmektedir. Segovia henüz keşfedilmemişken, onu gitar çalarken duyup en iyi gitarlarından birini hediye olarak vermiştir. Segovia konser turnelerinde sadece Ramirez gitarını çalardı. Oğulları Manuel ve José Ramirez onun çalışmalarını yürütmüşlerdir. Atölyelerinde pek çok çırak yetişmiştir. Bugün Madrid'de Ramirez gitar yapım atölyelerini üçüncü ve dördüncü kuşak üyeleri yönetmektedir. Konser gitaristleri için Ramirez gitarları en popüler gitarlardandır. Atölyenin yıllık üretimi 1000 civarında konser modeli gitardır. Ramirez gitarlarında, sapın orta kısmına konulan abanoz destek sapı güçlendirmekte, böylece şeklin zamanla bozulması da önlenmektedir.

19. yüzyılın sonlarının Alman yapımcısı Joseph Hauser'in oğlu Hermann Hauser (1882-1952) babasının işini genişletmiştir. Başka çalgılar da imal edilen atölyede yapılan ilk gitarlar 19. yüzyılın ortalarında yapılan küçük gövdeli gitarlara benzemekteydi. 1920'lerde Segovia'nın tavsiyesi ile Ramirez gitarları boyutlarında gitarlar yapmaya başladı. Segovia uzun yıllar onun gitarlarını kullandı. Oğlu ve torunu onun gitar yapım geleneğini sürdürdüler. Halen Hauser gitarları dünyanın en çok aranan gitarları arasındadır.

Ignacio Fleta (1897-1977) da ünlü yapımcılardandır. Oğulları Francisco ve Gabriel halen aynı başarıyı sürdürmektedirler.

Albert Augustine de (1900-1967) gitar yapımı üzerinde çalışmış, iyi enstrümanlar yapmıştır. New York'taki atölyesi bugün de iyi klasik gitarlar üretmeyi sürdürmektedir. Augustine tel üretimi de eşi Rose Augustine yönetiminde devam etmektedir.

Japon Masaru Kohno (1926-) 1960'ta İspanya'ya gitmiş Fernandez'in Madrid'deki atölyelerinde çalışmıştır. 1967'de Liege Gitar Yarışması'nda gitar yapımında birinci olarak uluslararası platformda kendini tanıtmıştır. Çağdaş gitar yapımcılarının önemlilerinden biridir.

1926 doğumlu Manuel Rodriguez de 1939'da Ramirez'in atölyesine çırak olmuş, 1959'da Amerika'ya göç ederek Los Angeles'te bir atölye kurmuştur. 1974'te tekrar Madrid'e dönen Manuel Rodriguez, oğulları Manuel Junior ve Norman ile çalışmalarına devam etmektedir.

Yukarıda saydıklarımızın dışında pek çok gitar yapımcısı da kendi atölyelerinde günün çağdaş koşullarından yararlanarak kaliteli gitarlar yapmaktadır.

10. *Gitar için yazılan ilk eserler hangileridir?*

Dört telli gitar bestelerini içeren ilk kitap Fransız Master Guillaume Morla tarafından yazılmıştır.

Fuenllana'nın Seville'de 1554 senesinde yayınlanan tablatur kitabında, dört telli gitar için eserler bulunmaktadır.

Beş telli gitar besteleri yapan ilk sanatçılar arasında Juan Bermudo, Vicente Espinel (1551-1624) yer almaktadır.

Juan Carlos Amat'ın beş telli gitar için 1596 yılında yazdığı ve 1627'de yayımlattığı *Guitarra Española y Vándola de Cinco Ordenes y de Quatro* adlı 60 sayfalık eseri bu alanda yapılan ilk kayıtlı eser olmuştur.

Luis de Briçeño beş telli gitar için 1626 yılında Paris'te yayımlanan *Método mui facilíssimo para aprender a tañer la Guitarra a la Español* adlı kitabı yazmış ve enstrümanın o dönemde içinde bulunduğu konumu vurgulamıştır.

İtalyan Francesco Corbetta (1615-1681) bestelerini bir araya getirerek *La Guitarre Royalle* adlı eserini oluşturmuş ve bu kitabı II. Charles'a ithaf etmiştir.

17. yüzyılın ikinci yarısında besteciler kendi eserlerinden çok, opera aryalarını, piyano ve lavta parçalarını gitara uyarlamıştır.

1779 yılında Fernando Ferandiere *Arte de Tocar la Guitarra Española por Música* adlı eserini yayımlamış, eski nota yazım sistemi tablatura yerine, normal notayla beste yapma ve okuma tekniği ile ilgili bilgileri anlatmıştır. Frederico Moretti 1799'da yazdığı *Principios* adlı eserinde Fransız ve İtalyanların çift tel kullandıklarını belirtmiştir.

Aguado'nun *Metodo para guitarra* (1825) adlı eseri 19. yüzyılda yazılmış en iyi metotlardan biridir.

Sor, 1830 yılında gitar çalma tekniklerini içeren *Méthode pour la guitare* adlı metodunu yazmıştır. Metotta konu olarak çalgının tutuluşu, sağ ve sol elin kullanılışı, tellerden nasıl ses elde edileceği ele alınmıştır.

Ocak 1833'de *The Giulianad* adıyla aylık bir gitar dergisi yayınlanmıştır.

F. Carulli'nin 1810'da Paris'te basılan *Methode Complete pour la Guitare* adlı metodu pedagojik açıdan oldukça önemlidir.

1836'da Carcassi'nin üç ciltlik (bugün hâlâ piyasada bulunabilen) metodu yayınlanmıştır.

Emilio Pujol'un 1935'te çıkardığı *Escuela Razonada* adlı metodu da yayınlanan en önemli eserlerden biridir. Bu metot beş ciltlik bir eserdir. Birinci cilt tarih ve teori, ikinci cilt temel teknik ve etütler, üçüncü cilt üst düzey teknik ve etütler, dördüncü cilt virtüozite ve etütler, beşinci cilt estetik ve pedagoji konularını içermektedir.

Bu tarihlerden sonra gitarın gelişmesi, gitarist sayısının artması ve bestecilerin ilgisine paralel olarak çok sayıda kitap, nota, metot ve eserler basılarak yayınlanmıştır.

2

FARKLI KÜLTÜRLERDE GİTAR

11. *İspanya'da gitarın gelişimi nasıl oldu?*

İspanya, gitarın ilk ve en çok benimsendiği, bunun sonucu olarak da en yaygın olduğu ülkedir. Altı telli gitar ses tonu, akordu ve telleri ile lavtayı tamamıyla ortadan kaldırmış ve onun yerini almıştır. Gitarın lehine dönüşen bu değişim 16. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Bugün çalınan altı telli gitarın en parlak devri, 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlangıcında yaşanmıştır, bu aşamaya da Dionisio Aguado ile gelinmiştir.

17. yüzyılın en önde gelen ve dikkate değer gitaristi Gaspar Sanz olmuştur. Gaspar Sanz Aragon'un Calanda kasabasında 1640 yılında doğmuş, 1710 yılında Madrid'de ölmüştür.

Dionisio Aguado 1784 yılında doğmuş, İspanyol olmasına rağmen

Dionisio Aguado

uzun süre Paris'te yaşamış, olağanüstü yeteneği ile Paris'te bulunan tüm gitar virtüozlarının ve müzik uzmanlarının dostluğunu kazanmıştır. 1849 yılında tekrar geri döndüğü Madrid'de ölmüştür. Aguado modern İspanyol okulunun kurucusu olarak kabul edilir. Çağdaş İspanyol gitaristliği üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Çağdaşlarının aksine, tırnak ile çalan bir gitarist olarak İspanyol okulunun tekniğinde temel taşlardan birini oluşturmuştur. Bu çalış tarzı bugün çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Aguado'nun en büyük etkisi eğitsel alanda olmuştur. Küçük parçaların, vals, rondo vb. yanında etütleri bugün gitar derslerinde değişmez bir yer tutmaktadır. *Methodo para Guitarra* (1825) adlı eseri 19. yüzyılda yazılmış en iyi metotlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Bu eser başka dillere çevrilmiş ve birkaç defa basılmıştır.

Gitar, gelişiminin zirve noktasına virtüoz ve besteci Fernando Sor (1778-1839) ile ulaşmıştır.

Müzik dünyası Fernando Sor'u "gitaristlerin Beethoven'i" olarak vasıflandırmıştır. Beethoven'in, çağdaşları arasındaki durumu neyse, Sor'un da gitar bestecileri arasındaki durumu aynıdır. Gitar için bestelemiş olduğu eserler bugün hâlâ canlılığını korumakta, belki de bestelendiği dönemden daha çok çalınmakta, gitar literatürünün en önemli parçalarını teşkil etmektedir. Günümüzde bu eserler, iyi yetişmiş virtüozlarca tercih edilmektedir. Sor, ortaya koyduğu her kural ve ilkeyi yalnız müziksel açıdan değil, mantık olarak da bir gerekçeye bağlamıştır. İtalyan okulunun, gitarın özelliklerini ve niteliklerini kullanarak onlardan kurallar ve ilkeler oluşturması, bestelerini onlara

Fernando Sor

uydurmaya çalışmasına karşılık, Sor müziği gitara, mümkün olduğu kadarıyla ve niteliklerinin elverdiğince yüklemeye, onu zorlamaya çalışmıştır. Bu şekilde gitar, polifon müziğe ulaşabilmiştir. Gitar çalış tekniğinde Sor müziği en üst noktayı temsil etmektedir. Sor'un parmak konumu ve besteleri, gitar için çok uygundur ve enstrümanın tüm imkânlarından faydalanmaktadır. Eserleri müzisyenlerden yoğun çaba ve yetenek istemektedir. Bestecinin 12 adet gitar düeti bulunmaktadır. Gitarın bütün olanaklarından faydalanarak bestelediği "Grand Solo" en önemli eserlerindendir. Literatürde bulunan eserlerinin 63 opus numarası vardır. 4 divertimento, keman ve gitar için "La Romanesca" (1835), solo gitar için "Morceau de Concert" önemli eserleri arasındadır. 1830 yılında *Methode pour la Guitare* adıyla yayınlanan metodu altı kez yayınlanmıştır.

Altı telli gitarda İspanyol okulunun en önemli iki temsilcisi Sor ve Aguado olmuştur.

Her yerde olduğu gibi gitar, İspanya'da da ilginçliğini ve itibarını zaman zaman kaybetmiş, ancak diğer ülkelerde olduğu gibi gelenek tamamıyla kaybolmamış, daha çok virtüozite yönünde yaşamıştır. Özellikle Cano, Broca, Damas, Vinas, Arkas (1832-1882) gibi gitaristler, gitarı hem teknik yönden hem de besteleriyle daha yüksek aşamalara getirmişlerdir.

18. yüzyılın sonlarına doğru, İspanya'da gitarın yeni bir üstadı ortaya çıkmıştır. Francisco Tárrega (1852-1909), Aguado ve Sor'dan aldığı geleneği sürdürerek gitarın gelişmesine büyük katkılarda bulunmuştur. Gitar çalışında sağ eli özgür kılmış ve tutuşta gitarın sol ayak üzerine yerleştirilerek desteklenmesinin öncülüğünü yapmıştır. O zamana kadar genellikle sağ el eşiğe yakın bir yerde küçük parmak ile desteklenmekteydi. Tárrega apoyando vuruşunun sistematik kullanımını sağlayarak, gitarın sesini güçlü hale getirmiştir. Tárrega bir düşünür, bir araştırmacı ve kelimenin tam anlamışla bir idealistti. Bach, Beethoven, Schumann, Chopin gibi büyük dahilerin eserleri onun elinde sanki gitar için bestelenmiş yeni eserlere dönüşmüştür. Bir dizi prelüdler ve kendi yöresel ezgileriyle do-

kunmuş olan yeni yeni eserler yazmıştır. Yazdığı araştırmalar ve etütler gitar tekniğinin gerektirdiği yeni bir metot oluşturmuştur. "Capricho Arabe", "Danza Mora", "Recuerdos de la Alhambra" gitar müziğinin bugün de çok sevilen en güzel eserlerindendir. Gözlerinin rahatsızlığı nedeniyle uzun seyahatlere çıkamamıştır. Tárrega, adını, eğitim metodunu ve eserlerini tüm dünyaya tanıtacak yeni bir gitarist kuşağı yetiştirmiştir. Daniel Fortea (1878-1953), Domingo Prat (1886-1944), Emilio Pujol (1886-1980), Miguel Llobet (1878-1938) onun öğrencileridir.

Miguel Llobet (1878-1938) Tárrega'nın öğrencileri içersinde iyi bir gitarist olarak belirir ve çağdaşları arasında en önde gelen virtüoz olur. Bir ara Paris'e yerleşmiş, Güney Amerika'ya yaptığı konser gezilerinde, özellikle Arjantin'de büyük ilgi görmüştür. Almanya ve Avusturya'da da konserler vermiştir. Gitarın sanatsal gelişimi ona çok şey borçludur.

Piyanist olan Joaquin Turina da (1882-1949) gitar soloları ile önem kazanmıştır.

İspanyol besteci Emilio Pujol'un (1886-1980) verdiği gitar konserleri yanında 1935'te yayınladığı *Escuella Razonada* isimli metodu yayınlanan önemli eserler arasındadır. Gitar için çok sayıda beste ve düzenlemeleri bulunan Pujol'un, öğretmeni Francisco Tárrega'nın biyografisi ile ilgili bir kitabı da bulunmaktadır.

Llobet'in en büyük ra-

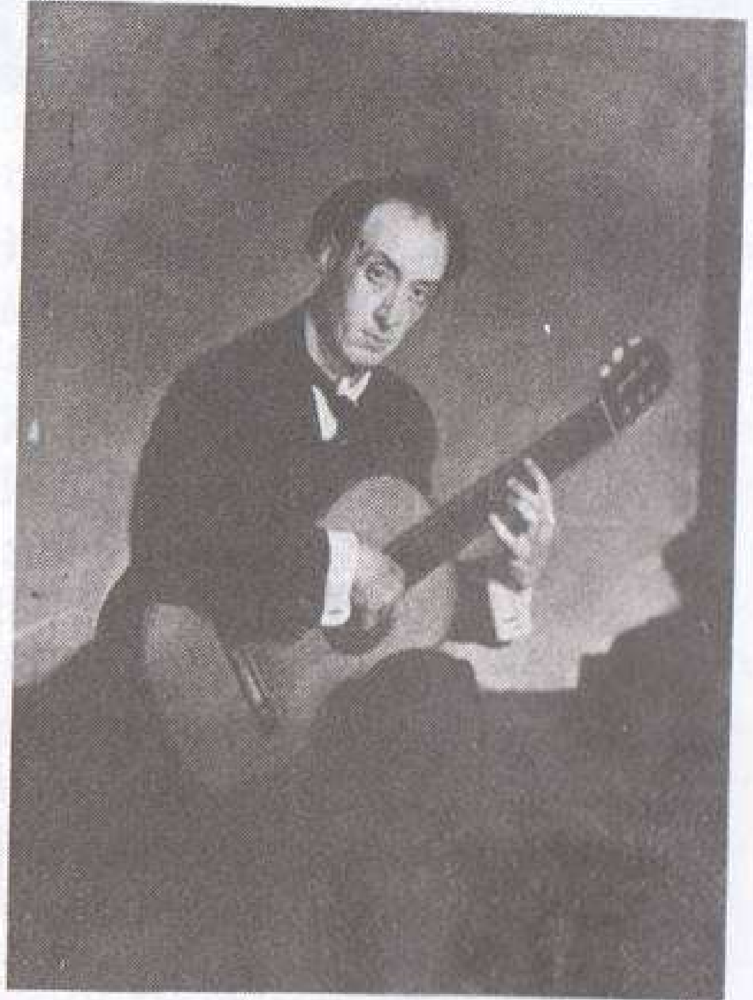

Francisco Tárrega

kibi Andrés Segovia (1893) olmuştur. Segovia yolunu kendi kendine arayıp bulmuştur. Segovia'nın çalışında Llobet'in etkileri görülmekte, yine de kendine has üslubu ağır basmaktadır. Segovia Almanya, Güney Amerika, Hindistan ve Orta Amerika ülkelerine birçok konser turneleri yapmış, önemli bestecileri gitar için beste yapmaya teşvik etmiştir. Birçok besteci onun için besteler yapmış, gitar dağarı ona ithaf edilmiş sayısız yapıtla zenginleşmiştir. Arkadaşı Albert Agustine'in yardımı ile naylon gitar teli üretilmesine ön ayak olarak klasik gitar için büyük bir adım atmıştır. Bugün konser veren yüzlerce uluslararası ün yapmış gitaristlerin çoğu, onun öğrencileri veya onun öğrencilerinin öğrencileridir. 1987'de 94 yaşında ölen sanatçı, son günlerine kadar gitar çalmayı sürdürmüştür. Klasik gitar bugünkü saygınlığını hiç tartışmasız Segovia'ya, Segovia'nın benzersiz öncülüğüne borçludur.

Regino Sainz de la Maza da (1896-1981) İspanyol literatürü üzerinde çalışmaları olan bir gitaristtir. Eski usul notalamayı (tabulatur) modern gitaristliğe uygun olarak aktarmıştır. Arjantin, Fransa ve Belçika'da başarılı konserler vermiştir.

İspanyol besteci ve piyanist Joaquin Rodrigo'nun (1901-1999) gitar ve orkestra için "Concierto de Aranjuez" ve "Fantasia para un Gentilhombre" isimli eserleri oldukça ünlüdür. "Concierto de Aran-

Miguel Llobet

Andrés Segovia

juez"in ilk yorumu 1939'da Madrid'de yapılmıştır. "Aranjuez" eski İspanyol krallarının ünlü eğlence sarayıdır ve konçertonun genel yapısında bu eğlencelerin anlatımı düşünülmüştür. Allegro con spirito, Adagio ve Allegro gentile olmak üzere üç bölümlüdür.

Alirio Diaz 1923 yılında Venezuella'da doğmuş, eğitiminin büyük bir kısmını İspanya'da yapmış, Andrés Segovia'nın öğrencisi olmuştur. Halen bütün dünyada konserler veren Diaz Türkiye'de de konserler vermiştir. Üslubunun temizliği, duygulu ifadesi ve müzik kalitesi ile gitar dünyasında kendisini kabul ettirmiştir.

İspanyol gitarist Narcisio Yepes (1927-1997) de dünya çapında ünlü olmuş bir gitaristtir. Özel olarak ısmarladığı on telli gitarı ile de konserler vermiştir. İlave ettiği dört tel, klasik gitarın tekniğini ve özelliklerini bozmadan, titreşen tellerin daha dengeli bir ses rengine sahip olmasını sağlamaktadır.

Yukarıda adı geçen gitaristler dışında İspanya'da üstün nitelikli birçok gitarist yetişmiştir. Gitarseverlerin de müzikal seviyesi bir hayli yüksektir. İspanyollar, bu enstrüman için aileden gelen özel bir yetenek taşımaktadır. Hislerle doğan, yönlendirilen müzikal duygular, milli motif ve ritimle birleştirilerek olağanüstü bir beceriyle, bu çalgı aracılığı ile sese dönüşmektedir. Böylece gitar, adeta bütün bir toplumun simgesi

haline gelmiştir. Gitarın evriminde İspanya'nın oynadığı önemli rol ideal gitarın şekillenmesi bakımından ayrıca üzerinde durulması gereken bir husustur. Halen hayatta olup yaptıkları konserler, düzenledikleri seminerler ve yazmış oldukları eserlerle klasik gitara hizmet veren ünlü İspanyol gitaristleri arasında Vicente Gomez (1911-), Celedonio Romero (1917-), Renata Tarrago (1927-), Jose Luis Gonzalez (1932-), Santiago Navascues (1933-), Jose Tomas (1934-2001), Alberto Ponce (1935-), Carmen Marina (1936-), Pepe Romero (1944-), Angel Romero (1946-), Josep Henriquez (1951-), Gabriel Estarellas (1952-) gibi isimler sayılabilir.

12. *İtalya'da gitarın gelişimi nasıl oldu?*

İtalya uzun bir müddet Avrupa müzik hayatına hakim olmuş, İtalyan operası Avrupa kıtasının tüm şehirlerinde esas alınmış, bu ülkenin stili müzikte genellikle bir ölçü olarak kabul edilmiştir. Buna rağmen bu ülkede yetişen gitar virtüozları ve sanatçıları genellikle diğer ülkelere giderek, çalışmalarını oralarda sürdürmüşlerdir. İtalya'da gitar, bazı dönemlerde büyük önem kazanmış, bazı dönemlerde ise önemini kaybetmiştir. Bunun en iyi kanıtı, eski yüzyıllarda İtalya'da imal edilmiş olan çok güzel enstrümanlardır. Yapımlarındaki itina, sanatkarlık ve zevk yönünden eşsizdirler. Stradivarius ve Guarneri gibi ünlü keman yapımcıları gitar da imal etmişlerdir. Özellikle 17. yüzyılda gitar bu ülkede dikkate değer bir gelişme göstermiştir.

İtalyanların halk enstrümanı aslında *mandora* idi. Halk tarafından çalınan folklorik gitar ile, sanatsal olarak çalınan gitar arasında oldukça büyük bir fark vardı. Halkın folklorik gitar çalışı, nota bilgisi olmadan, sadece hislerden kaynaklanan, kulaktan öğrenilme bir çalış şekliydi. Tekniği de çok farklıydı.

Gitarın önem kazandığı diğer ülkelerde olduğu gibi, İtalya'da da büyük virtüozlar yetişmiştir. Ancak İtalya, Paris, Vi-

yana, Londra, St. Petersburg gibi müzik dünyasının merkezi olabilecek bir noktaya ulaşamadı. Bu nedenle İtalyan virtüoz ve besteciler kendi ülkelerinde uzun bir zaman kalamadılar. Her biri kendisine başka bir ülke seçerek oraya yerleşti ve sanat çalışmalarını sürdürdü. Hattâ bunlar vatanlarına ancak konser turneleri için gidip döndüler.

İtalyan virtüozlar her ne kadar başka ülkelerde bulunmuşlarsa da çalış tarzları ve müzik stilleriyle İtalyan okulunun temsilcileri olmuşlardır. İspanyol okuluna nazaran birçok değişik niteliklere sahiptiler. Enstrümanı tutuş şekli ve ellerinin pozisyonu oldukça farklıydı. İtalyan okulu bareleri çok az kullanmakta ve daha ziyade boş olan telleri kullanmayı tercih etmekteydi. Corbetta, Calegari, Ferdinando Carulli, Luigi Legnani, Philippo Gragnani, Matteo Carcassi, Mauro Giuliani, Bartolomeo Bartolazzi, Zani de Ferranti, Luigi Mozzani İtalya'da yetişen ünlü müzisyen ve gitaristlerdendir.

Philippo Gragnani (1767-1812) gitarın oda müziğine uygun bir enstrüman olduğunu vurgulamış çeşitli çalgı grupları için besteler yapmıştır.

Ferdinando Carulli (1770-1841) döneminin gitaristliğinde en parlak etkiyi yaratan, en verimli bestecilerden birisidir. Çok yaygın olan ve benimsenen bir gitar metodu hazırlamıştır. Başarısının çok büyük olmasına rağmen diğerleri gibi o da yurt dışına çıkmış, 1808 yılında Paris'e yerleşmiştir. Burada da çok kısa sürede üne kavuşmuş, başka ülkelere de başarılı konser turneleri yapmıştır. Temiz, ritmik ve tereddütsüz çalış tarzı gitar çalışının en önde gelen özelliğiydi. 400'ü aşkın eseri vardır. En iyi eserleri iki gitar için yazdığı düolarıdır. Solo parçalar, düetler, triolar, ku-

Ferdinando Carulli

artetler, varyasyonlar, etüt ve alıştırmalar bestelemiştir. 1825 yılında gitar için "L'Harmonie Applique'e a la Guitare" adlı eseri yazmıştır. Carulli'nin gitar ve küçük orkestra için de konçertoları bulunmaktadır.

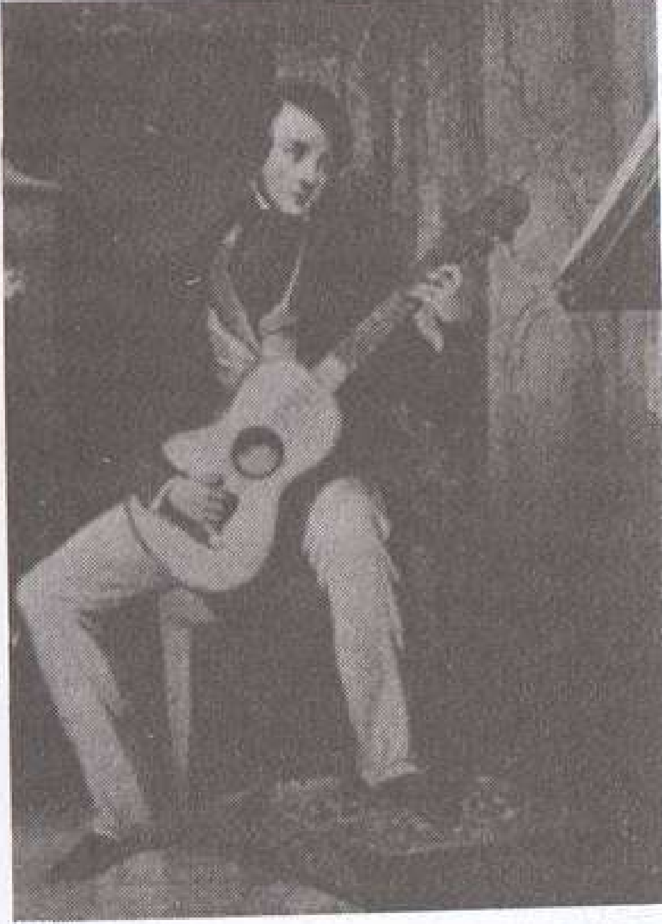
Francesco Molino (1775-1847) özellikle sonatları ile tanınır, kaliteli ve gösterişli besteler yapmıştır.

O dönemin en önemli bir başka İtalyan gitaristi de Mauro Giuliani'dir. 1780 yılında doğan Giuliani, kemanın yanında, gitar çalmayı da kendi kendine öğrenmiş, kısa süre içerisinde İtalya'nın bir numaralı gitaristi olmuştur. Konser turneleri ile tüm Avrupa'yı gezmiş, daha sonra Viyana'ya yerleşmiştir. Gitar için 300'den fazla eseri vardır. En önemlileri üç büyük konçertosudur. Giuliani, gitarı tüm ağırlığı ve önemi ile bir konser enstrümanı haline getirmiştir. Eserleri arasında solo gitar için sonat, Grande Ouverture, keman ve gitar için eserler, iki gitar için düetler, alıştırma ve çalışma eserleri bulunmaktadır. Keman tekniğindeki bazı nitelikleri gitara aktarmış olması önemle kayda değer. St. Petersburg ve Londra'da da uzun sürelerle bulunmuş, Viyana'da ölmüştür (1840). Gitarın en parlak devri olarak tanımlanan bir çağın en önemli temsilcisi olan Giuliani bu akımın ortasında bulunmakla yetinmemiş, bu akımı yönlendirmiş ve önderlik etmiştir.

Matteo Carcassi de (1792-1853) Paris'e yerleşmiş İtalyan gitaristlerdendir. Londra ve Almanya'ya konser seyahatleri yapmıştır. Metot, araştırma, etüt ve eserleri vardır. Üç ciltlik metodu günümüzde de kullanılmaktadır. 1836'da yayınlanan bu metot gitar için yazılmış öğretici yapıtların en iyi-

Mauro Giuliani

Matteo Carcassı

leri arasındadır.

Niccolo Paganini'yi de (1782-1840) İtalyan gitaristler arasında sayabiliriz. Kemandaki maharet ve çevikliği, çağdaşlarına göre üstünlüğü, gitar çalmasını iyi bilmesine, gitar tekniğini kemana uygulamasına bağlanmaktadır. Hamburglu kemancı ve keman pedagogu Bodo Eberhard, Paganini üzerinde yaptığı araştırmalarda bu kanıya varmıştır. Paganini'nin öğretmeni Alexander Rolla da çok yetenekli bir kemancı ve gitaristti. 1801-1805 yılları arasında sadece gitara yönelen Paganini, aralarında 140 solo gitar bestesi, keman-gitar sonatları, varyasyonlar, triolar ve kuartetler bulunan sayısız beste yapmıştır.

1801-1878 yılları arasında yaşamış olan Zani de Ferranti de olağanüstü bir virtüozdu. Onun döneminden sonra bir müddet önemli virtüozlar yetişmemiştir. Gitar çalışı üst düzey müzisyenler arasında gerilemeye başlamış, ancak halk arasında yaşamaya devam etmiştir.

Daha sonra yetişen Luigi Mozzani (1869-1943) gitarı ihmal edilmiş bir çalgı olarak bulmuş, gitara eski değer ve önemini kazandırmak için çalışmıştır. Sadece virtüoz olarak değil enstrüman yapımcısı gibi gitarın akustik problemlerini, şekil güzelliğini ve çalış uygunluğunu araştırmış ve geliştirmiştir. Sap ve tuşenin gitar çalışını kolaylaştıracağı düşüncesiyle yeni bir tip sap ve tuşe geliştirmiş, üst tablanın güçlendirilmesi gerektiğini düşünerek bu konuda çalışmalar yapmıştır. Enstrüman imalatıyla uğraşan Mozzani, iyi bir virtüoz olarak çalgının eksik yanlarını en iyi bilen kişiydi. O yüzden çalışmaları gitarın

biçimini geliştirme yolunda çok faydalı olmuştur.

Giuseppe Bellenghi (1844-1902), Giovanni Murtula (1881-1964), Benvonuto Terzi (1892-1980), Mario Castelnuevo Tedesco (1895-1968), Mario Maccaferri (1900-1993) Ruggero Chiesa (1933-1993), Miguel Abloniz (1917-), Oscar Ghiglia (1938-), Carlo Domeniconi (1947-), Marco de Santi (1957-), tanınmış İtalyan gitaristlerindendir. Carlo Domeniconi İstanbul'da gitar eğitimciliği yapmıştır. Türk folklorundan esinlenerek yazdığı "20 Türkische Volkslieder" ve "Koyunbaba" isimli eserleri bulunmaktadır.

13. *Arjantin'de gitarın gelişimi nasıl oldu?*

Gitar, İspanyol kökenli toplulukların çoğunluğu teşkil ettiği tüm ülkelerde benimsenmiş ve yayılmıştır. Buna rağmen Arjantin'de çok uzun bir mazisi yoktur. Gitarı bu ülkeye ilk götüren kişi Sor'un öğrencisi San Marti olmuştur. Kendisi kısa zamanda sosyeteye girmeyi başarmış, birçok hayran ve taraftar toplamıştır. 1853 yılında anayasayı kabul eden kongrenin iki üyesi Juan del Campillo ve Zulustino, hekimlerden Marcos Ocampos, Martin Riuz Moreno, Esteban Echewaria, Niconor Alwarellos, Wescesloa Escalante ve birçok kişi mükemmel gitaristler olarak tanınmışlardır.

Profesyonel gitaristler 1860 yılında ortaya çıkmaya başlamıştır. İspanyol asıllı ressam Bernardo Troncoso öncülerden ilki olarak bilinir. Troncoso, Buenos Aires'e gitar virtüozu olarak yerleşmiştir. Arjantinli Juan Alais, Augustin Gomez, Carlos Garcia Tolsa, İspanyol Sagreras, Gimenez Manjom, Domingo Prat gibi isimler de gitar çalma zevkinin Arjantin'de yerleşmesine sebep olmuşlar, özellikle Domingo Prat İspanyol Tárrega metodunu tamamen Arjantin'e yerleştirmiş ve onun eserlerini tanıtmıştır.

Maria Luisa Anido (1907-1996), Arjantin'in gitar virtüozlarının en önemli ve ünlü kadın temsilcisidir. İspanyol Miguel Llobet ve Andrés Segovia'nın Arjantin'e yapmış oldukları pek

çok konser turnesi, burada gitara gösterilen büyük ilgiyi yansıtmaktadır. Costanzo (1937-), Ernesto Bitetti (1943-), Juan Falu (1948-), Jorge Cardoso (1949-), Maria Isabel Sievers (1950-), Roberto Aussel (1954-), Ricardo Moyano (1961-), tanınmış Arjantinli gitaristlerdir.

14. *Almanya'da gitarın gelişimi nasıl oldu?*

Almanya'ya yabancı virtüozlar tarafından getirilmiş ve tanıtılmış olan gitar, burada gerçekten de çok zengin bir ortam bulmuştur. Almanya için Viyana, önemli ve unutulmaz yeteneklerin çıkış noktası, tüm müzik hayatının merkezi olmuştur. Almanya çok ünlü virtüozlar ortaya çıkaramamışsa da (mesela İtalya gibi) gitar, burada geniş kitlelerin ve halk tabakalarının benimsemiş oldukları bir enstrüman olmuş, gitar çalmanın sürekliliği ve gelişmesinin kıvılcımı ve itici gücünü teşkil eden virtüozluk literatürü için de temel malzeme yaratılmıştır.

Meydana çıkan bu akım, diğer halk enstrümanları literatüründen farklılık göstermekteydi. Çünkü gitar için beste yapanlar genellikle profesyonel müzisyenlerdi, onlar şekil ve stil itibarıyla genel müzik literatürünü taklit etmeye çalışmaktaydılar. Her zaman çok başarılı olmamış ve müzik açısından da çok değerli eserler meydana çıkmamışsa da, bu müzik türü, daha çok meraklılar ve müzikseverler için bestelenmişti. Gitar için beste yapmakta olan besteci ve virtüozların teknik maharetlerini göstermek için besteledikleri eserler her zaman iyi eserler olamıyordu. Uzun süre yükseliş gösteren gitarın parlak devri zamanla düşüş göstermeye başladı. Halk arasında yayıldıkça, konserlerde kullanılan solo enstrüman özelliğini kaybetmeye başladı. Her türlü eser gitara uygulanmaya çalışıldı: Opera aryaları, tanınmış halk melodileri üzerine yazılmış varyasyonlar, tanınmış piyano eserleri ve şarkıları. Bu da ciddi bir uğraş yerine yüzeysel bir çalışma alışkanlığını getiriyor, çalgı eşlik çalgısı olarak kullanıldıkça sanatsal değerini kaybediyordu.

Almanya'yı devamlı olarak virtüozlar ziyaret edip gezmekte

ve konserler vermekteydiler. Bunlar arasında en önemlileri Giuliani ve Carulli'dir. Giuliani etkinliğinin en uzun dönemini Almanya'da sürdürmüş, eserlerini orada yayınlamıştır.

Simon Molitor (1766-1848), gitar virtüozu ve müzik eğitimcisi olarak birçok eserler yazan bir diğer isimdir.

Leonhard de Call (1779-1815), amatör olmasına rağmen müzik kural ve formları konusunda sağlam bilgilere sahipti. Kendisi yalnız gitar için değil, diğer enstrümanlara eşlik edecek şekilde çok iyi oda müziği eserleri bestelemiştir.

Almanya'da etkili olmuş bir başka besteci de Anton Diabelli'dir (1781-1858). Salzburg doğumlu, besteci ve piyano virtüozu olan Diabelli aynı zamanda mükemmel bir gitaristti. Piyano ve gitar eğitimciliği ile de ün yapmıştır. Giuliani ve Diabelli uzun süre işbirliği yaparak birlikte çalışmışlardır. Diabelli gitarı armonik bir enstrüman olarak kullanmış, gitaristlerin çalış rahatlığına pek önem vermemiştir. 200'den fazla eseri vardır.

Kendi enstrümanları yanı sıra gitar çalan ve beste yapan müzisyenler de vardır. Bunlar virtüoz olarak ün yapmadıkları halde eserleri sayesinde gitarın yaygınlaşması ve zenginleşmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. Bunlardan birisi de Joseph Küffner'dir (1766). Gitar için bir dizi eserler bestelemiş, Fransa, Hollanda ve Belçika'ya seyahatlerde bulunmuş, 1856 yılında ölmüştür.

Flütist olan Kaspar Kummer (1794-1870) de flüt ve gitar için düolar bestelemiştir.

Yukarıda adı geçen gitaristlerin yanında, kendi çalgıları ile birlikte gitar da çalarak beste yapan kişiler arasında Kaspar Furstenau, Michael Henkel, Francois Hünten, August Harder, Wenzel Matiegka, Josef Ignaz Schnabel, Josef Kreutzer gibi isimler bulunmaktadır.

Ünlü Alman besteci Carl Maria von Weber (1786-1826) de gitar çalmış, birçok şarkı eşlikleri yazmıştır.

Almanya'da Leonhard Schulz ve Johann Kaspar Mertz (1806-1856) isimli iki güçlü virtüoz yetişmiş ve büyük ün

kazanmıştır. İkisi de gitarın parlak döneminin sonunda yaşamıştır.

Piyanonun ton açısından gelişmesi, gitar çalanların arasında sivrilenlerin bulunmaması, bu sazın halk enstrümanı olarak kabul edilmesi için gösterilen çabalar, gitarın gözden düşmesini hazırlayan şartlar olmuştur. Bundan böyle çalgı, bir eşlik çalgısı durumunu kazanarak işlevini sürdürmüştür.

Gitara olan ilgiyi canlandırmak için, beste ve çalgı imalat yarışmaları düzenlenmeye başlamış, Brüksel'de yapılan enstrüman yapım yarışmasında Viyanalı Scherzer (1834-1870), kendi imalatı olan gitarla birincilik ödülü kazanmıştır. Scherzer altı telli gitara kontra teller koyan ve tahtadan yapılma burgu takımı yerine mekanik düzeni kullanan ilk kişidir.

1822 Augsburg doğumlu Edward Bayer gitar çalışında yenilik olmak üzere bir rezonans masası kullanmıştı. Gitar bu rezonans masası üzerine yerleştirilip tespit edilmişti; enstrüman ayakta durularak çalınmaktaydı. Ayakta kullanılabilen bir pedal vasıtası ile de akordunu daha tiz ya da pes tonlara dönüştürmek mümkündü. Bu yenilik, gitara olan ilginin azaldığı bir zamana rastladığından yaygınlık kazanmamıştır. Bayer de diğerleri gibi pek çok konser turneleri yaparak gitar konserleri vermiş, daha sonra Hamburg'a yerleşmiştir.

J.F. Decker-Schenk (1825-1899) Viyana'da doğmuş, melodi ve armoni açısından zengin gitar besteleri yapmıştır.

1933 doğumlu Siegfried Behrend, ülkemizde de konserler vermiş Alman gitaristtir. Gitar için eserler yazmış, 1990 yılında ölmüştür.

Barbara Polasek (1939-), Maria Kammerling (1946-), Wolfgang Lendle (1948-), Sonja Prunnbauer (1948-), Reinbert Evers (1949-), Michael Tröster (1956-), Wulfin Lieske (1956-), Hubert Kappel (1951-), Horst Klee (1952-), Nora Buschman (1969-), Klaus Jackle (1963-) de Almanya'nın tanınmış gitaristleridir.

15. *Rusya'da gitarın gelişimi nasıl oldu?*

Gitar Rusya'ya Polonya ve Almanya'dan ulaşırken diğer taraftan Fransa ile ilişkisi dolayısıyla oradan da ithal edilmişti. İtalyan Giuliani ve İspanyol F. Sor Rusya'da uzun yıllar kalmış ve orada gitarlarıyla büyük başarılar elde etmişlerdir. Onları başka gitaristler de izlemiş, bu şekilde gitar yalnız gitaristlerce değil birçok müziksever tarafından da çalınır olmuştu. Altı telli gitar Avrupa'da en parlak günlerini yaşarken Rusya'da değişik bir akorda ve tel sistemine kavuşturulmaktaydı.

O. Sihra (1772-1861) isimli bir müzikseverin folklorik şarkıları daha rahat çalmak için eklediği yedinci teliyle gitar, biraz değişmiş bir enstrüman olarak ortaya çıktı. Bu enstrümanla Rusya'da, Rus halk şarkılarından gelen ve ondan kaynaklanan yeni bir literatür oluşmaya başladı. Virtüoz müziğinden çok halk müziğine yönelik, halk çalışını benimseyen bir akım belirdi. Yedi telli gitarın telleri re-sol-si-re-sol-si-re şeklinde akort edilmekteydi. Sihra yedi telli gitar için besteler yapmıştır.

Altı telli gitar da bazı gitaristlerin elinde mevcut literatürü ile çalınmaya devam etti.

Yedi telli gitar, Sihra'nın öğrencisi olan Mikail Wissotski (1791-1837) tarafından daha yaygın bir hale getirilmiştir. Wissotski bu enstrüman için pek çok besteler yapmış ve genç gitaristler yetiştirmiştir.

19. yüzyılın ilk yarısında hattâ kısmen de ikinci yarısında yedi telli gitarın temsilcileri olarak Zimmermann, Beloşeyn, Morkov, Petrov, Wetrov, Sarenko, Aleksandrov, Miliyukov, Lyahov gibi isimler görülmektedir.

Yedi telli gitar Rusya'da kısa zamanda benimsenmiş tam anlamıyla bir halk enstrümanı olmuştur. Kentli halkın, köylünün elinde bulunan gitar zamanla akort değişikliğine uğramış, la minöre göre akort edilmeye başlamıştır. Bu akordu ile çingeneler tarafından da şenliklerde ve ziyafetlerde kullanılmıştır.

Rusya'da altı telli gitarın virtüozları arasında Sokolovski, Makarov, Klinger, Decker-Schenk, Lebedev gibi isimler bu-

lunmaktadır. Bunlardan Nikolai Makarov (1810-1890), tüm Avrupa'yı dolaşarak o zaman hayatta olan gitar virtüozlarını ziyaret etmiştir. Etkinliği gitarın ihtişamlı döneminin sönmeye başladığı döneme rastlamaktadır. Gitar çalışının canlanması için uğraşmış, çeşitli yerlerde konserler vermiştir.

Rusya'da en önemli altı telli gitar virtüozu Markus Sokolovski (1818-1883) olmuştur. O da dış ülkelere seyahat ederek konserler vermiştir. Ölümüyle gitarın sesi konser salonlarında duyulmaz olmuş, bu durum otuz yıl kadar sürmüştür. Daha sonra Avusturyalı Decker-Schenk'in gayretiyle tekrar bir canlılık kazanmıştır. Ünlü enstrüman yapımcısı Friedrich Schenk'in oğlu olan Decker-Schenk için Rusya ikinci bir vatan olmuş, burada gitarıyla büyük saygınlık kazanmış, 1898 yılında ölmüştür. Schenk'in öğrencisi olan W.P. Lebedev de mükemmel bir virtüoz olarak konserler vermiş, 1906 yılında ölmüştür.

Saydığımız şahsiyetlerden başka Stockmann, Polupagenko, A.P. Solovyen, Russanov gibi isimler de gitar için çalışmış kimselerdir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya'nın yaşamış olduğu siyasal olaylar, ihtilaller ve değişiklikler gitarın yaşadığı parlak günlerin sonu olmuşsa da, 1925 yılında Andrés Segovia'nın Sovyet Hükümetinin daveti üzerine Rusya'ya yapmış olduğu konser turnesi sayesinde gitar eski haklarına yeniden kavuşmuş, yedi telli gitarın hayranlarının ve taraftarlarının büyük bir kısmı altı telli gitara dönmüşlerdir. Gitar, devlet tarafından büyük destek görmeye başlamış, Leningrad ve Moskova'da gitar eğitimi için üç yıllık eğitim veren okul ve akademiler açılmıştır.

Boris A. Perrot (1882-1958), Aleksander İvanov Kramskoy (1912-1973), İvan Putilin (1909-1997), Andrei Garin, Evgeny Baev (1952-), Aleksandr Frauçi (1954-), Sergey Rudnev (1955-), Nikita Koşkin (1956-), Andrey Shilov (1957-), Sergey İlyin (1961-), Oleg Kiselev (1964-) Nadia Borislova (1969-), tanınmış Rus gitaristleridir.

16. *Fransa'da gitarın gelişimi nasıl oldu?*

Gitar 16. yüzyılın ortalarında Fransa'ya ulaşmış, bu gelişme Adrien le Roi ve Jean Antoine Baif gibi isimler tarafından temsil edilmiştir. Onları takip edenler İtalyan Francisque Corbetta (1615-1689) ve daha sonra da Robert de Visee olmuştur (1650-1725). Robert de Visee 1686 yılında gitar için bestelediği süitlerini yayınlamıştır.

18. yüzyılın başlangıcından itibaren François Campien, Labarre Trille, Doisi, Joly, Antoine Lemoine, J. Meissonnier, B. Vidal, Pierre Antoine Gatayes gibi isimler görülmektedir.

19. yüzyılın başlangıcında Fransa'da da gitarın en parlak dönemi başlamıştır. Bu yükseliş Fransız gitaristlerin etkinliğinden ziyade, Fransa başkentinin bir sanat merkezi olmasından kaynaklanmaktaydı. Carulli, Carcassi, Aguado ve Sor uzun sürelerle Paris'e yerleşmiş ve üne kavuşmuşlardı.

Fransa'da gitarın ihtişamlı döneminde yetişen en önemli gitarist Napoleon Coste (1806-1883) olmuştur. Coste'nin gitar için bestelemiş olduğu pek çok eseri bulunmaktadır. Bu eserler gitaristler için vazgeçilmez çalışma ve etütlerdir. Sanatçı virtüozluğundan çok besteciliği ile tanınmıştır. Eserleri önemli derecede teknik beceri gerektirmektedir.

Tárrega'nın öğrencisi olan Miguel Llobet de Paris'e yerleşmiş, gitar çalan çevrenin merkezini teşkil etmiştir. 1915'te Paris'ten ayrılmıştır.

Daha sonra gitara karşı olan ilgi azalmaya başlamış, kibar sosyete çevrelerinde sevilen ve görülmek istenen bir çalgı olmuştur. Llobet'in ayrılmasından sonra Emil Pujol da Paris'e gelmiş, büyük kitleleri coşturmaya çalışmıştır. Segovia da Fransa'daki kişisel temasları ve müzik çevresiyle, verdiği konser ve resitalleriyle dikkatleri tekrar gitara yöneltmeyi başarmıştır.

Marsilya'da gitar eğitimi için Napoleon Coste Akademisi açılmıştır. 1929'da İskenderiye'de doğmuş olan Alexandre Lagoya da daha sonra Paris'e yerleşmiş gitaristlerdendir. Eşi Ida

Presti (1924-1967) ile ikili oluşturmuşlardır. Eşinin ölümünden sonra, Lagoya solo çalışmalarına ağırlık vererek değişik ülkelerde konserler vermiş, 1999'da ölmüştür.

Andre Verdier (1886-1957), Robert Vidal (1925-), Michel Dintrich (1933-), Rene Bartoli (1941-), Jean Pierre Jumez (1943-), Jean Mauruce Mourat (1944-), Arnold Dumond (1950-), Francis Kleynjans (1951-) tanınmış Fransız gitaristlerdir.

17. *İskandinav ülkelerinde gitarın gelişimi nasıl oldu?*

İskandinav ülkelerinde gitarın mazisi yoktur. Rastlanan örneklerin sayısı ise pek azdır.

18. yüzyılın ikinci yarısında İsveç'te milli şair olarak tanınan Bellmann'ın şiirleri gitar eşliğinde bestelenerek yayınlanmıştır. Bellmann'ın bunları *çister* isimli bir çalgıyla söylediği belirtilmektedir.

İsveç'te gitar meraklıları çok azdır. Bunlar da gitarı dış ülkelerde tanımışlardır. Çağdaş gitaristlikte Boye of Gennäs ismine rastlanmaktadır. Per Olof Johnson (1928-2000), Göran Söllscher (1955-) de İsveçli gitaristlerdir.

Norveçli gitaristler arasında Erik Stenstadvold (1948-), Stein Erik Olsen (1953-), Arne Brattlanda (1955-) gibi isimler göze çarpmaktadır.

Danimarka'da da durum aynıdır. Burada da gitarı dış ülkelerde tanımış olan gitaristler vatanlarına döndüklerinde bu enstrümanı getirmiş ve tanıtmışlardır. Baba oğul olan Frederik ve Henrik Rung tanınmış iki çağdaş gitaristtir. Baba Rung bir gitar üçlüsü kurmuş, burada özel bir gitar kullanmıştır. Bu gitarın rezonans gövdesi aşağıya doğru dört köşeli bir boşluk şeklindeydi ve çelloda olduğu gibi sivri bir çubuğa sahipti. Bu üçlü, İtalya'ya birçok seyahatler yapmıştır. Bu özel biçimli gitara ait literatürü de Rung bestelemiştir. Oğul Rung aynı zamanda orkestra şefiydi. Leif Christensen (1950-1988) de Avrupa ve İskandinav ülkelerinde konserler vermiş eşi Alman Maria

Kammerling ile bir ikili oluşturmuşlardır. Tom Roy Nielsen (1955-2000), Martin Sangill (1966-), Mikkel Andersen (1972-), Jens Lundin (1974-) tanınmış Danimarkalı gitaristlerdir.

18. *İngiltere'de gitarın gelişimi nasıl oldu?*

İngiltere'de lavta, John Shore, John Wilson, John Dowland gibi isimlerle ün kazanırken, gitar bu ülkede sağlam bir zemin bulamamış ve nadiren çalınan bir enstrüman olarak kalmıştır. 18. yüzyılda İngiliz gitarı olarak bilinen gövde arkası düz lavta türü bir çalgı kullanılmıştır. Burada dikkate değer bir gitar literatürü de ortaya çıkmamıştır. Daha çok yabancı ünlü gitaristler İngiltere'ye yerleşerek gitarı tanıtmışlar ve çalmışlardır.

İspanyol F. Sor 19. yüzyıl başında İngiltere'de gitarı tanıtmış ve besteler yaparak İngiliz gitarını unutturmuştur. 1809 yılında Panormo Ailesini gitar yapımı için teşvik etmiştir.

J.B. Marella, Giulio Regondi, Leonhard Schulz, Giuliani, Sokolovski gibi ünlü gitaristler İngiltere'yi ziyaret ederek konserler vermiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Bayan Sidney Pratten (1821-1895) gitarist olarak ortaya çıkmış, öğrenciler yetiştirmiştir. Öğrencilerinden A.I. Cramer ve E. Shend çağdaş İngiliz gitaristleridir.

İngiltere'nin en ünlü gitaristi bütün dünyanın tanıdığı 1933 doğumlu Julian Bream'dır. Önce caz gitaristi olarak başlamış, piyanistlik de yapmıştır. Bream, İngiliz kompozitörleri gitar için beste yapmaya zorlamış ve birçok eser kazandırmıştır. Bream gitar literatürüne standart Segovia repertuvarı ile başlamış, daha sonra kendi yolunu çizmiştir. Lavtayı ele almış ve bu eski enstrümanı yeniden canlandırmıştır. İspanyol müziğinin tarihini belgeleyen kayıtlar yapmaya çalışmaktadır. Rahat ve zevkle dinlenen bir çalışı vardır.

1941 yılında Avustralya'da doğan John Williams halen Londra'da yaşamaktadır. 1952'de ailesiyle birlikte Londra'ya

taşınmış, Segovia ve Alirio Diaz ile çalışmış, Londra'da İspanyol gitarı merkezini kurmuştur. İngiltere'de ün yapmış diğer gitaristler arasında Colin Cooper (1926-), George Clinton (1931-), Harvey Hope (1943-), Julian Byzantine (1945-), Robert Brightmore (1949-), Carlos Bonell (1949-), Liona Boyd (1952-), David Russel (1953-) gibi isimler sayılabilir.

19. ***Amerika'da gitarın gelişimi nasıl oldu?***

Güney Amerika'da çoğunlukla İspanyol asıllı yerli halkın bulunduğu bölgelerde gitar iyi bir ortam bulmuş, çok benimsenmiş ve solo enstrüman olarak da yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu sazı daha çok eşlikçi enstrüman olarak görmekteyiz. Kuzey Amerika'ya ilk gelen virtüoz İtalyan Zani de Ferranti olmuştur. Solo çalışı orada çok yavaş gelişmiş, çok az meraklı ve taraftar bulmuştur.

Amerika'da solist gitaristler sayıca azdır. En tanınmışlarından biri William Foden'dir (1860-1947). C.D. Shettler de resitaller veren iyi bir gitaristtir. Kadın gitarist Olcot Bickford (1885-1980) ve Foden'in öğrencisi olan C. Georg Krick de solist olarak faaliyet göstermişlerdir. Meksikalı Manuel Ponce (1886-1948) ve Brezilyalı Heitor Villa-Lobos (1887-1959) gitar edebiyatının gelişmesine Amerika kıtasından katkıda bulunmuş iki bestecidir.

Augustin Barrios 20. yüzyılın en parlak gitaristlerindendir. Güney Amerikalı virtüoz Paraguay'da 1885'te doğmuş, 1944'te ölmüştür. Pekçok konser gezileri yapmış, konserler vermiştir.

Amerika'da istikbal vaat eden genç gitaristler vardır. Bunların arasında Eliot Fisk (1955-), Sharon Isbin (1956-) gibi isimler sayılabilir. Californialı Christopher Parkening de (1947-) bir metot yazmış, dini müzik üzerine çalışmalar yapmıştır. Amerika'da gitar için beste yapan ve konserler veren diğer gitaristler arasında Richard Pick (1915-), Michael Lorimer (1946-), Jose Feliciano (1945-), Frederick Hand (1947-), David Starobin (1949-), Dean Kamel (1950-), Ernestero Cordero

(1946-), David Leisner (1953-), Michael Newman (1957-) gibi isimler bulunmaktadır.

Blues, 19. yüzyılda genellikle Amerikan zencilerinin söylediği halk şarkıları türüdür. Gitar da blues'la birlikte onun sevilen çalgısı olmuştur. Blues'da şarkı daima ön planda olur, gitar ona eşlik eder. Country blues denen türde gitar, ritmik, armonik bir eşlik çalgısıdır. Klasik müzikte kullanılmayan teknik ve efektler kullanılır. Çoğu blues eşlikleri, özellikle tek enstrümanla yapılanlar, aslında armonik değildi. Aksine notalar teker teker çalınır, armonik duygu ara sıra basılan akor ve arpejlerle sağlanırdı. Daha sonra elektrogitarların ortaya çıkmasıyla, bütün folk temelli popüler müziklere, daha fazla volüm ve daha az çekme kuvvetiyle eşlik etme imkânı doğmuş oldu.

Country müziğin de yaşı bir yüzyıldan azdır. İngilizlerin ortaçağ baladlarından kaynaklanmakla birlikte, Amerikan yaşam stilinin bir parçasını oluşturmuştur. Zenci müzisyenlerin 1890'larda gitarı kullanmalarıyla gitar bu müziğe de girmiş oldu. Blues'da olduğu gibi country müzikte de değişik stiller vardır. Üst sınıf leydileri gitarı hafif, zevkli melodiler çalabileceklerı bir salon çalgısı olarak görürlerdi. Güneydoğuda zenci demiryolu işçileri çalgıyı, maden işçileri ve dağda yaşayanlara tanıttı. Güneybatıda İspanyol göçmenlerinin gitar müziği bölgenin kuzeyindeki kovboylar tarafından benimsendi. Bu kovboylar altı telli gitarı, İrlanda veya İngiliz melodilerine eşlik etmek üzere çalardı.

20. yüzyılın Batı pop müziğinde en önemli yeri Birleşik Amerika alır. Özellikle ezgi, armoni, ritm ve müzik araçları açısından farklı eğilimlere sahip olan Afrika ve Avrupa geleneklerinin etkileşimleri sonucu bu ülkede yeni biçimler oluştu. Zenci sanatçılar, özellikle 20. yüzyılın birinci yarısında büyük rol oynadı. Zenci kölelerin halk müziği 1900 sıralarında yeni bir müzik türüne, caza dönüştü. Gitar, caz orkestralarında çeşitli şekillerde kullanılmaya başlandı. Her türden orkestralarda yer alan gitarlar solo ve bas gitar olarak kullanılmaktadır. Şekilleri de bu fonksiyonlarına bağlı olarak değiştirilmiştir.

20. *Diğer ülkelerin etkin çağdaş gitaristleri kimlerdir?*

Etkin olarak konserler veren değişik ülke çağdaş gitaristlerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Kübalı Gitaristler:
Rey de la Torre (1917-)
Albert Valdes Blain (1921-)
Roland Valdes Blain (1922-)
Hector Garcia (1930-)
Jesus Ortaga (1935-)
Leo Brouwer (1939-)
Ricardo Fernandez Iznaola (1949-)
Manuel Barueco (1952-)
Rey Guerra (1958-)

Brezilyalı Gitaristler:
Brezilyalı gitaristler derken Heitor Villa-Lobos'tan (1887-1959) bahsetmemek mümkün değildir. Lobos iyi gitar çalmasına rağmen, daha çok beste yapma yönünde kendisini geliştirmiştir. Villa-Lobos'un ne kadar iyi bir gitarist olduğunu onun gitar bestelerinden anlamak mümkündür. Villa-Lobos klasik gitar bilgisini choro ile birleştirmiştir. Choro o zamanlar Rio'nun popüler müziğine verilen addır. Genel olarak Villa-Lobos'un müziğinin, gitar eserlerinin ve tekniğinin kökeninde choro'nun kıvrak melodileri ile F. Sor ve çağdaşlarının oturaklı etütlerinin karışımı vardır. Lobos'un 2000'e yakın eseri bulunmaktadır. "Suite Populaire Bresilienne", "Twelve Studies", "Five Preludes" en önemli eserleri arasındadır.
Diğer önemli Brezilyalı gitaristler:
Laurindo Almeida (1917-1995)
Ronoel Simoes (1919-)
Maria Livia S. Marcos (1942-)
Turibio Santos (1943-)
Carlos Barbosa Lima (1944-)

Dagoberto Linhares (1953-)
Rafael Rabello (1962-)
Marcello Kayath (1964-)
Toninho Ramos (1942-)
Eliot Fisk (1954-)

Uruguaylı Gitaristler:
Carlevaro Abel (1918-2002)
Oscar Caceres (1928-)
Betho Davezac (1938-)
Alfredo Escande (1949-)
Edvardo Fernandez (1952-)
Alvaro Pierri (1953-)

Venezuelalı Gitaristler:
VicenteEmilio Sojo (1887-1974
Antonio Lauro (1917-1986)
Rodrigo Riera (1926-1999)
Oscar Berti (1933-)
Alfonso Montes (1955-)
Enrique Bravo (1962-)

Yunan Gitaristler:
Dimitri Fampas (1921-)
George Sakellariov (1944-)
Costas Cotsiolis (1957-)
Eleftheria Kotzia (1957-)
Evangelos Budinos (1950-)

Finlandiyalı Gitaristler:
Ole Halen (1944-)
Jukka Savijoki (1952-)
Seppo Siirala (1952-)

Japon Gitaristler:
Akinobu Matsuda (1933-)
Mikio Hoşido (1947-)
İchiro Suziki (1948-)
Norihiko Watanabe (1948-)
Kazuhito Yamashita (1961-)

21. ***Klasik gitarın Türkiye'ye girişi ve gelişmesi nasıl olmuştur?***

Türkiye'de gitar önceleri sadece eğlence müziğinde kullanılan bir çalgı olmuş, daha sonra az sayıda da olsa konser vermeye gelen yabancı gitaristler, radyo yayınları, çeşitli vesilelerle yurtdışına gidip gelen müziğe yatkın kişilerin getirdiği plak ve notalar, klasik gitarın ülkemizde yaygınlaşmasına neden olmuştur.

1930'lu yıllarda ciddi olarak gitar çalan ve öğrenci yetiştiren ilk isimler arasında Dr. Fazıl Abrak, İlya Ksantapulos, Mario Parodi, Andrea Paleologo, Ertuğrul Şatıroğlu, Ankara'da Can Aybars ve sonradan Paris'e yerleşen Rıfat Esenbel'i görmekteyiz. Bu kişilerin yetiştirdiği öğrenciler ve onların öğrencileri Türkiye'de gitarın tanınması ve yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Değişik kuşaklarda yetişen bu gitaristler konserler vermiş, çalgının tanıtılmasına ön ayak olmuşlardır. Halen birçoğu çalışmalarına devam etmekte, özel olarak öğrenciler yetiştirmektedirler.

Andrea Paleologo'nun öğrencilerinden olan Ziya Aydıntan (1904-1980) Ankara'da kurduğu "Gitar Sevenler Derneği" ve yetiştirdiği öğrencileri ile vermiş olduğu konserlerle gitar eğitimi sahasında etkili olmuştur. Ayrıca üç kitap halinde hazırladığı *Gitar Metodu* bulunmaktadır.

Uzun süre sadece özel dersler şeklinde devam eden gitar eğitimi daha sonra yavaş yavaş okullara da girmeye başlamış, önce konservatuvarlarda, daha sonra da eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümlerinde gitar dersleri verilmeye başlanmıştır.

Meleknaz Müzik Bale Okulu'nda 1968-1973 yılları arasında yarı zamanlı klasik gitar dersleri de verilmiştir.

Konservatuvarlarda öncülüğü, Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (1977-1978), eğitim fakülteleri içerisinde ise öncülüğü Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (1983-1984) yapmıştır.

Türkiye'deki klasik gitar anlayışının oldukça geliştiğini gerçek gitar virtüozlarının konserlerinin büyük ilgi görmesinden anlamaktayız. Son zamanlarda gerek yurtdışından gelen, gerek kendini yetiştirmiş ülkemiz gitaristleri, çeşitli salonlarda verdikleri konserlerle bu ilgiyi artırmaktadır.

Savaş Çekirge, Ahmet Kanneci, Hüsrev İsfendiyaroğlu, Bekir Küçükay, Muzaffer Çorlu, Cem Duruöz yapılan gitar etkinliklerine destek veren, konserler vererek, jürilerde görev alarak gitara emek veren ülkemiz gitaristlerindendir.

1973 yılından beri yapılmakta olan Uluslararası İstanbul Festivali ile 1985 yılından beri düzenlenen Ankara Sanat Festivali'ne pek çok ünlü gitarist katılmakta ve konserler vermektedir.

İstanbul Filarmoni Derneği tarafından düzenlenen "Uluslararası İstanbul Gitar Festivali" de 1982 yılından itibaren 1993 yılına kadar devam etmiş, daha sonra dernek diğer kurumların düzenlediği festivallere destek vererek geleneğin sürdürülmesine yardımcı olmuştur.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi CRR Konser Salonunca da 2001 yılından itibaren Uluslararası Gitar Festivali düzenlenmeye başlanmıştır.

1983 yılında İstanbul Filarmoni Derneği ve Uluslararası Lions Yönetim Çevresi Federasyonunca düzenlenen "Ulusal Gitar Müziği Beste Yarışması"nda birinciliği "Uzun Hava ve Kırık Hava" isimli eserleri ile Sarper Özsan, "4 Küçük Parça" ve "Oyun" isimli parçaları ile ikinciliği ve üçüncülüğü Mutlu Torun kazanmıştır. Ayrıca yine Mutlu Torun'un "Saz Semaisi" ve "İzmir Zeybeği" isimli parçaları da mansiyon almıştır.

1-4 Kasım 1984 tarihinde "1. Ulusal Klasik Gitar Yarışma-

sı" düzenlenmiş, bu yarışmanın sonuçları şöyle gerçekleşmiştir:

1. Ödül: İ. Cem Duruöz
2. Ödül: Müştak Zafer Özgen
3. Ödül: Mesut Özgen
1. Mansiyon: Mehmet Gürgün
2. Mansiyon: Samim Fatih Yazıcı
3. Mansiyon: Özgür Kilit

Bazı kulüp dernek ve üniversitelerce zaman zaman yarışmalar, gitar günleri düzenlenmekte, giderek bu etkinliklere ilginin arttığı gözlenmektedir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1997'de Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği, gitarist Hüsrev İsfendiyaroğlu'nun desteği ile bir gitar festivali düzenlemiş, bu festivale:

Jan Falu (Arjantin), Toninho Ramoz (Brezilya), Carlo Domeniconi (İtalya), Hüsrev İsfendiyaroğlu (Türkiye), Marco Socias (İspanya), Ricardo Moyano (Arjantin) katılmışlardır.

21-22 Mart 1999'da Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü'nün düzenlediği "Boğaziçi Gitar Günleri" çerçevesinde:

Hüsrev İsfendiyaroğlu ile Ricardo Moyano ve öğrencileri, Folklor Kulübü Gitar Topluluğu, Hasan Cihat Örter konserler vermiştir. Bu kapsamda "Türkiye'de Gitar Eğitimi" başlıklı bir de panel düzenlenmiştir.

1-5 Nisan 2002 tarihleri arasında da Boğaziçi Üniversitesi Müzik Kulübü pek çok ünlü gitaristin katılımıyla "Gitar Günleri" düzenlemiş ve her tür müziğin gitarla icra edilmiş örnekleri dinleyicilere sunulmuştur.

ODTÜ kültür topluluklarından Klasik Gitar Topluluğu'nca 11-14 Nisan 1999 ve 16-18 Nisan 2001 tarihlerinde "ODTÜ Klasik Gitar Günleri" düzenlenmiştir.

11-14 Nisan 1999'da yapılan "3.ODTÜ Klasik Gitar Günleri"nde daha önce yapılan etkinliklerde daha çok amatör gitaristlerin dinletileri yer almışken bu etkinlikte Carlo Domenico-

ni (İtalya), Bekir Küçükay, topluluk üyelerinden Devrim Eray ve Tevfik Çampınarı'nın klasik gitar resitalleri yer almıştır.

İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından 1998 yılından itibaren düzenlenen Uluslararası Gitar Günleri'ne:

Mayıs 1998'de; Carlo Domeniconi (İtalya), Marco Socias (İspanya), Toninho Ramoz (Brezilya), Eduardo Baranzano (Uruguay), Ricardo Moyano (Arjantin), Juan Falu (Arjantin),

5-6-7 Mayıs 1999'da; Önder Focan (Türkiye), El Trio De La Cuerda, Marco Meloni (İtalya), Michel Aranda (İspanya), Nora Buschmann (Almanya), Pablo Marquez (Arjantin), Quique Sinesi (Arjantin),

3-4-5 Mayıs 2000'de Hüsrev İsfendiyaroğlu'nun müzik direktörlüğünde Nathasja Van Rosse (Hollanda), Eleftheria Kotzia (Yunanistan), Virginia Yep (Peru), Silvia Ocougne (Brezilya), Denizhan Koçer (Türkiye), Dale Kavanagh (Kanada) katılmışlardır. Gitar Günleri 2001 ve 2002 yıllarında düzenlenmemiştir.

Karaburun'da düzenlenen Gitar Günleri de son yıllarda yapılan başarılı etkinlikler arasındadır:

1998'de yapılan 1. Karaburun Gitar Festivali yalnızca master class öğrencilerine ders vermek üzere düşünülmüş olmasına rağmen gördüğü ilgi üzerine sonraki yıllarda da devam etmiştir. 1.Karaburun Gitar Festivali'ne Juan Falu (Arjantin), Carlo Domeniconi (İtalya), Ricardo Moyano (Arjantin), Marco Socias (İspanya), Victor Monge Serranito (İspanya) katılmışlardır.

31 Ağustos-7 Eylül 1999'da yapılan 2. Karaburun Gitar Festivali'nde master class çalışmaları ve 1. Gitar Yarışması gerçekleştirilmiş, Juan Falu (Arjantin), Carlo Domeniconi (İtalya), Ricardo Moyano (Arjantin), Marco Socias (İspanya), Victor Monge Serranito (İspanya), Bekir Küçükay (Türkiye), Muzaffer Çorlu (Türkiye), Hüsrev İsfendiyaroğlu (Türkiye) etkinliklere katılmışlardır.

24-31 Ağustos 2000'de yapılan 3. Karaburun Gitar Festivali'nde dünyaca tanınmış gitar virtüozlarının master class çalış-

maları, ikincisi yapılan gitar yarışması ve bir dizi konserler yapılmıştır. Juan Falu (Arjantin), Carlo Domeniconi (İtalya), Ricardo Moyano (Arjantin), Marco Socias (İspanya), Victor Monge Serranito (İspanya), Dale Kavanagh (Kanada), Nora Buschman (Almanya), Eleftheria Kotzia (Yunanistan), Bekir Küçükay (Türkiye), Hüsrev İsfendiyaroğlu (Türkiye) bu konserlere katılmışlardır.

Karaburun Gitar Festivali 2001 ve 2002 yıllarında yapılmamıştır.

İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi tarafından ilki 2000 yılında olmak üzere son üç yıldır "Gitar Günleri" düzenlenmektedir.

1. Gitar Günleri 10-11-12 Mayıs 2000'de Bekir Küçükay, Sefa Yeprem, Hüsrev İsfendiyaroğlu, Ricardo Moyano'nun katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

2. Gitar Günleri 5-21 Mayıs 2001'de yarışma / konserler / workshop olarak düzenlenmiş

Yapılan yarışma sonunda;

Birinci: Denizhan Koçer

İkinci: Abdullah Can Erdoğan

Üçüncü: Faik Kerem Altınöz olmuştur.

Carlo Domeniconi, Marco Socias, Ricardo Moyano, Bekir Küçükay konser vermiş, Marco Socias workshop düzenlemiştir.

3. Gitar Günleri 5-27 Nisan 2002 tarihleri arasında Klasik Gitar Beste Yarışması olarak düzenlenmiş;

Yarışma sonucu;

Birinci-besteci: Ceyhun Şaklar. Eser Adı: "Sonat"

İkinci-besteci: Turgut Pöğün. Eser Adı: "Makina Bozuluyor mu?"

Üçüncü-besteci: İdil Yazan. Eser Adı: "Sonata per chitarra"

Birinci mansiyon ödülü-besteci: Ceyhun Şaklar. Eser: "Prelude"

İkinci mansiyon ödülü-besteci: Ulaş Aksan. Eser: "Nodülasyon"

Üçüncü mansiyon ödülü-besteci: Kemal Binici. Eser: "Araf'ta Dans"

Jüri özel ödülü-besteci: Koray Sazlı. Eser: "Capriccio alla Danza" şeklinde olmuştur.

3. Gitar Günleri kapsamında ayrıca Thomas Müller Pering (Almanya) ile workshop çalışması, Thomas Müller Pering ve G. Biberian tarafından verilen konserler de yer almıştır.

4. Gitar Günleri 5-9 Mayıs 2003'te yapılacaktır.

Merkezi Ankara'da bulunan Sevda Cenap And Müzik Vakfı 1996'dan bu yana gitar bienalleri düzenlemektedir.

1996'da 1.'si, 1998'de 2.'si 2000'de, 3.'sü 2002'de 4.'sü yapılan Antonio Lauro Gitar Bienali ve bu bienaller kapsamındaki genç müzisyenlere yönelik gitar yarışmaları, iki yılda bir düzenlenmek üzere vakfın etkinlikleri arasında yerini almıştır.

20-25 Ekim 2000 tarihlerinde yapılan 3. Antonio Lauro Bienali aynı zamanda Alirio Diaz'ın 50. sanat yılı kutlamalarını da kapsamaktaydı. Konferans ve konserlerin yanında bir de klasik gitar yarışması yapılmıştır. Yarışma 30 yaşından gün almamış tüm gitaristlere açık olup yarışmacılar bir Türk bestecisinin eserini de repertuvarlarına almak zorundaydılar. Yarışmada:

Soner Ulucak birinci,
Emre Gökalp ikinci,
Hamid Akın Ünver ve Eren Sualp üçüncü olmuş,
Tülinay Engin mansiyon almıştır.

Bienalde ayrıca CD imza günü, çalışma grupları, konser gibi etkinliklerle beraber Eskişehir, Van, Kırıkkale, İstanbul ve Niğde'yi kapsayan konserler de düzenlenmiştir.

Antonio Lauro 4. Klasik Gitar Bienali yarışması "Jose Tomas Anısına" 17-22 Ekim 2002 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kırıkkale, İstanbul, Van, Samsun, Amasya, Niğde, Zonguldak, Ankara olmak üzere toplam 8 ilde konserler verilmiş, Ankara'da 4 ayrı günde 7 sanatçının katılımıyla çalışma grupları yapılmıştır.

Sekiz yarışmacının katıldığı yarışmada, 1.'lik ödülü jüri ta-

rafından verilmemiş, 2. olan yarışmacı ödülü kabul etmemiş, 3.'lüğü Eren Süalp almıştır.

4. Antonio Lauro Klasik Gitar Bienali'ne; Javier Garcia Moreno (İspanya), David Martinez Garcia (İspanya), Düo Cuenca (İspanya), Takeshi Tezuka (Japonya), Carsten Grondahl (Danimarka), Iliana Matos (Küba), Tilmann Hoppstock (Almanya), Michel Grizard (Fransa) gibi uluslararası gitaristlerin yanında Soner Uluocak, Ömer Kaya, Niğde Gitar Oda Müziği Topluluğu katılmışlardır.

Sevda Cenap And Vakfı'nın katkılarıyla düzenlenen;

1. Savaş Çekirge Gitar Günleri kapsamında;

25 Ekim 2000'de, Alirio Diaz ve Ahmet Kanneci,

26 Ekim 2000'de Mival Gitar Düo İTÜ'de konser vermişlerdir.

2. Savaş Çekirge Gitar Günleri de; 17 Ekim 2002'de Takeshi Tezuka-Yoko Takaki Gitar-Piyano İkilisi, 6 Kasım 2002'de Misak Toros, Tülünay Engin Yıldırım, Deniz Köseler gitar resitalleri ile yine İTÜ'de yapılmıştır.

Türkiye'de gitarın gelişmesine, yaygınlaşmasına katkıda bulunmak, genç gitaristleri desteklemek ve özendirmek için bu tür etkinliklerin sürdürülmesi ve çoğaltılması yararlı olacaktır.

22. *Uluslararası İstanbul Gitar Festivallerine şimdiye kadar hangi gitaristler katıldı?*

1982 yılından itibaren İstanbul Flarmoni Derneği tarafından düzenlenmiş olan Uluslararası İstanbul Gitar Festivali'ne katılan sanatçılar ve festival tarihleri aşağıda belirtilmiştir:

16-21 Kasım 1982

Paco Peña (İspanya)
Oscar Caceres (Uruguay)
Konrad Ragossnig (Avusturya)
Jean-Pierre Jumez (Fransa)

Ernesto Bitetti (Arjantin)
Evangelos Budunis (Yunanistan)

15-21 Kasım 1983

Ernesto Bitetti (Arjantin)
Victor Monge Serranito (İspanya)
Costas Cotsiolis (Yunanistan)
Paco Peña (İspanya)
Manuel Cano
Eduardo Falu (Arjantin)
Ruhi Ayangil-Mutlu Torun (Türkiye)

15-19 Kasım 1984

Rey Guerra (Küba)
Alirio Diaz (Venezuella)
Andrei Garin (Rusya)
Victor Monge Serranito (İspanya)

15-24 Kasım 1985

Wolfgang Lendle (Almanya)
Aleksandr Frauçi (SSCB)
Costas Cotsiolis (Yunanistan)
Serranito (İspanya)
Ernesto Bitetti (Arjantin)
Alirio Diaz (Venezuella)
Paco Peña (İspanya)
Cem Küçümen-Şadi Ensari-Önder Arık (Türkiye)

15-24 Kasım 1986

Rolando Saad (Arjantin)
Charles Ramirez (Arjantin)
Paco Peña (İspanya)
Jose Antonio Rodriguez (İspanya)
Cem Duruöz-Zafer Özgen (Türkiye)
Evangelos Budunis (Yunanistan)

Önder Arık-Şadi Ensari-Cem Küçümen (Türkiye)
Roberto Aussel (Arjantin)
Jorge ve Obo (Almanya)

16-25 Kasım 1987
Serranito (İspanya)
Paul Gregory (İngiltere)
Alfonso Moreno (Meksika)
Elena Papandreu (Yunanistan)
Costas Cotsiolis (Yunanistan)
Jesus Costra-Balbi (Peru)
Fernando Millet-Miguel Garau (Arjantin)
Paco Peña (İspanya)

16-27 Kasım 1989
Costas Cotsiolis (Yunanistan)
Fandango Gitar Dörtlüsü
Paco Peña-El Chaparro
Siegfried Behrend-Michael Tröster (Almanya)
Aldo Rodriguez

15-29 Kasım 1990
Jorge ve Obo (El Duo Flamenco) (Almanya)
Paco Peña Flamenko Topluluğu (İspanya)
Miguel Garau-Fernando Millet (Arjantin)
Evangelos Budunis-Maro Razi (Yunanistan)
Joaquin Clerch (Küba)

7-28 Kasım 1991
Alirio Diaz (Venezuella)
Jorge ve Obo Gitar İkilisi (Almanya)
Jose Salpietro (Arjantin)
Paco Peña-Tito Losada-Jose Losada (İspanya)
Elena Papandreu (Yunanistan)

Groningen Gitar İkilisi (Hollanda)
Duo Tedesco (Almanya)
Bruno Battisti D'amario

9-21 Kasım 1992

Paco Peña Flamenko Topluluğu (İspanya)
Michael Tröster (Almanya)
Moskova Balalayka Topluluğu (Rusya)
Costas Cotsiolis (Yunanistan)
Aleksandr Frauçi (Rusya)
H. Gerhard-W. Nowak
İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası ve
Costas Cotsiolis

16 Kasım-7 Aralık 1993

Moskova Balalayka Üçlüsü (Rusya)
Joaquin Clerch (Küba)
Jose Salpietro (Arjantin)
Evangelos Budunis-Maro Razi (Yunanistan)
Atina Gitar Orkestrası (Yunanistan)
Pablo Marquez (Arjantin)
Alex Garrobe (İspanya)

Filarmoni Derneği bundan sonraki yıllarda aralıklı olarak diğer kurumların düzenlediği festivallere destek vermiştir.

1995'te İstanbul Filarmoni Derneği ve CRR Konser Salonu işbirliği ile düzenlenen 12. Uluslararası Gitar Festivali 2-8 Kasım 1995 tarihlerinde yapılmış bu festivale;

Costas Cotsiolis (Yunanistan)

Jozef Zsapka-Dagmar Szapka Sebestova (Slovakya) (gitar-flüt)

Attika Gitar-Mandolin Orkestrası (Yunanistan)

Bilkent Gitar Üçlüsü (A. Kürşad Terci, Soner Egesel, Kağan Korad)

Alfonso Moreno (Arjantin)

Los Angeles Gitar Dörtlüsü
Paco Peña Flamenko Topluluğu (İspanya) katılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Cemal Reşit Rey (CRR) Konser Salonu Yönetimince 2001 yılından itibaren "Uluslararası CRR Gitar Festivali" düzenlenmektedir. Bu festivallere katılan sanatçılar:

1. Uluslararası CRR Gitar Festivali 5-11 Ocak 2001
(Doğumunun 100. Yılında Joaquin Rodrigo'nun anısına "1901-1999")
Bursa Devlet Senfoni Orkestrası Şef: Orhan Şallıel
Solist: Jorge Caballero (Peru)
Vladimir Mikulka (Çekoslovakya)
Ahmet Kanneci (Türkiye)
Hasan Cihat Örter (Türkiye)
Philip Catherine Üçlüsü (İngiltere)
Philippe Villa (Fransa)
Gruber-Maklar Gitar İkilisi (Almanya)
David Russel (Scotland)

2. Uluslararası CRR Gitar Festivali 11-19 Ocak 2002
Collegium Cithara İstanbul, Şef: Muzaffer Çorlu
Tilman Hoppstock (Almanya)
Roberto Porroni-Luisa Prandina (Gitar-Arp İkilisi)
Bekir Küçükay (Türkiye)
Alexander Swete (Avusturya)
Santa Cecilia Gitar Üçlüsü(İtalya)
Hasan Cihat Örter (Türkiye)
Antonio Forcione Trio

3. Uluslararası CRR Gitar Festivali 11-19 Ocak 2003
Marc Sinan (Almanya)
Massimo Delle Cese (İtalya)
Cem Duruöz (Türkiye)

İst.Oda Orkestrası; Şef: Rengim Gökmen, Hanan Feinstein (gitar)

Baldi Olier (İsrail)

Cerri Trio; Franco Cerri (gitar), Roberto Perroni (gitar), Marco Ricci (kontrbas)

Hasan Cihat Örter (Türkiye)

Terje Rypdal Quartet, Caz Konseri

Akın Eldes (gitar), Alp Ersönmez (basgitar), Cem Aksel (davul)

Sarp Maden (gitar), Alp Ersönmez (basgitar), Volkan Öktem (davul)

Stolina Dobreva (Bulgaristan)

Temennimiz bu festivallerin önümüzdeki yıllarda da devam etmesidir.

3

GENEL BİLGİLER

23. *İyi bir gitar nasıl olmalıdır?*

Gitar öğrenimine başlarken; basit, ucuz, kalitesi şansa kalmış bir gitarın yeterli olacağı düşüncesi tamamen yanlıştır. Öğrenmek isteyenin, iyi bir enstrüman almak için bütün imkânlarını kullanması tavsiye edilir. Başlarken iyi bir gitara sahip olunursa, daha zevkli bir çalışma imkânı elde edilmiş olacağından neticeye varmak daha da kolay olacaktır. Enstrüman çalışmaya başlayan bir kişi kötü sesli bir gitarda aradığını bulamayarak ümitsizliğe düşebilir.

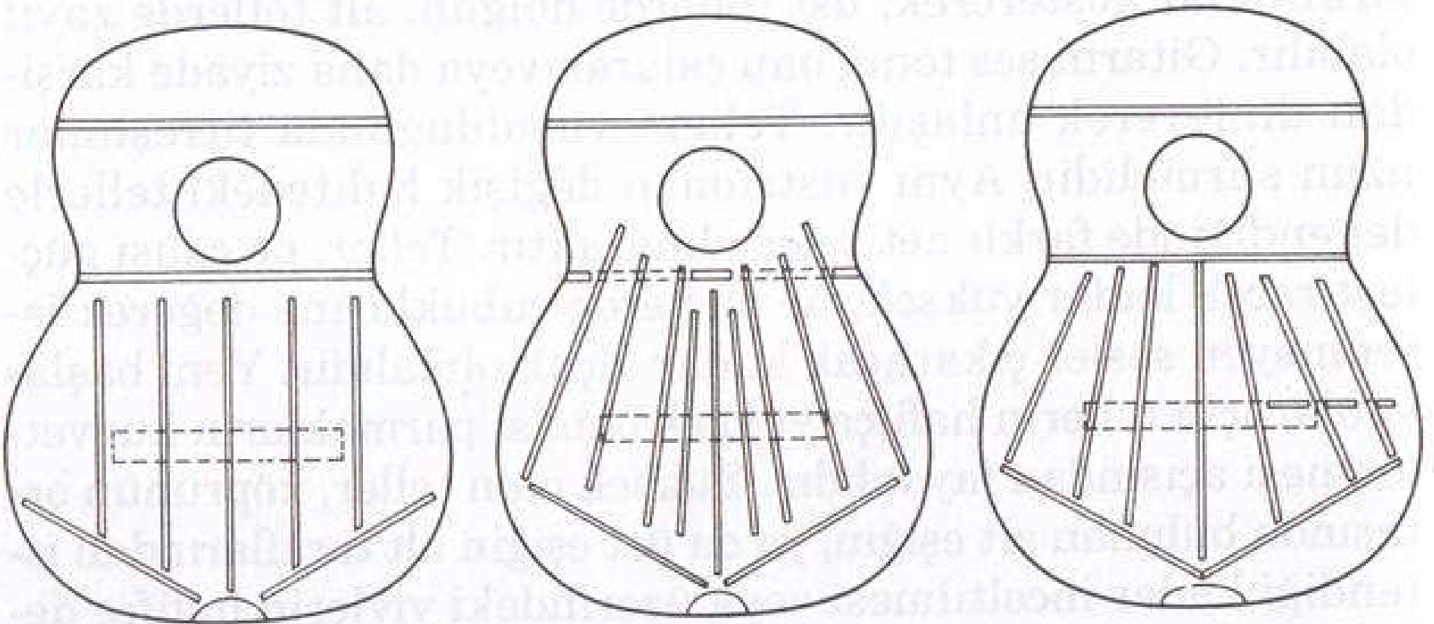
İyi bir gitarda aranan en önemli özellik elbette sesidir. Gitarlar keskin metalik bir sesten, yumuşak bir sese kadar çeşitli tonlara sahip olabilirler. Bazen aynı gitar üzerinde bile tonlar farklılıklar göstererek, üst tellerde dolgun, alt tellerde zayıf olabilir. Gitarın ses tonu, onu çalarak veya daha ziyade karşıdan dinleyerek anlaşılır. Tellere vurulduğunda titreşimler uzun sürmelidir. Aynı enstrüman değişik kalitedeki tellerle denendiğinde farklı neticeler alınacaktır. Teller, ne çalışı güçleştirecek kadar yüksek, ne de perde çubuklarına değerek istenmeyen sesler çıkaracak kadar alçak olmalıdır. Yeni başlayanlar için tellerin hafifçe yüksek olması parmakların kuvvetlenmesi açısından faydalıdır. Yüksek olan teller, köprünün ortasında bulunan alt eşiğin, ya da üst eşiğin alt taraflarından istendiği kadar inceltilmesi veya üzerindeki yivlerin hafifçe derinleştirilmesi suretiyle istenen seviyeye indirilebilir. Sesinin

yanında gitarın dış görünümü de çok önemlidir. Ayrıca herhangi bir yerinde kırık, çatlak bulunmamalıdır. XII. perdede tellerin tuşeye olan mesafesi yüksek olmamalı, bu perde üzerinde çalınacak flajole sesler aynı perdede basılarak çalınan seslere eşit ve uyumlu olmalıdır.

Her sazda olduğu gibi, gitarın yapımında da kullanılan malzeme çok önemlidir. İyi malzeme ve işçilikle yapılmış gitardan iyi netice alınacaktır. Bugün seri halde üretilen fabrikasyon gitarlar yanında el yapımı gitarlar da bulunmaktadır. İster el yapımı, ister fabrikasyon olsun yapım kuralları genelde aynıdır ve belli prensiplere bağlıdır. Gitarda bulunan her bölümün kendisine göre bir özelliği vardır ve o bölümde kullanılması gereken ağaç türleri çeşitli denemelerle tespit edilmiş, iyi ses veren malzeme belirlenmiştir. Her üretim bu prensiplere uymaz, firma veya atölye daha uygun bulduğu bazı değişiklikler yapabilir.

Gitar yapımında kullanılacak ağacın çok iyi seçilip doğal yöntemle kurutulmuş olması gerekir. İyi kurumamış ve dinlendirilmemiş ağaç şekil değiştirip yırtılabilir, eğrilebilir.

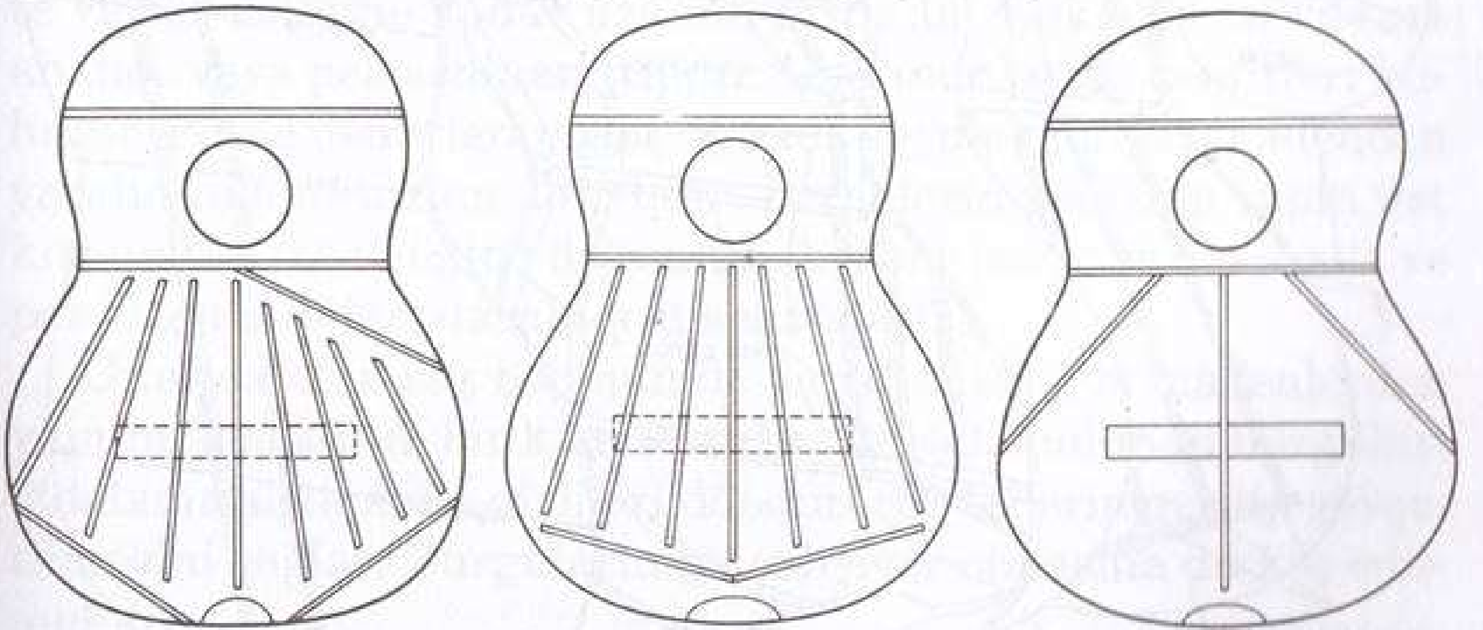
Üst tabla, gitarın en önemli kısmıdır. Titreşimleri sağlayan ve sesin kalitesi ile yüksekliğini veren kısım bu tabladır. Tellere dokunarak meydana getirilen titreşimler, üst tablada bulunan lifleri titreterek gövdede yankılanmak suretiyle sesi mey-

Üst tabla destek kirişlerinin çeşitli şekilleri

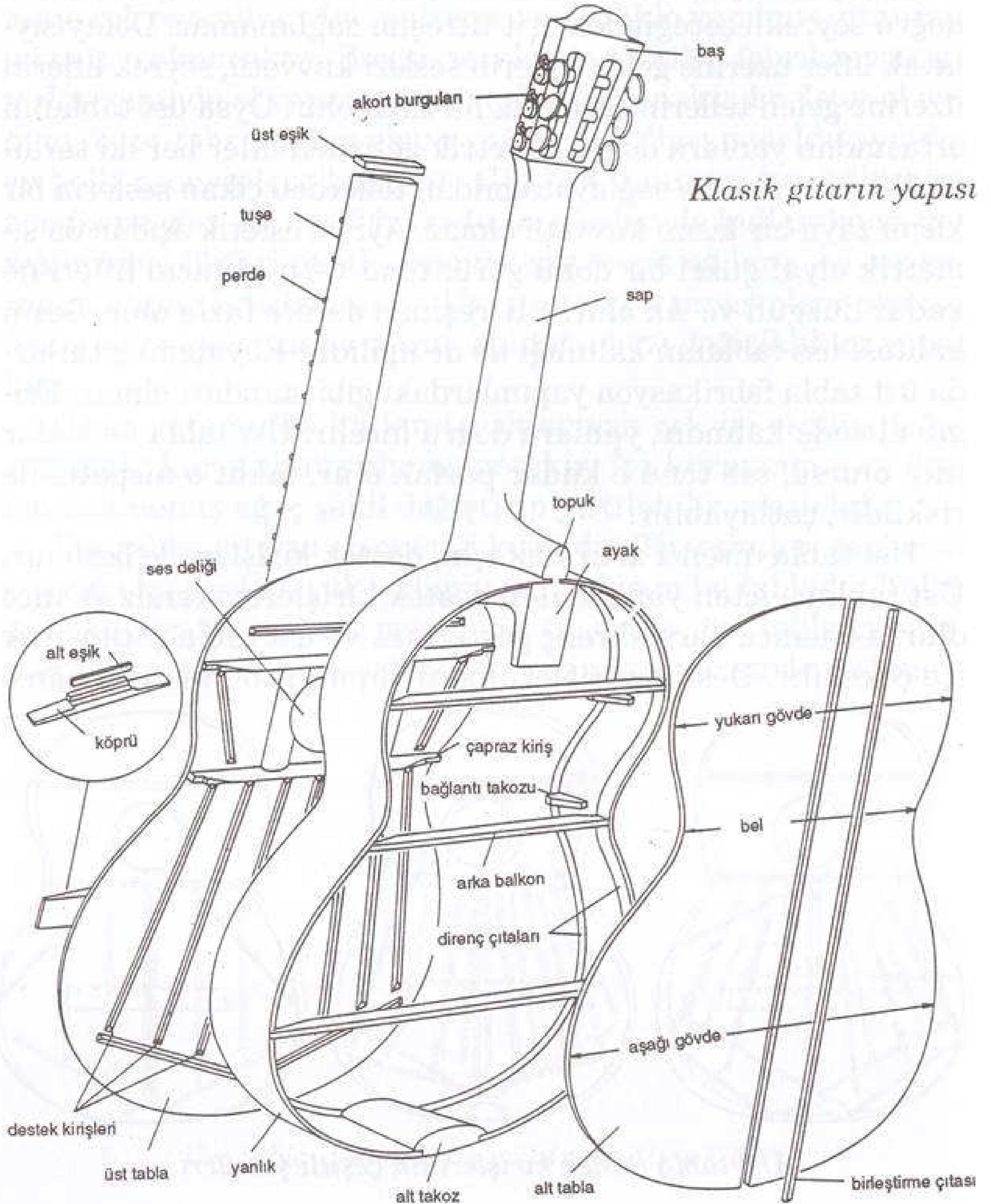
dana getirir. Bu yüzden üst tablaya "rezonans tablası" da denilir. Üst tabla yapımında daha çok ladin ağacı tercih edilir. İstenen ses imkânını elde etmek için üst tablada, ağacın sık olan lifleri kenarlara getirilmiş, seyrek olan lifler ortaya gelecek şekilde simetrik iki parça halinde imal edilmiş olmalıdır. Üst tabla tek parçadan yapılırsa bir kenardaki sık lifler diğer kenara doğru seyrekleşeceğinden eşit titreşim sağlanamaz. Dolayısıyla sık lifler üzerine gelen tellerin sesleri kuvvetli, seyrek liflerin üzerine gelen tellerin sesleri daha zayıf olur. Oysa üst tablanın ortasından yanlara doğru simetrik getirilen lifler her iki tarafta da eşit rezonans sağlayacağından tellerden çıkan seslerin bir kısmı zayıf bir kısmı kuvvetli olmaz. Ayrıca estetik açıdan da simetrik elyaf güzel bir doku görüntüsü verir. Ağacın lifleri ne kadar düzgün ve sık olursa titreşim o derece fazla olur. Sesin kalitesi üst tablanın kalınlığı ile de ilgilidir. El yapımı gitarlarda üst tabla fabrikasyon yapımlardaki gibi standart olmaz. Eşiğin altında kalındır, yanlara doğru incelir. Üst tabla ne kadar ince olursa, ses tonu o kadar parlak olur, fakat o nispette de risklidir, çatlayabilir.

Üst tabla direnci artırmak için, destek kirişleri ile beslenir. Üst tablaya içten yapıştırılan destek kirişleri yetersiz ve ince olursa basınca karşı direnç göstermez ve üst tabla çatlayarak içe çökebilir. Destek kirişleri kalın yapılmış olursa rezonansı

Üst tabla destek kirişlerinin çeşitli şekilleri

azaltacağından çalgının sesi azalır ve fazlaca ağırlık yapar. Destek kirişlerinin çeşitli yerleştirme düzenleri vardır. Yelpaze şeklinde ve çapraz konan destek kirişleri üst tabla için çok önemlidir. Sayıları beş, yedi veya dokuz olabilen yelpaze şeklindeki destek kirişleri özellikle İspanyol yapımcılar tarafın-

Klasik gitarın yapısı

dan kullanılmaktadır. Gitar satın alırken bu kirişler ses deliğinden bakmak veya parmakla dokunmak suretiyle kontrol edilebilir.

Alt tablanın en iyisi gül ağacından yapılanıdır. Bu da iki parçadan meydana gelir, orta kısmında süslemeler bulunur. Alt tablanın kalınlığı kullanılan ağaç cinsine göre değişebilir.

Ses deliği, üst tablanın ortasında bulunur. Çapı 8,5-9 cm olur. Ses deliği etrafında İspanyolların *rozelita* (gülcük) dedikleri değişik süslemelerden yapılmış ses deliği filetosu bulunur. Buna rozet de denilir. Bu bölümde sedef kakmalar da kullanılmaktadır. Basit gitarlarda kâğıt yapıştırma süslemeler görülür.

Sap, gitarın en önemli bölümlerinden birisidir. Çünkü hareketi kontrol eder, çalmada kolaylık sağlar. Sap, başından gövde kutusuna doğru hafifçe genişler. Ön yüzü düz olup arkası dışbükeydir. Maun, Lübnan çamı gibi ağaçlardan yapılır. Sapın üst tarafında bulunan baş kısmı sapla birlikte tek parça olabileceği gibi, ayrı parçadan da yapılmış olabilir. Baş kısmı geriye doğru biraz eğimlidir. Sap çok iyi kurutulmuş olan ağaçlardan yapılmadığı takdirde içe veya dışa doğru bükülebilir. Böyle durumlarda tellerin yükseklik ölçüsü değişeceğinden çalgı ses yeteneğini kaybeder. Kötü sesler çıkartır.

Tuşe, sapın düz yüzeyine yerleştirilmiş, sapla aynı genişlikte ve ses deliğine kadar uzanan kısımdır. Çok sağlam ve sert abanoz veya pelesenkten yapılır. Üzerinde perde demirleri bulunur. Perde demirleri pirinç, gümüş veya uygun bir madenden yapılır ve muntazam olmalıdır. Perdelerin genişliği sapın üst kısmından ses deliğine doğru daralır, her perde yarım sestir ve perde genişlikleri daraldıkça ses tizleşir.

Gitar sapının baş bölümünde pirinç, nikel gibi madenlerden yapılmış mekanik bir kısım vardır. Burada bulunan burgular, vidalama sistemi ile dişlileri döndürerek tellerin gerilip gevşetilmesini sağlar. Burguların iyi çalışıyor olmasına dikkat edilmelidir.

Gitarın ses tonunu etkileyen önemli faktörlerden birisi de

cilasıdır. En iyi cila gomalak ve alkol karışımı ile elle yapılan ciladır. Ancak bu oldukça zahmetli bir iştir, iddialı gitarlarda kullanılır. Bugünkü gitarlar vernik, polyester ya da katalize edilmiş reçine ile cilalanmaktadır. Cila pürüzsüz olmalıdır.

Konser gitarlarında daha standart dizaynlar ve çok iyi malzemeler kullanılır.

24. Gitar alırken nelere dikkat edilmelidir?

Bir gitara az ya da çok para ödenebilir. Genelde fiyatlar hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir ama, gitarınızı tanınmış, güvenilir, sadece bu işle uğraşan, size destek verecek bir mağazadan temin etmekle paranızın karşılığını almış olursunuz. Gitar hakkında bilgisi olan, arasından seçme imkânının olabileceği, mağazasında bol miktarda stok bulunan bir kişiden alışveriş etmekle doğru olanı yapmış olursunuz. Daha önceden gitar almış olan arkadaşlarınızdan ya da öğretmeninizden fikir alabilirsiniz. Mümkünse öğretmeninizi de alışverişinize götürüp onun bu konudaki deneyim ve tavsiyelerinden yararlanmanız en iyisi olacaktır.

Gitar alırken ilk dikkat edilmesi gereken konulardan birisi sesidir. Çalgıyı dinleyerek kalın ve ince seslerdeki tonların farklı olup olmadığına bakılmalıdır. Bazı gitarların sesleri küt, bazılarınınki ise parlak, canlı ve zarif duyulur. Aynı enstrü-

Düz bir yüzeye göre sapın içe ve dışa bükülmüş hali

mandan değişik tellerle de daha iyi sesler almak mümkündür.

Alınmak istenen gitar akort edilerek, akort tutup tutmadığına, telleri geren burgularında bir arıza olup olmadığına bakılmalıdır.

Gitarın seslerini etkileyecek bölümlerden birisi de sap kısmıdır. Gözünüzle gitarın tepesinden (akort burgularının sonu) aşağıya doğru bakmak suretiyle sapta herhangi bir eğrilik olup olmadığını görmeniz mümkündür. Sapta hafif de olsa bir eğrilik olması sesleri olumsuz etkileyecektir.

Teller de ne çalmayı güçleştirecek kadar yüksek, ne de çalarken cızırtılı sesler çıkartacak kadar alçak olmalıdır. Bütün sesler tek tek çalınarak kontrol edilmeli, özellikle V., VII. ve XII. perdelerde armonik seslerin net ve temiz olup olmadığı dikkatle incelenmelidir.

Üst tabla ve arkasına, parmağın ucu ile karşılıklı simetrik olarak vurulduğunda aynı sesler alınmalıdır.

Ses deliğinden bakmak ve parmakla dokunmak suretiyle üst tablanın alt kısmındaki destek kirişleri kontrol edilmelidir.

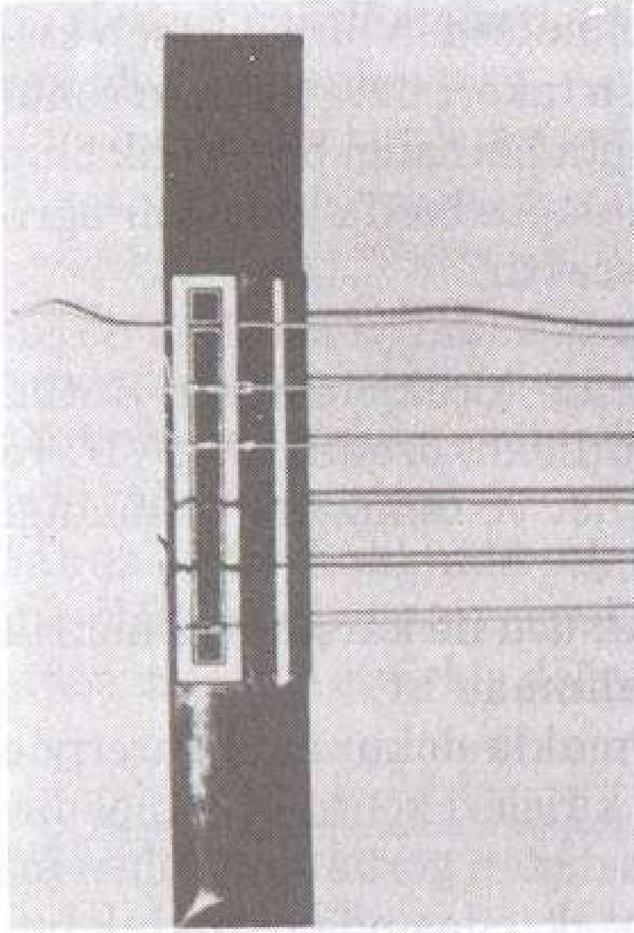
Bütün bunların yanında gitarın dıştan görünümü, cilası incelenerek, herhangi bir yerinde çatlak, cilasında bozukluk bulunup bulunmadığına bakılmalıdır.

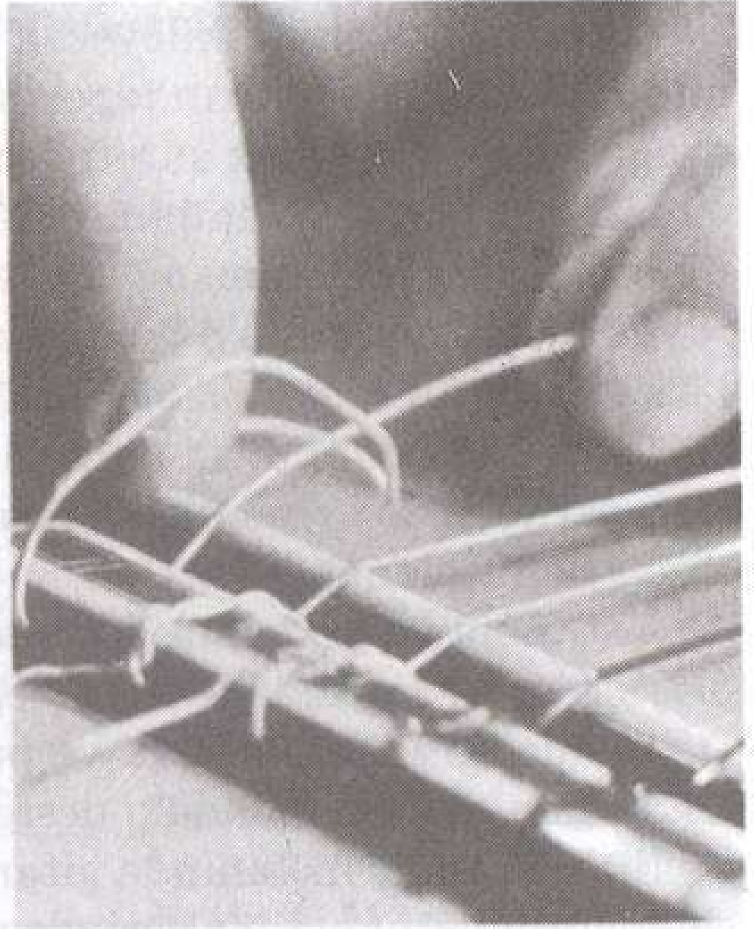
Alınan gitar, çalacak olan kişinin beğenerek aldığı, çalarken zevk duyacağı bir gitar olmalıdır.

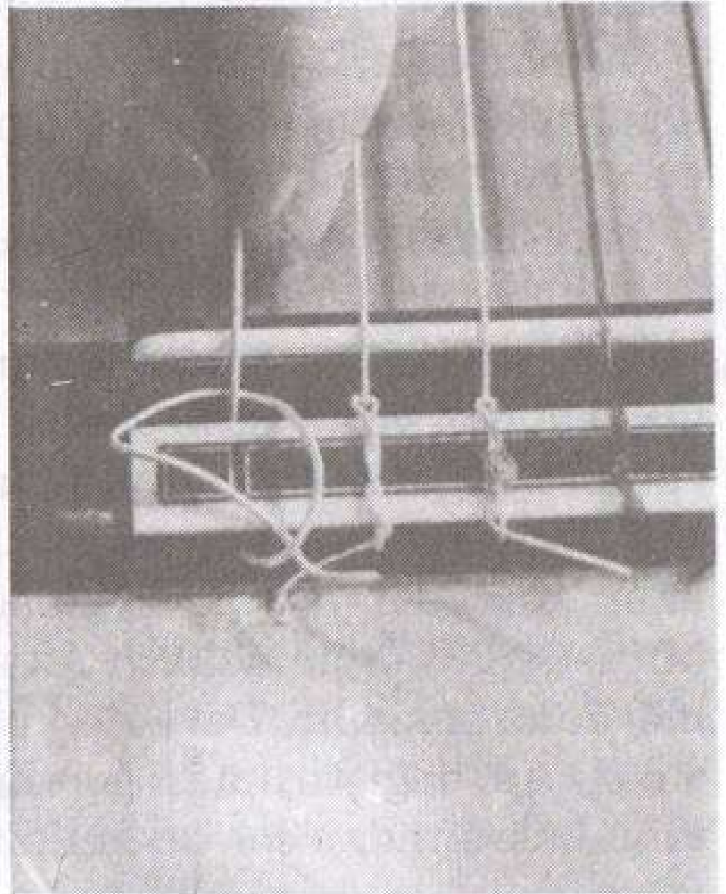
25. *Gitar nasıl korunmalıdır?*

Gitarın kalitesi kadar korunması da çok önemlidir. Muhafaza edildiği yerin sıcak olması (radyatör veya soba yanı), aşırı rutubet, soğuk hava cereyanı, uzun süre güneş altında kalması tamiri mümkün olmayan durumlar ortaya çıkarabilir. Gitar uzun süre çalınmayacağı zamanlarda da telleri gevşetilerek kutusunda saklanmalıdır. Aksi halde sap kısmında eğrilikler meydana gelebilir. Devamlı kullanılan bir enstrümanda tellerin sık sık değiştirilmesi gerekir. Tellerin iyi cins olması sesin tonu bakımından çok önemlidir.

Gitar daima bir muhafaza içerisinde saklanmalıdır. Bu muhafaza, fermuarlı plastik kılıflar olabileceği gibi, gitar için yapılmış özel bir kutu da olabilir. Kılıfların üst kısımlarının dar

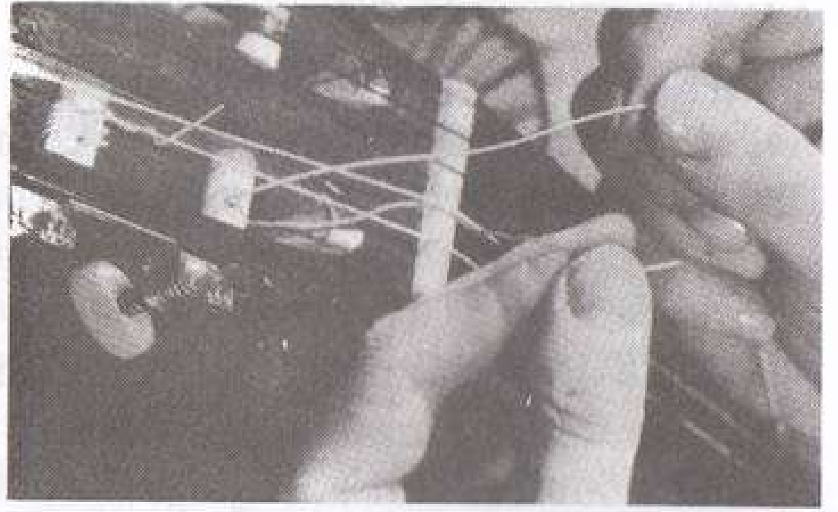

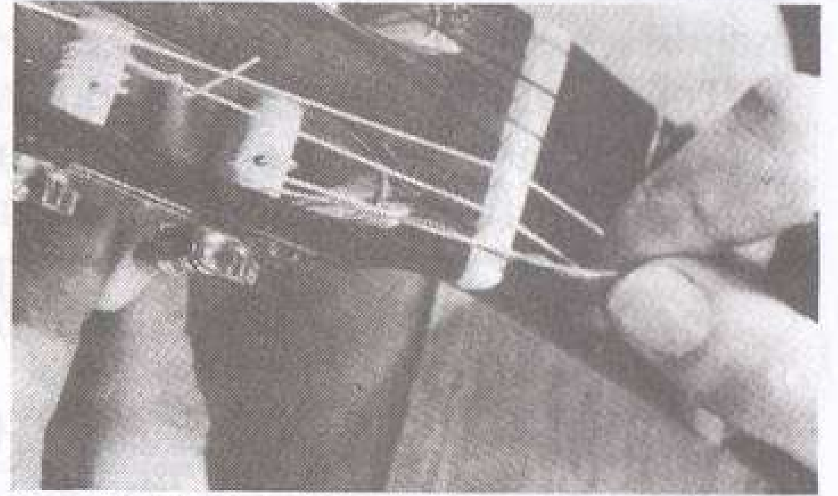

Tellerin takılması

olması nedeniyle gitarın konulması güçtür ve ağız kısımlarında bulunan fermuar çalgının yan kısımlarını çizebilir. İdeal olanı, içerisi kumaş kaplı, gitarın biçimine uygun sandık şeklindeki kutulardır.

Tellerin burgulara takılması

26. *Gitar tellerinin kalitesi ve kullanılma süresi ne olmalıdır?*

Teller, gitarın sesini etkileyen en önemli bölümlerden biridir. Tel boyu iki eşik arasındaki mesafedir. Bu da standart olarak 65 cm'dir, özel yapımlarda bu ölçü değişebilir. Tel boyunun uzaması perdeleri genişletir. Klasik gitarlarda tel, eşik kısmında ses tablasından 10-11 mm yüksektedir. Daha yüksek olması vibrasyonu azaltır, sesi sertleştirir. Eskiden ince teller hayvan bağırsağından, kalın teller ise ipek üzerine bakır sarılmak suretiyle yapılırdı. Bu tellerin çaplarındaki değişiklikler nedeniyle akortta güçlük çıkartıp çabuk kopmaları, kalın olan üst tellerin zor titreşmeleri nedeniyle kullanılmaları oldukça zordu. Bağırsak tellerin çalındıkça lifleri ayrılır, çalmada güçlük çıkartırlardı. Bugün ise tek lif halinde olan naylon teller birçok soruna çözüm

getirmiştir. Naylondan yapılmış ince teller kolay titreşir, daha iyi akort tutar ve oldukça dayanıklıdır. Pes teller de, iplik şeklindeki naylon üzerine gümüş veya bakırla sarıldığından eskiye göre daha sağlam, daha ince ve daha dolgun sesli olmaktadır.

Çok çalınmaktan ve hava değişikliklerine bağlı olarak tellerin zamanla kopmaları normaldir. Bu nedenle kopmalarını beklemeden belli bir süre çalındıktan sonra değiştirilmeleri gerekir. Zamanla naylon teller de parlak tonlarını kaybederler. Tel değiştirme süresi, çalma şekli ve çalma miktarına göre değişir. Bazı kaynaklar tellerin ayda bir değiştirilmesini önermektedir. Bu sürenin tayini çalışma temposuna göre ayarlanmalıdır. Gitara ve gitarı çalan kişiye en uygun teli bulabilmek için değişik telleri denemek faydalı olacaktır. Daima bulunabilecek en iyi tel kullanılmalıdır (Savarez, La Bella, D'Addario, Augustine, Concertiste, Aranjuez vs.). Tek tel koptuğunda sadece onun yerine tel takmak seslerde farklılık yaratacağından daima tellerin tümü aynı anda ve aynı marka tellerle yenilenmelidir.

Teller değiştirilirken gitardaki gerilimin bozulmaması için dikkat edilmesi gereken nokta, tellerin hepsinin birden sökülmeyip teker teker sökülerek takılmasıdır.

27. Naylon gitar teli ne zamandan beri kullanılmaktadır?

Naylon gitar telinin öncüsü Albert Augustine'dir. Bu nedenle klasik gitarın evrimindeki en önemli kişilerden birisi sayılabilir.

II. Dünya Savaşı süresi ve sonrasında enstrümanlar için tel bulmak çok zorlaşmıştı ve bulunanlar da daha önce bahsettiğimiz gibi kullanışsız ve dayanıksızdı.

Albert Augustine, Segovia ile birlikte Dupont (kimyasal madde üreticisi) yöneticileri ile konuşmuş, onlar da aslında oltalar için tasarlanmış naylonu önermişlerdi. 1947'de Augustine'in New York'taki atölyelerinde ticari amaçlı ilk naylon gi-

tar teli üretilmiştir.

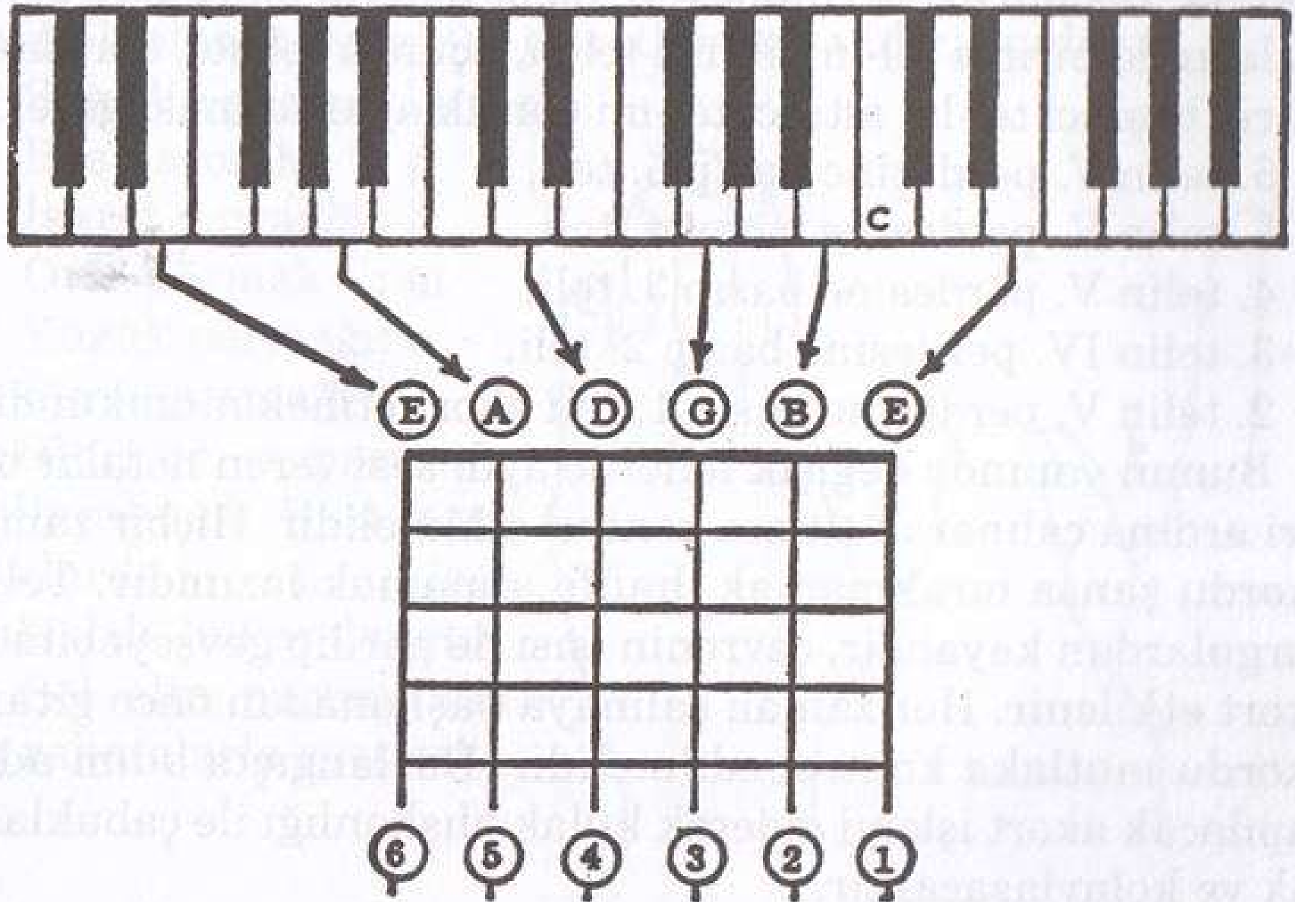
Augustine marka gitar teli o zamandan beri piyasada bulunan pek çok gitar teli markasının önde gelenlerinden biri olarak kalmıştır. Bugün de tel üretimi Augustine'in eşi Rose Augustine yönetiminde devam etmektedir.

D'Addario Ailesi de nesillerdir tel yapmaktadır. İlk olarak İtalya'nın Pescara bölgesinde tel yapmaya başlamışlardır. Charles D'Addario 1909'da ABD'ye göç ederek aile geleneğini sürdürmüştür. Önceleri keman teli üzerinde çalışılan atölyede 1974'ten beri özellikle klasik gitar teli üzerinde çalışılmaktadır. Bu konuda yeni teknikler geliştirmişlerdir.

28. *Gitarı akort etmek için ne gibi yöntemler kullanılır?*

Gitarın çok iyi akort edilmesi şarttır. Birçok eserin iyi yorumlanması akordun doğruluğuna ve hassasiyetine bağlıdır. Akort için değişik yöntemler kullanılabilir.

Gitarı akort etmenin en kolay yolu bir piyanodan yararlan-

Piyano ile akort

maktır. Altı tel için ilgili tuştan ses alınarak aynı ses bulunmaya çalışılır. Gitardan çıkan ses, yazılan notalardan bir oktav pestir.

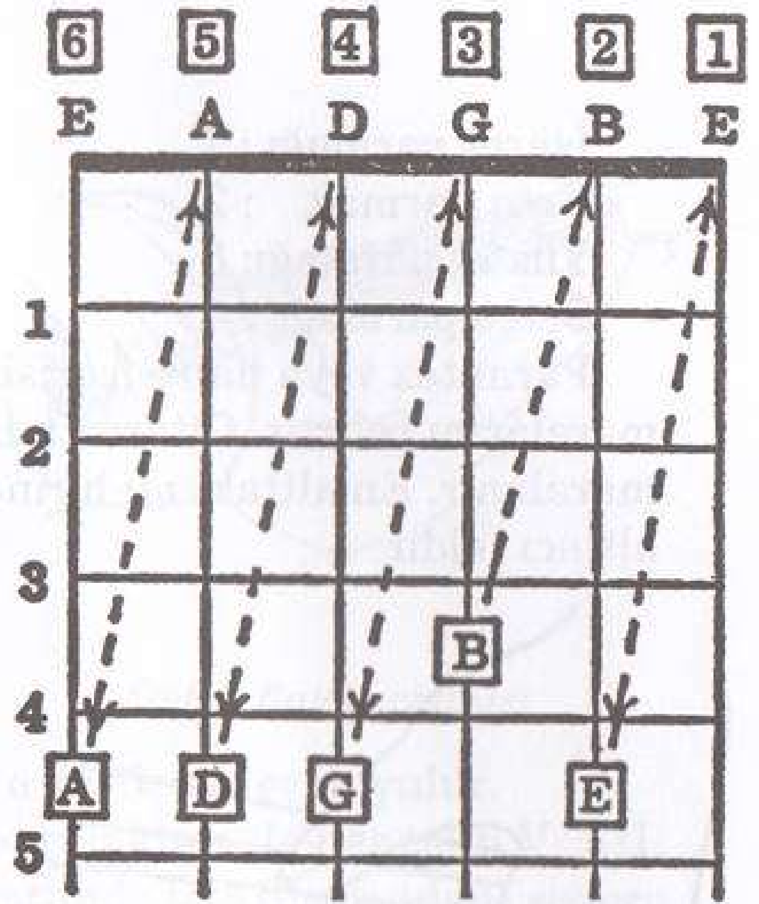
İkinci seçenek akort için akort düdüğü kullanmaktır. Altı telin seslerini veren (E, A, D, g, b, e) altılı düdük setlerinden istifade ile teller akort edilir.

En doğru yöntem, diyapozondan alınan sesle akort yapmaktır. Bunun için diyapozona vurarak titreşim verdikten sonra, gitarın üst tablasına dayandığında duyulacak "la" sesine göre, beşinci telin veya altıncı telin V. perdesindeki "la" sesinin ya da, birinci tel V. perdesindeki "la" sesinin akort edilmesi ve diğer tellerin buna göre kendi aralarında birinci tel-mi, ikinci tel-si, üçüncü tel-sol, dördüncü tel-re, beşinci tel-la, altıncı tel-mi olarak ayarlanması gerekir.

6. telin V. perdesine basıp 5. teli,
5. telin V. perdesine basıp 4. teli,
4. telin V. perdesine basıp 3. teli,
3. telin IV. perdesine basıp 2. teli,
2. telin V. perdesine basıp 1. teli akort etmek mümkündür.

Bunun yanında değişik tellerde aynı sesi veren notalar birbiri ardına çalınarak titizce kontrol edilmelidir. Hiçbir zaman akordu şansa bırakmamak, hafife almamak lazımdır. Teller burgulardan kayabilir, çevrenin ısısı ile gerilip gevşeyebilir ve akort etkilenir. Her zaman çalmaya başlamadan önce gitarın akordu mutlaka kontrol edilmelidir. Başlangıçta adım adım yapılacak akort işlemi giderek kulak alışkanlığı ile çabuklaşacak ve kolaylaşacaktır.

Bir de akort için kullanılan elektronik aletler bulunmaktadır. Burada yapılacak işlem sadece aletin göstergesine göre telleri ayarlamaktır. Özellikle grup çalışmaları için oldukça faydalıdır.

Bazı parçalardaki pes sesler için altıncı tel "re"ye, beşinci tel "sol"e düşürülebilir. Bu durum parçaların baş tarafında belirtilir. Böyle parçalarda hangi tel veya teller için uyarı varsa, akort ona göre düzenlenir.

29. Gitar eserlerinin icrasında en çok kullanılan teknik terimler nelerdir?

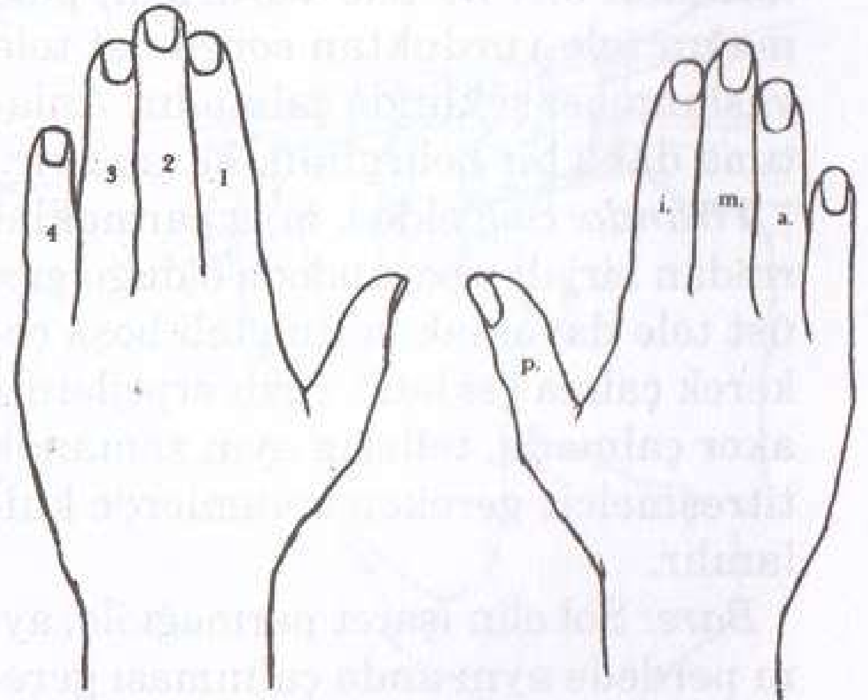
Klasik gitar için yazılmış eserlerde sağ ve sol elin kullanımı ile ilgili olarak birtakım işaretler kullanılır, bunlar:

Sağ elin parmakları için;

Baş parmak : p
İşaret parmağı : i
Orta parmak : m
Yüzük parmağı: a
Serçe parmağı : e

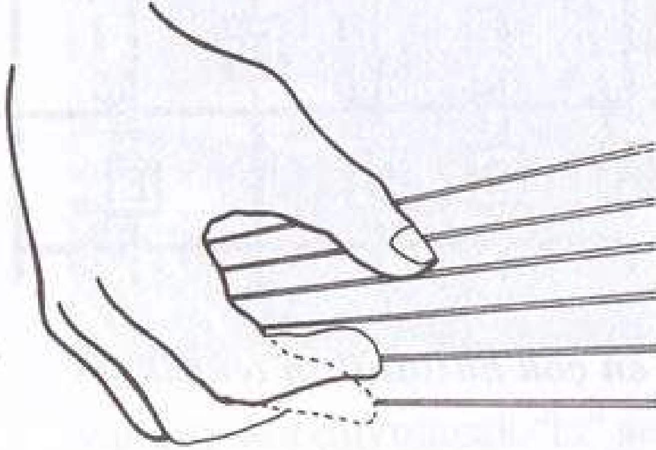
harfleridir, e parmağı kullanılmaz. Bazı kaynaklarda (+, ., .., ...) işaretleri de kullanılmıştır.

Sol elin parmakları da rakamlarla gösterilir

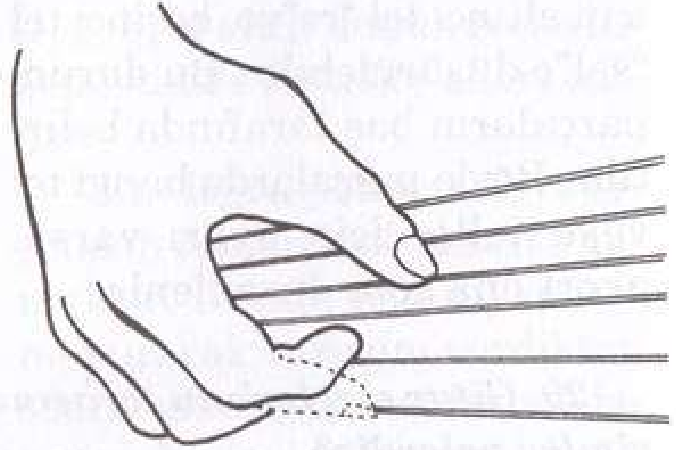

İşaret parmağı : 1
Orta parmak : 2
Yüzük parmağı: 3
Serçe parmağı : 4

Parantez veya daire içerisine alınmış rakamlar ise tel numaralarını belirtir. Gitarda teller aşağıdan yukarıya doğru numaralanır. En alttaki *mi* birinci tel, en üstteki kalın *mi* teli ise altıncı teldir.

Apoyando

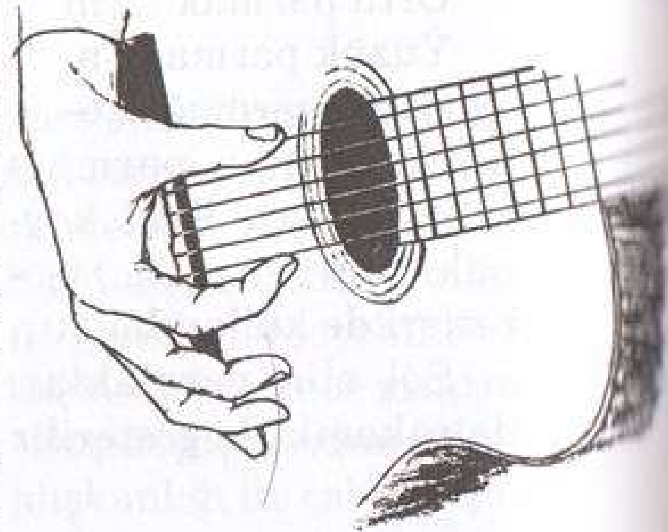

Tirando

Apoyando: Sağ elde i, m, a parmaklarından biri ile tele vururken, parmağın tele vurduktan sonra üst tele yaslanması şeklinde çalmadır. Anlatıma daha bir belirginlik kazandırır.

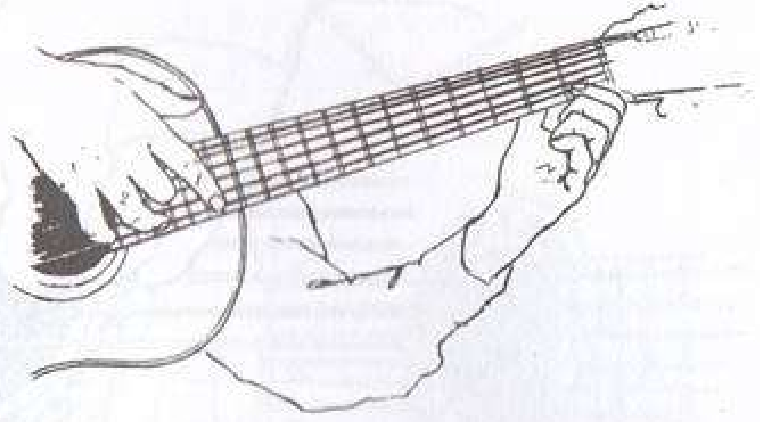
Tirando: Sağ elde i, m, a parmaklarından biri ile apoyandoda olduğu gibi üst tele dayamak yerine teli boşa çekerek çalma şeklidir. Hızlı arpejlerde, akor çalmada, tellerin aynı zamanda titreşmeleri gereken bölümlerde kullanılır.

Bare: Sol elin işaret parmağı ile, aynı perdede aynı anda çalınması gereken sesleri çıkarabilmek için gitarın altı teline birden basılması tekniği-

Pizzicato

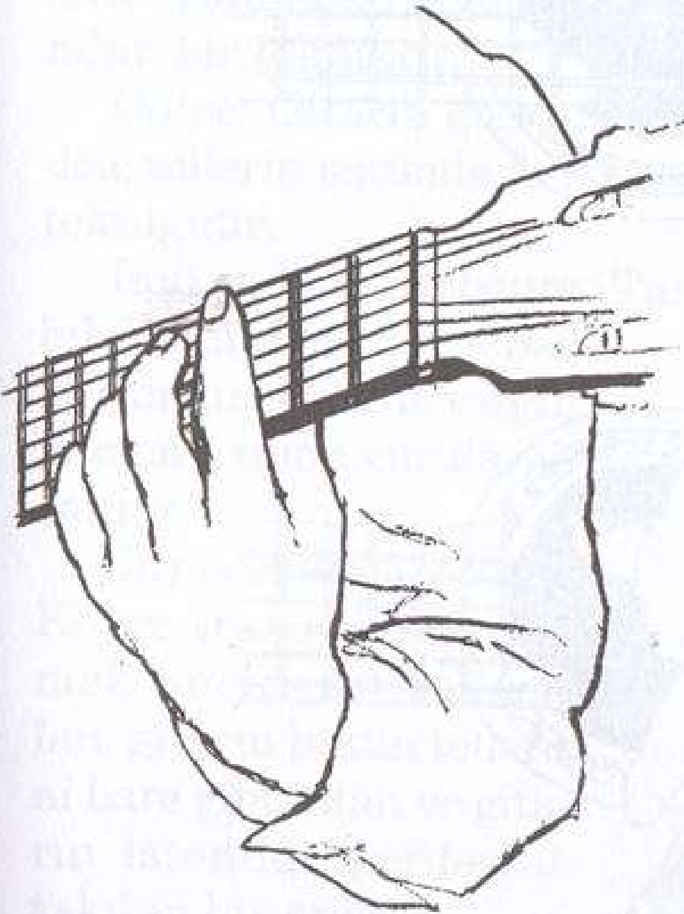
dir. "C" ile gösterilir. Yanına da Romen rakamı ile hangi perde olduğu belirtilir, "CVII" gibi. Eğer altıdan az tele birden basılıyorsa "yarım bare" denir, "1/2C" veya "C" ile belirtilir.

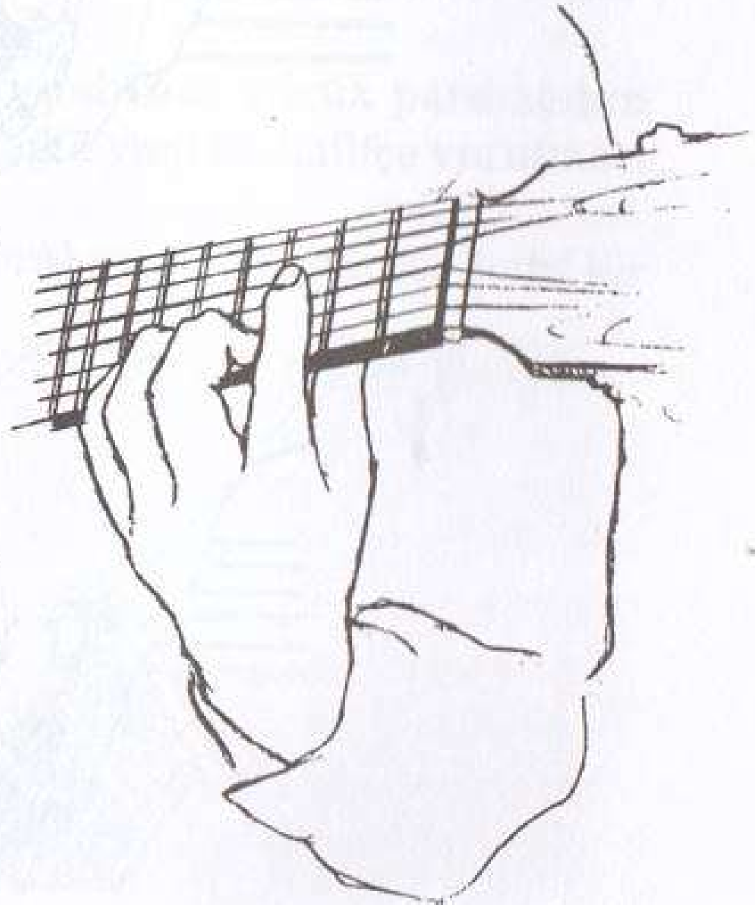
Oktav flajole çalınışı

Pizzicato: Sağ elin dış kenarı eşik yanında tellere oturtulur (bu durum titreşimi keser) ses baş parmağın, bazen de işaret parmağının vurması ile elde edilir. Gitardan alçak ve kesik sesler duyulur.

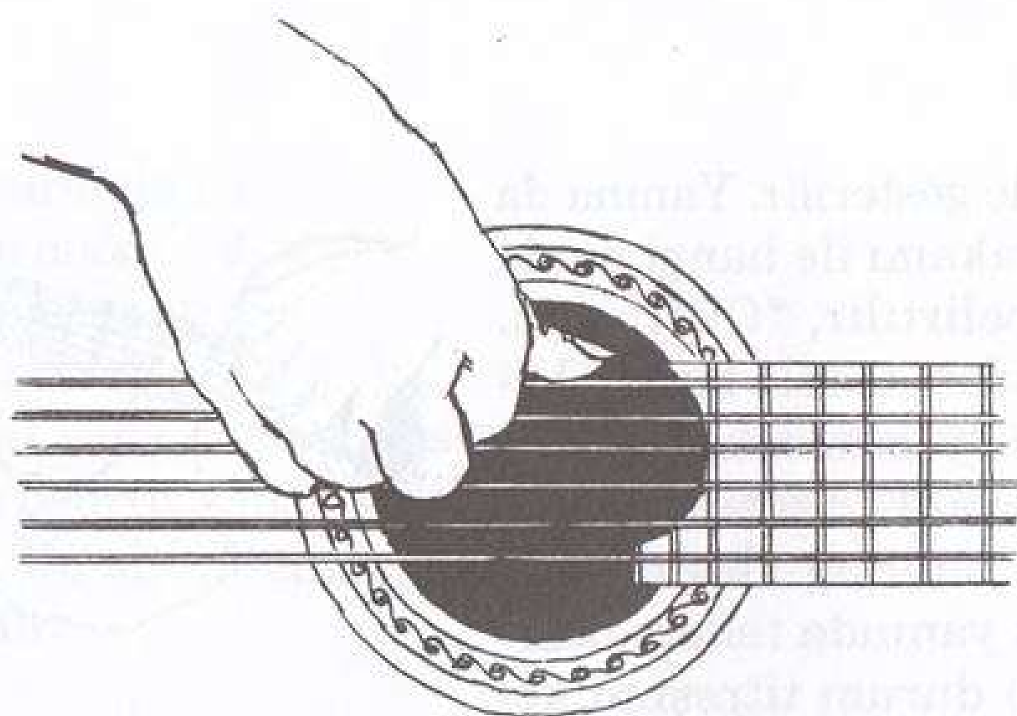
Flajole (Armonik): Sol elin parmakları ile her telin V, VII, IX, XII. perdesindeki demirin üstünde tele (basmadan) sadece değerek ve aynı anda sağ el parmakları ile tele vurmak sureti ile çıkan sese denir. Bunlar doğal armonik (flajole) seslerdir. Bir de oktav olarak çalınan armonik sesler vardır ki bu da, sol el

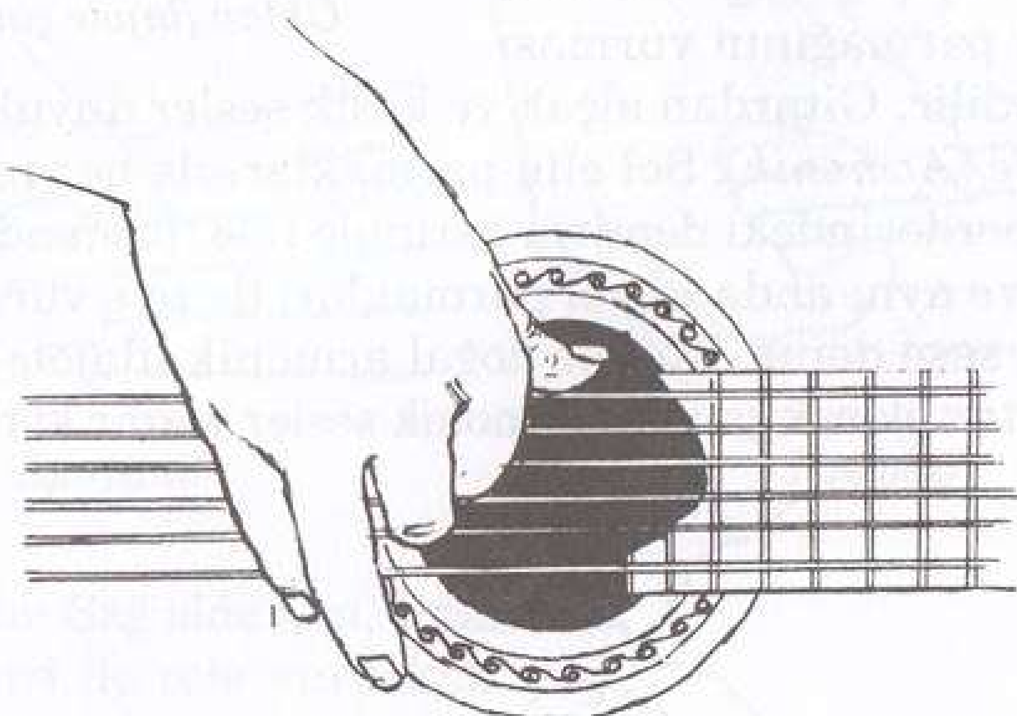

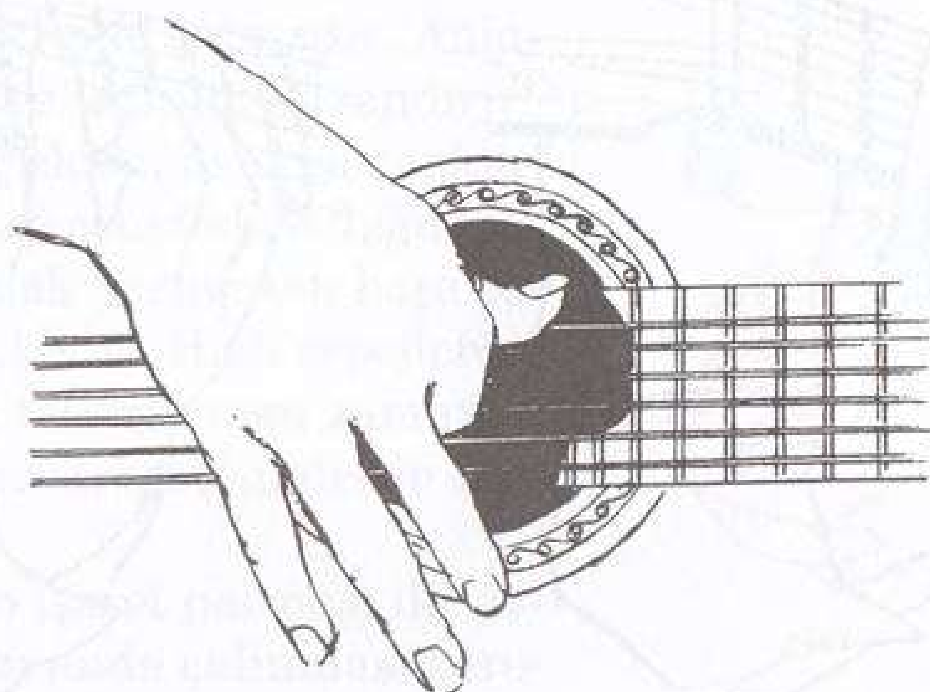
Tam bare

Yarım bare

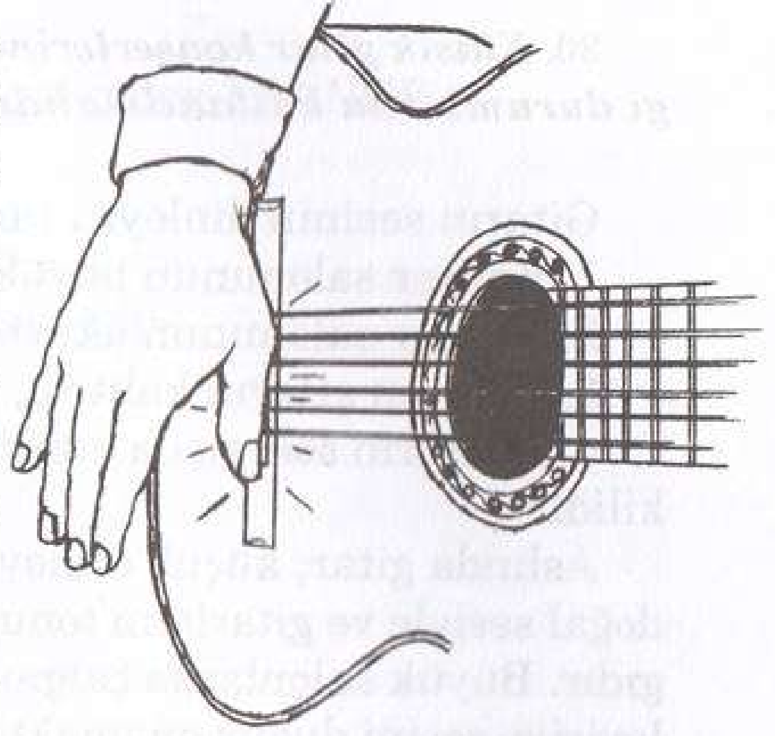

Rasgueado

parmakları normal olarak perdelere basarken sağ elin işaret parmağı ile basılan perdenin oktavına dokunmak, teli sağ elin yüzük parmağı ile de çekmek sureti ile elde edilir.

Tambora

Tremolo: Bu teknikte bas notası (p) ile, ardından gelen üstteki notalar ise sırayla (a, m, i) ile çalınır.

Rasgueado: Sol el parmakları ile basılmış olan akor veya akorların sağ el parmaklarının yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya doğru teller üzerinde değişik şekillerde kaydırılması ile çalınır. Bu hareket eşlik edilen parçanın türü, dönemi ve özelliğine göre değişik ritmlerde yapılabilir. Özellikle flamenko müziğinde fazlaca kullanılan bir tekniktir.

Golpe: Gitarın göğsüne tellerin altında yüzük parmağının ucu, tellerin üstünde de başparmağın yanı ile hafifçe vurulması tekniğidir.

Imitando il tamboure (Tambora) yazılı akorlar ise hafif bir bilek hareketi ile ve baş parmağın yanı ile eşiğin hemen yanına vurularak çalınır.

Capodastro (kapo): Kolay transpoze sağlamak amacı ile kullanılan, gitarın bütün tellerini bare gibi tutan ve gitarın istenilen perdesine takılan bir araçtır.

Kapo

30. ***Klasik gitar konserlerinde elektronik ses düzenleri hangi durumlarda kullanılmalıdır?***

Gitarın sesinin dinleyici tarafından iyi duyulabilmesinde;
1. Konser salonunun büyüklüğü,
2. Konser salonunun akustik durumu,
3. Çalınan gitarın kalitesi,
4. Konserin solo ya da orkestra eşliğinde yapılıyor olması etkilidir.

Aslında gitar, küçük dinleyici kitlelerine küçük salonlarda doğal sesiyle ve gitaristin tonuyla dinletilmesi gereken bir çalgıdır. Büyük salonlarda çalgının incelikleri kaybolmakta, dinleyiciye sesini duyuramamaktadır. Büyük salonlarda verilmesi gereken konserlerde bugünün teknolojisiyle, gelişmiş, sesin doğallığını bozmayacak kalitedeki ses düzenleriyle doğal sonuçlar elde edilebilmektedir. Özellikle orkestra eşliğinde çalınan gitar için ses düzeni gerekmektedir.

31. ***Devamlı olarak yayınlanan gitar dergileri var mıdır?***

Ülkemizde klasik gitarla ilgili bir dergi yayınlanmamaktadır. Yurtdışında düzenli olarak yayınlanan bazı gitar dergileri ve adresleri aşağıda belirtilmiştir.

Classical Guitar Magazine
1& 2 Vance Court, Trans Britannia
Enterprise Park Blaydon on Tyne,
NE 21 5NH, United Kingdom
Tel: +44 (0) 191 414 9000 Fax: +44 (0) 191 414 9001
e-mail: classicalguitar@ashleymark.co.uk

Gendai Guitar
1-16-14 Chihaya,Toshima-ku, Tokyo 171, JAPAN
Tel: 3-3530-5343 Fax: 3-3530-5344
e-mail: sales@gendaiguitar.com

Les Cahiers de la Guitare
BP 8394472 Boissy St. Leger cédex-FRANCE

Guitart
Via Roma, 31-83100 Avellino
Tel:0825 26080 Fax: 0825 21330

Guitares
Karel Gilsonstraat 9/B
1601 Ruisbroek
Belgium

Guitar Review
Feedback Dept.
151 West 26 th Street
New York, NY 10001 USA
Fax: 917-661-0223
e-mail: mail@guitarreview.com

32. Flamenko tarzı nedir, flamenko gitarın özellikleri nelerdir?

Flamenko, bugün bildiğimiz şekliyle pek de eski bir sanat tarzı değildir. Yaklaşık 200 yıl önce, gitarın tek eşlik çalgısı rolünü üstlenmesiyle ortaya çıkmıştır.

İspanya'da Arap müziğinin etkisiyle gelişmiş halk dans müziği olan flamenko 18. yüzyıldan sonra, oynanış ve söyleniş biçimine göre değişik adlar almıştır. Bunlardan bazıları; malaguenas, sevillanas, rondenas, alegrias, fandango'dur. Burada gitar bir eşlik enstrümanı olarak kullanılır.

Şekil olarak benzemesine rağmen, klasik gitarla flamenko gitarın yapısı arasında farklılıklar vardır. Klasik gitarın eşikteki tel yüksekliğinin 10-11 mm olmasına karşılık, flamenko gitarda eşik kısmında, teller üst tablaya 6-7 mm'ye kadar yaklaşmış vaziyettedir. Klasik gitarda yumuşak ve yuvarlak ses ve-

ren teller kullanıldığı halde, flamenkoda cızırtılı ve metalik sesler aranır. Bu yüzden teller sapa daha yakın ayarlanır. Bütün dans, şarkı ve alkış gürültüsü arasında flamenko gitar keskin ve metalik sesiyle kendisini duyurur.

Konser salonlarında çalınan flamenko geleneksel stilden ayrılmış yeni bir türdür.

Flamenkonun elde kaydı bulunan en eski büyük solisti Ramon Montoya'dır (1880-1949). Montoya da hepsi birer virtüoz olan Patino (1830-1900), Paco Lucena (1858-1898) ve Javier Molina'dan (1868-1956) etkilenmiştir. Fakat birçokları tarafından solo flamenko gitarın babası olarak kabul edilen ve usta tarzı ile 20. yüzyılın tüm flamenko gitaristlerine ilham kaynağı olan Ramon Montoya'dır.

33. *Ünlü flamenko gitaristleri kimlerdir?*

Dalında çok başarılı olmuş flamenko gitaristleri olarak;
- Ramon Montoya (Madrid) (1880-1949)
- Manolo de Huelva (Rio Tinto) (1892-1976)
- Nino Ricardo (Seville) (1904-1972)
- Melcher de Marchena (Seville) (1907-1980)
- Sabicas (Pamplena) (1912-1990)
- Carlos Montoya (Madrid) (1904-)
- Mario Escudero (Alicante) (1928-)
- Pepe Martinez (Seville) (1923-1985)
- Manuel Cano (Granada) (1926-1990)
- Juan Serrano (Cordoba) (1936-)
- Paco Peña (Cordoba) (1942-)
- Andres Batista (Barcelona) (1939-)
- Paco de Lucia (Algeciras) (1947-)
- Manolo Sanlucar (Sanlucar de Barrameda) (1943-)
- Victor Luis Monge Fernandez Serranito (Madrid) (1942-)

gibi isimleri sayabiliriz. Bu isimlerin dışında daha pek çok flamenko gitar sanatçısı bulunmakta ve konserler vermeye devam etmektedir.

34. Klasik gitar dışındaki gitar çeşitleri hangisidir?

Araştırmamıza konu olan klasik gitar 19. yüzyıl içinde gelişimini tamamlamıştır denebilir. Gitarın kazandığı bu son şekil, yüzyılımızın ileri teknolojisine rağmen bugüne kadar ufak tefek değişikliklerin dışında biçim olarak fazlaca farklılaşmamıştır. Buna karşılık biçim olarak klasik gitara benzeyen, çelik telli akustik gitarlar, yarı akustik gitarlar, tamamen farklı bir yapıya sahip olan elektrogitarlar günümüzde çok çeşitli türleriyle kullanılmaktadır.

1930'lu yıllarda elektrotekniğin gelişmesiyle gitarın sesini kuvvetlendirmek için birçok denemeler yapılmıştır. O zamanın büyük dans orkestralarında gitaristlerin mutlaka daha fazla ses gücüne sahip olmaları gerekiyordu. 1950'li yılların ortalarında rock'n roll müziğinin ortaya çıkmasıyla, gitaristler daha çok "f" delikli yassı gitarları kullanmaya başlamışlardı. Fakat masif tahtadan tablalı elektrogitarlar da yapılıyor ve rock müziğinin benimsenmesiyle bunlar kısa zamanda piyasada üstünlük sağlıyordu.

Bugün gitar; rock, caz ve klasik müzikte kullanılan en ilginç ve çok yönlü enstrümanlardan biridir. Tüm müziksel imkânlar onunla değerlendirilebilmektedir. Gitar, bir eşlik çalgısı olarak, istenirse ritm tutmak için veya solo çalgı olarak karışık armoni ve flajole seslerle coşturucu ezgiler yaratarak kullanılabilir.

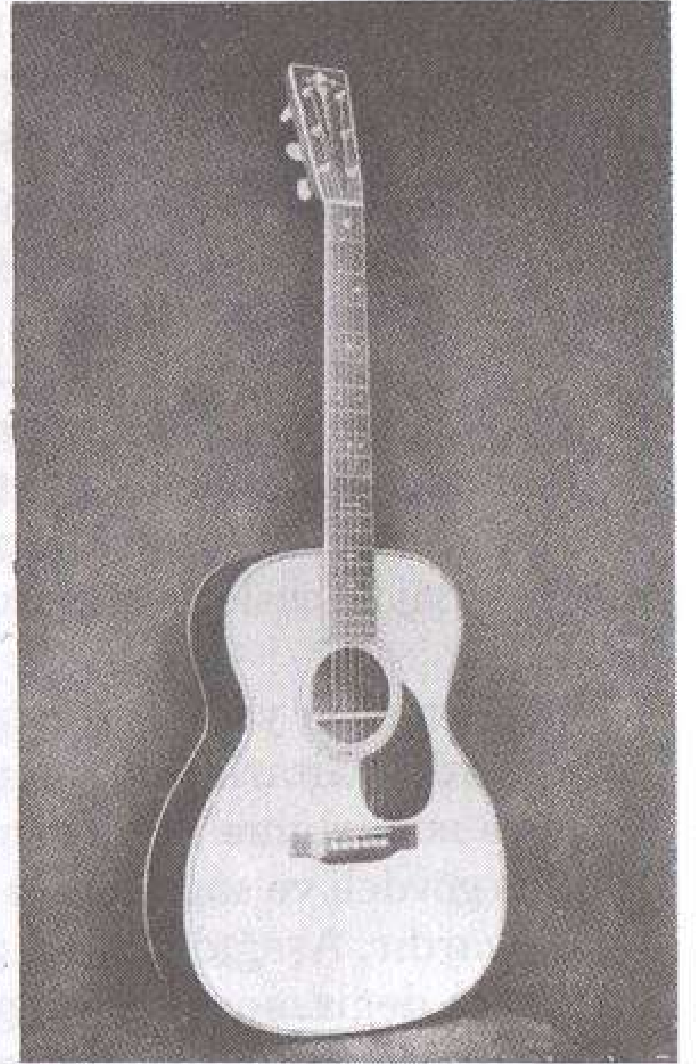
Modern gitar yapımcıları imalatta da yeni teknolojiler geliştirmişlerdir. Gitarlar bugün tamamıyla gitaristlerin arzularına göre ısmarlama olarak imal edilebilmektedir. Mesela, fiberglas gövdeli ve sapında ses alıcı cihazlar bulunan akustik gitarlar vardır. Aşağıda klasik gitar tipi dışında kalan gitarlara da kısaca değinmeyi yararlı görüyoruz.

Akustik folk gitarları da, imalat açısından klasik gitara benzer bir işlemden geçerler. Ancak çelik telli olduklarından üst tablaya gelen basıncın çok olması nedeniyle yelpaze destek kirişleri yerine, üst tablanın altında iki adet çapraz ve daha çok

sayıda uzunlamasına konulan balkonları vardır. Gövdesi klasik gitara göre biraz daha büyüktür. Yanlıkların içbükey kavisleri daha hafiftir. Sap daha uzundur ve üst eşik ile gövde bağlantısı arasında 14 perdesi bulunur. Altı ve 12 çelik telli olanları vardır. Penayla veya parmakla çalınabilir. Üst tablanın çizilmesinin önlenmesi için vuruş tablası denilen koruyucu bir tabla ses deliğinin alt kenarına yerleştirilmiştir. Teller, uçlarında bulunan halkalarla, kemik veya plastikten yapılmış çiviler vasıtası ile köprü delikleri üzerine sabitleştirilerek takılır. Daha değişik bir türünde ise üst kısmında daire şekilli bir madeni yankılayıcı bulunur. Eskiden blues şarkıcıları tarafından, genellikle sapı tutan sol elin bir parmağına takılmış boru ile vurulmak suretiyle çalınırdı.

Piyasa adıyla "semi-akustic" denilen yarı-akustik gitarlar ise bir elektrikli güçlendirici ile elektrogitar olarak veya onsuz bir akustik gitar olarak çalınabilir. Enstrümanın çok yüksek sesi olması gerekmediğinden yapısı yassı, yanlık kısmı ensizdir. Ladinden yapılan üst tablada "f" delikleri bulunur.

1936 yılında elektrikle güçlendirilmiş ilk akustik gitarı C. Gibson yaratmıştır. Gövdesi kutulu olduğu için elektrolu kullanıldığı zaman kendisine özgü yumuşak bir sesi vardır. Bu enstrüman ritm ve caz enstrümanı olarak çok sevilmektedir.

Folk gıtar

Blok gövdeli olarak da bilinen tahta tablalı elektrogitarlar ise yapı olarak çok farklıdır. Gövde kısmında genellikle maun ağacı kullanılır. Tuşe yine

abanozdur. Ancak bu gitarlar üzerine monte edilen elektro sayısı ve manyetik özelliklerine göre aksesuar taşır. Gövde kutu şeklinde olmadığından tamamen yükselticilerle bir kumanda tablosu gibi kullanılır. Özel efektler için ayakla kullanılan ek efekt pedalları geliştirilmiştir. Gövde yalnız bir tel taşıyıcı vazifesini görmektedir. Biçim arzu edildiği gibi olabilmektedir. Gövde yapımı için çok çeşitli malzeme de denenmektedir (Maden, plastik gibi). Altı adet çelik teli bulunur. Pena ile genellikle solo olarak, daha çok rock müziğinde kullanılmaktadır.

"Bas gitar" denilen elektrogitarlar ise dört tellidir. Genellikle bütün modern müziklerde *bas* olarak kullanılır. Telleri mi-la-re-sol'dür. Altı telli olanları da vardır. Teller çelik üzerine krom sargılıdır.

Elektrogitarlar yapımları bakımından fazla işçilik gerektirmez. Gövde tek parça olarak yapılır, üzerine elektronik cihazların parçaları monte edilecek şekilde ölçülere göre yerleri açılır. Gövdeyi teşkil eden ağaçta ses kalitesi aranmadığı için istenilen renkte boyanarak polyester veya diğer selülozik cilalarla cilalanır. Elektrogitarlarda tekli, ikili, üçlü elektromanyetikli alıcılar tablaya monte edilir. Üzerinde bulunan özel düğmelerle, ses tonları ve şiddetleri ayarlanarak tellerden çıkan seslerin elektronik cihazlarla yükseltilmesi suretiyle dinleyicilere yansıması sağlanır. Eşikleri hareketlidir ve ayarla-

Elektrogitar

nabilir. Elektrogitarların gövdeye takılan sapları da özel olarak yapılmaktadır. Sapı ayarlamak ve tuşenin düzgünlüğünü sağlamak için sapın gövdeye takılan ön yüzünden ayarlanması mümkündür. Kolaylık sağlaması açısından sapın gövdeye vidalandığı bazı gitarlarda sap ayarı bu vidalar vasıtasıyla da yapılabilir. Bazılarında da sap yekparedir. Bu tür gitarların çok çeşitli şekilleri olduğu gibi bileşik ve karma şekillileri de yapılmıştır (çift saplı vs.). Günümüzde uzay çağına uymaya çalışan gitarın çok farklı biçimleri ortaya çıkmıştır.

"Havai gitarı" adıyla bilinen tür 1920-1941 yıllarında en popüler devrini yaşamış bir gitar türüdür. Yapı olarak klasik gitarlardan pek farklı değildir. Baş eşikleri yüksek olduğundan tel yüksekliği de fazladır. Altı adet çelik teli vardır. Sağ el parmak uçlarına takılan madeni tırnaklarla telleri çekerken, sol el tuşe üzerinde parmaklarla basma yerine tuşe genişliğindeki slide (kayma) parçasını teller üzerinde gezdirmesiyle çalınır. Ses tonu ve rengi oldukça farklıdır. Yanlık kısmı klasik gitardan biraz (1 cm kadar) daha geniştir. Oturarak dizler üzerinde veya masa üzerine konularak çalınır.

Bugün Amerika'da yerel olarak kullanılan "ukulele" isimli çalgı da şekil olarak gitara çok benzer ancak, küçük ve dört (mi-si-sol-re) tellidir.

Meksika ve İspanya'da gitarın çok daha büyük bir şekline benzeyen enstrümanlar da vardır. Bunların sesleri bir oktav daha kalındır.

Bugün gitar her türlü müzikte kullanılmaktadır. Folkta, rockta, cazda hâlâ değişik biçimler denenmekte, özel olarak hazırlanmış çok çeşitli gitarlarla konserler verilmektedir.

Ukulele

4

GİTAR EĞİTİMİ

35. Gitar öğrenmek isteyen kişinin temelde sahip olması gereken özellikler neler olmalıdır?

Gitarı öğrenebilmek için öncelikle gitarı sevmek ve öğrenmeyi istemek gerekir. Bunun yanında iyi bir fiziki yapıya sahip olunmalıdır (özellikle el yapısı, parmaklar ve tırnaklar). Herkes belli bir yere kadar bir şeyler yapabilir ama iyi gitar çalabilmek için yetenek şarttır. İyi bir müzik kulağı, sağlam bir ritm duygusu ilerlemeyi çabuklaştırır. Gitar öğrenmek isteyen kişi bilinçli ve sistemli bir çalışma alışkanlığına sahip olmalı, hırslı ve kararlı olarak sabırla çalışmalıdır.

36. Gitar çalmaya başlama yaşı ne olmalıdır?

Gitar fiziki güç isteyen bir çalgı olduğundan, gitar çalmaya başlayabilmek için gerekli fiziki güce erişilmiş olmalıdır. Bu da 12 yaş civarıdır. Daha önce başlamak çeşitli zorlamalara neden olacağından gencin müzikten kopmasına yol açabilir. Gitarın sapı üzerinde aynı anda birkaç sese birden basabilmek için parmakları yetişmeyen bir çocuk elbette zor durumda kalacaktır.

Bazı durumlarda çok yetenekli ve istekli öğrenci için özel olarak imal edilmiş küçük ebatlı gitar kullanmak koşulu ile yaş sınırı daha geriye indirilebilir. Dünyaca ünlü birçok gitarist çok değişik yaşlarda gitara başlayıp başarılı olmuşlardır.

İleri yaşlarda da gitara başlanabilir. Ancak başlanılan yaş

da nereye kadar gidilebileceğini gösterir. Vücudun fizyolojik yapısı düşünüldüğünde (adalelerin yapısı ve disipline edilmeleri, algılama vb.) bu yaş çok ileri olmamalıdır.

37. *Gitar çalmayı öğrenmek için günlük çalışma süresi ne olmalıdır?*

Klasik gitar çalmayı öğrenmek, bir mucize ya da ilhamla olacak bir olay değildir. Ancak, devamlı çalışmak ve pratik yapmakla mümkün olabilir.

Ne kadar pratik ve çalışma? Buna kendiniz karar verebilirsiniz. Zamanı olmamak mazeret değildir. Zaman yaratmak şarttır. Bazı iddialı kişilerin günde altı yedi saat çalıştıkları söylense de, bu kadarına lüzum yoktur. Günde iki saat çalışma normal olup ilerledikçe bu süre uzatılmalıdır.

Pratiğin süresinden çok, önemli olan pratiğin programlı olmasıdır. Her gün belli bir süre ayırmalı, her çalışmada gam, arpej ve değişik teknik çalışmalarına mutlaka yer verilmelidir.

Birkaç gün çalışmayıp bir gün fazlaca çalışma hiçbir netice vermez. Muntazam günlük çalışmalar parmakları formda tutacaktır.

İhmal edilmemesi gereken önemli bir nokta da, her çalışma esnasında daima doğru pozisyonda oturulmalıdır.

38. *Gitar çalmada tırnakların fonksiyonu nedir? Bakımı nasıl olmalıdır?*

Gitardan güzel, temiz ve dolgun sesler elde etmek sol elin çabuk, güçlü basışları kadar, sağ elin çevikliğine ve tırnaklarına bağlıdır. Gitar çalan kişide sağ elde çok uzun olmayan, parmak uçlarına destek sağlayacak uzunlukta tırnaklar bulunmalıdır. Tırnaklar parmak uçlarından birkaç milimetre uzun ve oval biçimde olmalıdır. Tırnakların kırılmaması ve pürüzlü sesler çıkarmaması için iyi bakılması ve törpülenmesi gerekir. Öğrenime başlandığında kuvvet kazanmak amacıyla tırnaksız çal-

mak faydalıdır. Ses, tele parmak ucunun etli kısmıyla vurulup telden kayarken tırnağın ucuyla desteklenmesi sureti ile çıkartılmalıdır. Sadece tırnakla çekilen tellerden dolgun olmayan metalik sesler çıkar. Sadece tırnakla çalınabiliyorsa, tırnaklar çok uzun demektir. Tırnaksız olarak telleri kavramak için parmakları bükmek gerekir. Tırnakla ise parmaklar daha az bükülür ve daha rahat hareket ederler.

Eski yıllarda da bazı gitaristlerin karşı olmasına rağmen, pek çok gitarist tırnakla çalışı benimsemiştir. Başta Tárrega olmak üzere tırnakla çalış desteklenmiş, onu diğer gitaristler takip etmiştir.

39. *Solak olmak gitar çalmada dezavantaj mıdır?*

Solak olmak gitar çalmayı engellemez. İki eli de rahat kullanıyor olmak kolaylık bile sağlayabilir. Ancak sağ elini rahat kullanamayanlar için gitarın tellerinin ters çevrilmesi gerekir. Çünkü daha çok kullanılan el, hareketler açısından daha serttir. Bu durumda solak kişilerde tellere vuran parmaklar yumuşak, teller üzerinde hareket eden parmaklar ise sert olur. Egzersizlerle sağ el de güçlendirilmelidir. İyi gitar çalabilmek için her iki elin de çalışması ve kuvvetli olması şarttır.

40. *Gitar zor bir çalgı mıdır?*

Her çalgının olması gerektiği gibi doğru bir teknikle çalınabilmesi kolay bir iş değildir. Gitar da öyledir. İki elle birçok sesi aynı anda çıkartmak, sol elin perdeler ve altı tel üzerinde dört parmağı kullanarak sürekli hareket etmesi, sağ elin de sol elle uyumlu hareketinin sağlanması güçtür. Bu yıllar süren çalışmayı gerektirir.

Çoksesli bir parçanın çalınması esnasında iki elin parmaklarına da büyük görevler düşmektedir. Sol el parmakları bazen basılı kalmakta, bazen de hareket etmekte ve sap üzerinde pozisyonlara göre ritmi aksatmadan yerini bulmak zorunda kal-

maktadır. Bu arada da sağ el parmaklarının vuruş gücü ayarlanarak çokseslilik içerisinde bazı notaların ön plana çıkıp bazılarının geride kalması dengelenmektedir. İki elin uyumlu çalışması özellikle süratli parçalarda oldukça zordur, fiziksel bir güç ve sabırla çalışmayı gerektirir.

Müzik yapmak için, teknik zorlukların aşılması ve belli bir volümün kazanılması gerekir. Ondan sonrası zaten kendiliğinden gelecek, gitar çalmak sevgiyle, zevkle yapılan bir uğraş olacaktır.

41. *Gitar kendi kendine çalışılarak öğrenilebilir mi?*

Gitar öğrenmek için birçok yöntem vardır. Bu yöntemler öğrenciye göre değişik şekillerde uygulanabilir. Bunu da ancak iyi bir gitar eğitimcisi saptayabilir. Kontrolsüz olarak bazı alışkanlıkların kazanılması yanlış olur ve bunların düzeltilmesi oldukça zordur. Gitar öğrenmenin her aşamasında kesinlikle bir yol göstericiye ihtiyaç vardır. İleri bir aşamadan sonra kişi artık kendi kendine çalışabilir duruma gelecektir.

İyi bir gitar eğitimcisi konusuna hâkim, pedagojik bilgisi olan, öğrencisine güven vererek yol gösteren bir kişilikte olmalı, müziği ve çalgıyı sevdirmeli, yönlendirmeli, öğrenci öğretmeninden bir şeyler öğrendiğini, kendisini geliştirebileceğini hissetmelidir.

Eğitimcinin yardımı ile öğrenci, yaptığı işin bilincine varmalı, sistemli bir çalışmayla çalgıya hakimiyetini sağlamalı, diğer öğrencilerle birlikte yorum tartışmaları yapabilmeli, topluluk önünde çalma alışkanlığı kazanmalıdır.

42. *Teknik ve yorum kazandırma açısından seçilecek repertuvar ne olmalıdır?*

Teknik ve yorum kazanmada belirli besteciler üzerinde yoğunlaşarak çalışmak mı, yoksa bütün gitar bestecilerini ayırt etmeden yorumlamak mı gerektiği konusu tartışılabilir.

Başlangıçta belirli besteciler üzerinde yoğunlaşmak, tekniği ve yorumu kavramak açısından doğru olabilir. Ancak ileri aşamalarda dengeli bir şekilde, her dönem bestecisine ait eserleri çalmak hem teknik hem de yorum açısından çok faydalı olacaktır. Çünkü her dönemin ve bestecinin değişik katkıları olacak, değişik dönemlere ait etüt ve eserler gitar çalışma zevkini artıracak, tekdüzelikten kurtaracaktır (Barok, Romantik, İspanyol, Latin, Modern vs.)

Her dönem ve besteciye ait etüt ve eserler zorluk derecesine ve kazandırdığı teknik düzeye göre sıralanmalı, sabırla en ince detayına kadar araştırarak ve inceleyerek çalışılmalıdır.

43. Ülkemizde bulunabilen gitara başlangıç metot ve albümleri hangileridir?

Türkiye'de bu konuda yapılmış çalışmalar oldukça azdır.

İlk olarak Ziya Aydıntan'ın hazırlamış olduğu (1977'de basılan) *Gitar Metodu I*, *Gitar Metodu II* ve *Gitar Albümü*'nü görmekteyiz. Ziya Aydıntan'ın bunlardan başka *Çok Kolay Eşlikli Okul Şarkıları* albümleri de bulunmaktadır. *Gitar Metodu I*,1998'de Evrensel Müzikevi tarafından yeniden basılmıştır.

Engin Atamer, *Analitik Ritmik Teknik Gitar*, Bireysel, İstanbul, 2002.

Ahmet Kanneci, *Klasik Gitar Metodu*, Evrensel Müzikevi, Ankara, 1988.

Bekir Küçükay, *Klasik Gitar İçin Başlangıç Metodu*, İstanbul, 1992.

Kemal Belevi, *Gitar Metodu*, İstanbul, 1997.

Yakup Kıvrak, *Piyanodan Gitara 1-2*, Evrensel Müzikevi, Ankara, 1997.

Dursun Öner, *Klasik Gitar Albümü*, Evrensel Müzikevi, Ankara, 1998.

Hasan Cihat Örter, *Anadolu Ezgileri*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Sefa Yeprem, *Klasik Gitar İçin Halk Şarkıları*, Bemol Ya-

yıncılık, İstanbul, 2002.

Bunların dışında bulunabilen ve daha çok kullanılan yabancı kaynaklı metotlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Mario Rodriguez Arenas, *La Escuela de la Guitarra*, Vol. I-VII.

Jean Maurice Mourat, *La Guitare Classique*, Vol. A-B.

Mauro Giuliani, *Studien für Gitarre.*

Nicholas Alfonso, *Guitare Metode.*

Ferdinando Carulli, *Metodo Completo per Chitarra.*

Carcassi, *Methode pour la Guitarre.*

44.Türkiye'de gitar eğitimi hangi okullarda verilmektedir?

Ülkemizde gitar eğitimi okul olarak eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri, konservatuvarlar, Güzel Sanatlar fakülteleri, Anadolu Güzel Sanatlar liseleri ve bazı özel okullarda verilmektedir.

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarına müzik öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümlerinde (şimdiki ismi ile güzel sanatlar eğitimi bölümleri müzik eğitimi anabilim dalları) gitar ana çalgı olarak öğretilmektedir. Bu okullarda ana çalgı olarak dört yıl gitar dersleri alan öğrencilerin tek başlarına olduğu kadar grup çalışmaları yapmaları da sağlanmaktadır. Bu gençler de mezun olduktan sonra, görev yaptıkları okullarda öğrencilerine doğru gitar çalmayı öğretmekte, gitarı bir sınıf çalgısı olarak kullanmakta ve bir eşlik çalgısı olarak değerlendirmektedir. Bu öğretmenler sayesinde ilköğretim ve ortaöğretim okullarında da doğru gitar çalan öğrenci sayısı artmaktadır. Eğitim fakülteleri içerisinde gitar dersleri verilen ilk müzik eğitimi bölümleri ve gitar derslerinin başlama tarihleri şöyledir:

İstanbul Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (1983-1984),

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (1984-1985),

Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (1986-1987),

İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (1986-1987).

Malatya İnönü Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü (1989-1990)

Daha sonra açılan birçok müzik bölümünde de gitar dersleri bulunmaktadır.

Müzik eğitimi bölümlerine ön kayıt ve yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır.

Konservatuvarlarda ise yarı zamanlı ve tam zamanlı olmak üzere iki program uygulanmaktadır. Yarı zamanlı programda öğrenci normal eğitimini başka bir okulda sürdürürken, konservatuvarda da solfej ve gitar eğitimi alabilmektedir. Tam zamanlı programda ise öğrenciler, yalnız konservatuvara devam etmekte, daha yoğun gitar ve solfej dersleri yanında diğer teorik dersleri de yürüterek diploma alabilmektedir.

Gitar eğitimi veren bazı konservatuvarlarımız ve gitar programlarının ilk başlama tarihleri şöyledir:

Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı (1977-1978), tam zamanlı;

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (1985-1986), tam ve yarı zamanlı;

Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (1985-1986), yarı zamanlı;

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi (1986-1987), tam zamanlı.

Konservatuvarlar da yetenek sınavı ile öğrenci almaktadırlar.

Yukarıda belirtilen okullar dışında bazı üniversitelerin veya dershanelerin açmış olduğu kurslar ve özel dersler de gitar eğitimine yardımcı olmaktadır.

İstanbul'da Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı Yapım Bölümü'nde de gitar yapımı öğretilmekte ve gitar yapılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

Aguado, D., *Metodo de Guitara,* Nueva edicion revisada por R. Sainz de la Maza, Union Musical Espanola, Madrid, 1970.

Anderson, R., *Guitarra Spielen*, Otto Maier Verlag, Ravensburg, 1980.

Aydıntan, Z., *Gitar Metodu II*, Helvacıoğlu Yayınevi, İstanbul, 1974.

Baines, A., *Musical Instruments Through the Ages*, Penguin Books, London, 1971.

Bellow, A., *The Illustrated History of the Guitar*, Belwin-Mills Publishing Corp., U.S.A., 1970.

Bertelsmann, L., *Musik-Instrumente der Welt*, Prisma Verlag, Guterslom, 1981.

Bruger, H. D., *Schule des Lautenspiels*, Moseler Verlag, Wolfenbüttel, 1926.

Buchner, A., *Encyclopédie des Instruments de Musique*, Gründ, Paris, 1980.

Buek, F., *Die Gitarre und Ihre Meister*, Berlin, 1926.

Carulli, F., *Metodo Completo per lo Studio Della Chitarra*, edizioni Musicali, Berben, Ancona-Italia, 1965.

Denyer, R., *The Guitar Handbook*, second impression, Pan Books, London, 1983.

Elmas, Y., *Müzik Tarihinde Gitarın Biçim Evrimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1986.

Fillet, P. J., *D.I.Y. Guitar Repair*, Amsco Publications, New York, 1984.

Frederick, M. N., *Playing the Guitar*, third edition, Schirmer Books, London, 1981.

Grunfeld, F., *The Art and Times of the Guitar*, Macmillan Pub-

lishing Co., New York, 1974
"Guitar", *Grove's Dictionary of Music and Musicians*, fifth edition, edited by Eric Blom, volume III, Macmillan Co. Ltd., London, 1966.
Halvaşı, A., *19. Yüzyıl Gitar Bestecileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bil. Enst., İstanbul, 1992.
Hindley, G., *The Larousse Encyclopedia of Music*, The Hamlyn Publishing Group Limited, London, 1974.
Jeffery, B., *Fernando Sor Composer and Guitarist*, Hansen Publications, Miami Beach, 1977
Kozzin, A., Welding, P., Forte, D., Santoro, G., *The Guitar The History The Music The Players*, Columbus Books, New York, 1984.
Kulaoğlu, S., *Klasik Gitarın Türkiye'deki Konumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen. Bil. Enst., İstanbul, 1993.
Lavignac, A., Lavrencie, L., *Encyclopedia de la Musique*, Premiere Partie, Historia de la Musique Librairie Delagrave, Paris, 1921.
Leormant, F., *Histoire Ancienne de L'orient*, Livre III, Les Egyptiens, Paris, 1881.
Longworth, M., *Martin Guitar*, Omnibus Press, London, New York, Sydney, 1975.
Mimaroğlu, İ. K., *Musıki Tarihi*, Varlık Yayınevi, İstanbul, 1961.
Morgan, D., *Spanish Guitar*, Corgi Books, Great Britain, 1982.
Noad, F., *The Renaissance Guitar*, Amsco Publications, New York, 1974.
------, *The Baroque Guitar*, Amsco Publications, New York, 1974.
------, *The Classical Guitar*, Amsco Publications, New York, 1976.
------, *The Romantic Guitar*, Amsco Publications, New York, 1976.

Pujol, E., *Escuela Rezonado de la Guitarra*, Ricordi Americana, Buenos Aires, 1956.
Sachs, C., *Kısa Dünya Musıkisi Tarihi*, Çev.: İlhan Usmanbaş, Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi, Milli Eğ. Basımevi, İstanbul, 1965.
Schmidt, S., *Das Klassische Gitarrenbuch*, Voggenreiter Verlag, Bonn-Bad Godesberg, 1981.
Scholes, P. A., *The Consice Oxford Dictionary of Music,* Book Club Associates, London, 1968.
Sloane, I., *Guitar Repair*, Omnibus Press, London, New York, Sydney, 1976.
Sözer, V., *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986.
Summerfield, M. J., *The Classical Guitar*, Ashley Mark Publishing Company, United Kingdom, 1991.
Tarrago, G., *Metodo Graduado Para Aprender a Tokar la Guitarra*, Editorial Boileau, Barcelona, 1960.
Yener, F., *Müzik Kılavuzu*, Milliyet Yayın Ltd. Şti. Yayınları, İstanbul, 1970.

DİZİN

- A -

- B -

- C, Ç -

- D -

- E -

- M -

- N -

- O, Ö -

- P -

- R -

- S, Ş -

- T -

- U, Ü -

- V -

- W -

- Y -

- Z -

Sorularla Gitar

Yıldız Elmas

Prof. Dr. Yıldız Elmas, 1945'te Söke'de doğdu. 1963'te Denizli Kız İlköğretmen Okulu'ndan, 1966'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nden mezun oldu.
1971'de İspanya Hükümeti'nin verdiği bursla eşi Yücel Elmas'la birlikte gittiği Barcelona Yüksek Müzik Konservatuvarı'nda Prof. Roche ile gitar çalışmalarında bulundu. Yurda dönüşünde İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde görevlendirildi. Gitarist Raffi Arslanyan ile gitar çalışmalarını sürdürdü.1980'de Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu, 1982'de Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi olarak işlevini sürdürmekte olan kurumda 1986'da doktor, 1987'de doçent, 1995'te profesör unvanlarını aldı.
Özellikle okul çocuk çalgıları konusunda çalışmaları olan Prof. Dr. Yıldız Elmas klasik gitarın çoksesli oluşu, kolay taşınabilir ve temininin kolay olması sebebiyle okullarda eğitim alanında yararlı olacağı inancı ile Eğitim Fakülteleri içerisinde ilk defa Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde klasik gitarın ana dal ve yardımcı dal dersi olarak, 1983-1984 öğretim yılından itibaren programa alınmasını sağlamış, bu konuda çalışmalar yapmıştır.
Prof. Dr. Yıldız Elmas halen Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı olarak görevini sürdürmektedir.

ISBN 975-8434-63-2

